De jacht op de spiegel

Henriëtte van Eyk

bron
Henriëtte van Eyk, *De jacht op de spiegel*. De Arbeiderspers, Amsterdam 1952

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/eyk_001jach01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

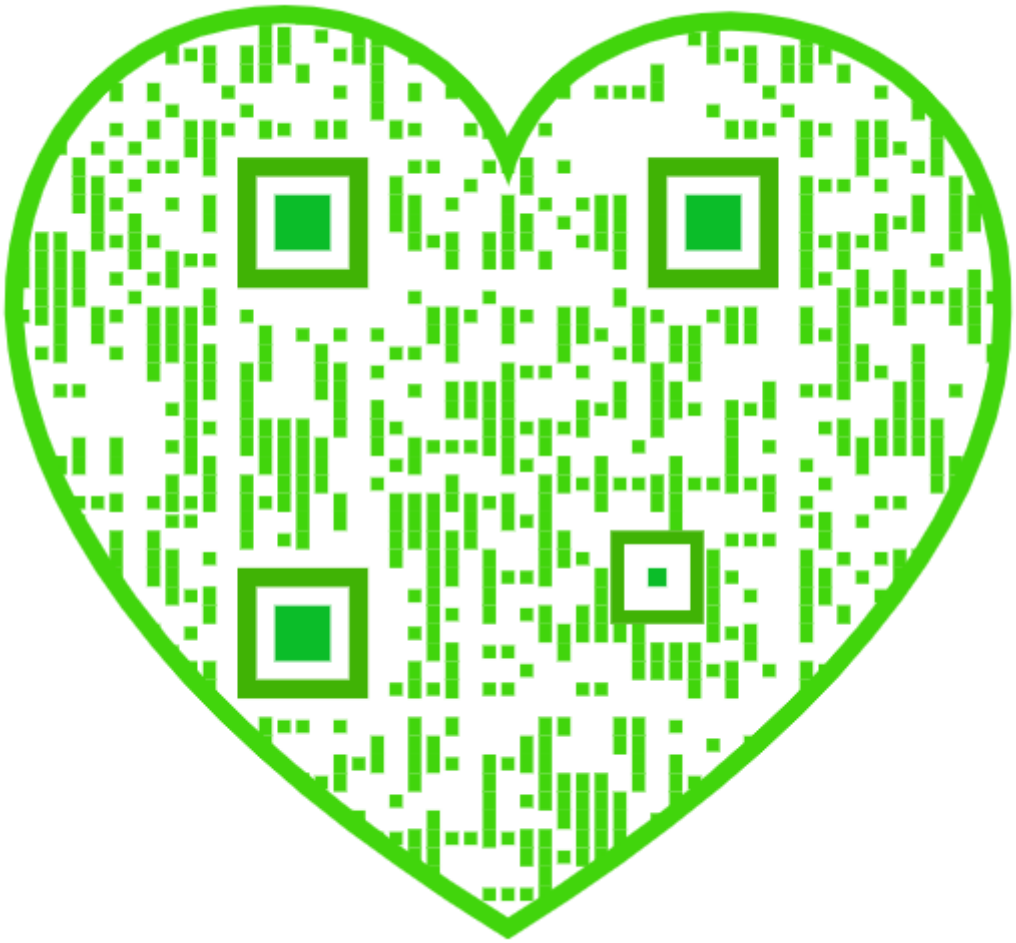

I

Er was eens een land zonder spiegels. Als je dat hoort, zeg je eerst: ‘Nu ja, wat geeft dat?’ maar wanneer je er even verder over nadenkt, ga je begrijpen dat er vreemde dingen kunnen gebeuren in zo'n land.

Niemand wist van zichzelf hoe hij er uitzag, of zijn hoed scheef stond of recht, of er inkt op zijn voorhoofd zat, en of zijn oog nog blauw was van de vechtpartij van gisteren...

Dat kon zo natuurlijk niet, en nu hadden ze er dit op gevonden: alle mensen van het land hadden ieder minstens één ander mens in dienst genomen als ‘kijker’. Zo'n kijker moest zijn meester precies vertellen hoe hij er uitzag. Naarmate iemand rijker was, kon hij meer kijkers betalen; er waren mensen met tien, met honderd, met tweehonderd kijkers... En de koning had er zevenhonderdtwintig, één voor iedere minuut van de dag.

Lang niet iedereen kon kijker worden, het was een heel moeilijk vak. Van een echt goede kijker werd verwacht, dat hij altijd de waarheid sprak... Ga eens na: de waarheid! Nu zijn er weliswaar allerlei soorten waarheid, die je dan nog op allerlei manieren kunt spreken, maar dat maakte de zaak ook juist weer zo extra ingewikkeld. Neem nu bijvoorbeeld de koning. Als die aan zijn kijkers vroeg: ‘En?’ dan zou er werkelijk moed toe hebben behoord om zomaar te zeggen: ‘U ziet er afschuwelijk uit, majesteit. Uw neus is zo rood en uw haar zit zo slordig, en die kroon stáát u eigenlijk niet...’

Van alle kijkers zouden die van de koning het 't moeilijkst hebben gehad als ze het onder elkaar niet met de waarheid op een accoordje hadden gegooid. Nu vertelden ze de koning alleen wat hij graag wilde horen en zij waren er zodoende in geslaagd tot macht en aanzien te komen. Trots als pauwen stapten ze door de stad. Hun prachtige uniformen van hermelijn en goudbrokaat gingen niet alleen aan de voorkant, maar ook aan de rugzijde schuil onder een dikke, glinsterende, rinkelende laag ridderorden; ze droegen zelfs ridderorden op hun grote, groenfluwelen hoeden. Ja, er waren er, die een karretje vol flonkerende kruizen en sterren achter zich aan zeulden... Ze voerden de titel van ‘kijkjonker’, en ze woonden allemaal in het paleis.

Aangezien de kijkjonkers maar één minuut per dag werkten, hadden ze veel vrije tijd, die ze voor een groot deel besteedden aan de wildezwijnenjacht. Die wildezwijnenjacht was een erg moeilijk soort jacht, moeilijk in hoofdzaak omdat er geen wilde zwijnen wáren. Maar de kijkjonkers zouden liever hun gouden schoengespen opeten, dan zichzelf of een ander bekennen, dat ze op al die jachtpartijen nog nooit één wild zwijn hadden gezien... Integendeel, ze hielden hele verhalen over hun heldendaden; ze vertelden hoe ze hadden gemikt, hoe ze hadden gevochten, hoe ze als overwinnaar uit de strijd waren gekomen. En de koning, die met rode oren van opwinding zat te luisteren, vroeg na elk verhaal: ‘En toen?’ en dan begonnen de kijkjonkers maar weer van voren af aan: over het mikken, en het vechten, en de overwinning... tot de

koning op een goeie dag ineens zo nieuwsgierig werd naar al die monsters in zijn bossen, dat hij in een pantserauto mee wilde met de jagers, om de jacht te zíen.

Katrienus, de Opperkijkjonker, was toen op zijn goudbrokaten knieën gevallen van schrik, en met de groenfluwelen hoed aan het hart gedrukt, had hij de heerser bezworen, dat een koninklijk leven te kostbaar was voor een dergelijk waagstuk. ‘Onze wilde zwijnen zijn verschrikkelijk, majesteit! U bent zelfs in een pantserauto niet veilig voor ze!’ Maar toen de koning zei, dat hij dan om die pantserauto nog een tweede pantserauto zou laten bouwen, was de Opperkijkjonker meteen uit een ander vaatje gaan tappen. Hij was met groot vertoon van schrik overeind gesprongen, en had de koning aangestaard. ‘U heeft mazelen, majesteit! Uw gezicht zit vol rode stippeltjes!!! Het zou zelfmoord zijn met mazelen op de wildezwijnenjacht te gaan...’

Mazelen! De koning had op slag al het andere vergeten en was met een enorme cognac-groc verdwenen naar zijn bed, waar hij was blijven liggen tot Katrienus het er na veertien dagen maar weer op waagde en hem vertelde, dat de rode stippeltjes weg, en de mazelen over waren. Onmiddellijk na die jachtbevlieging was er weer een andere moeilijkheid gekomen: de koning wilde trouwen met een heel geleerde prinses...

‘Dat moeten we hier niet hebben,’ fluisterden de kijkjonkers verschrikt. Ze staakten hun jacht op de onzichtbare wilde zwijnen, en belegden een spoedvergadering bij de goudvissenvijver in het park.

‘We moeten één lijn trekken,’ zei Katrienus. En dat deden ze; ze zeiden allemaal, ieder in zijn eigen minuut:

‘U is veel te mooi voor die gewone pruts-prinses, majesteit...’ en toen majesteit dat zevenhonderdtwintig keer had gehoord, vond hijzelf óók, dat hij veel te mooi was, en hij schreef zijn bruid, dat het huwelijk niet doorging, wat een hele slag moet zijn geweest voor de geleerde prinses, die nota bene al een kroon in de maak had bij de juwelier van haar vader.

Uit zulk soort verhalen blijkt, wat voor invloedrijke personen de kijkjonkers waren...

Maar goed, die zevenhonderdtwintig kijkers van de koning hadden natuurlijk zelf ook hun kijkers, die allemaal op hun beurt ook weer... En zo ging je maar door, tot je terecht kwam bij de árme mensen.

De arme mensen hadden botje bij botje gelegd en waren er op die manier in geslaagd het zó te regelen, dat ze ieder, één minuut per jaar, een kijker hadden. Dat was wel niet veel, maar beter dan niets.

Er waren uit den aard der zaak allerlei soorten kijkers; er waren rijke kijkers, die in auto's reden en uitgestrekte landgoederen bezaten, er waren nette burgerkijkers, die spaarden voor hun oude dag. Er waren rondtrekkende kijkers. Er waren er, die moeizaam hun kostje bij elkaar scharrelden en hun laatste geld besteedden aan adverteren in ‘De Kijkergids’.

Er waren magere hongerige kijkers, haveloze kijkers, werkloze kijkers... Er waren alleen géén kijkers, die voor niets wilden werken, en zo kon het gebeuren, dat een oud vrouwtje, dat in het kleinste kamertje van het nauwste steegje woonde, nog nooit van iemand had gehoord hoe ze wás...

Het vrouwtje heette Marlotje en ze leefde van

sokkenstoppen. Ze stopte sokken voor al de kijkjonkers van de koning. (De sokken van de koning zélf wérden niet gestopt; die gingen als er gaatjes in kwamen meteen naar het Museum van Oudheden.) Het was moeilijk werk, want de kijkjonkers waren erg precies en bekeken de stoppen door een vergrootglas om te zien of Marlotje het wel netjes genoeg had gedaan. En ze zeiden: ‘We zijn niet van plan er veel voor te betalen. Het hoeft niet helemáál voor niets, maar de eer is hoofdzaak.’

Heel vroeger was Marlotje getrouwd geweest met een man, die 's morgens onder de hoede van een blindengeleide-hond naar zijn werk in de rietvlechterij ging, maar alles wat daarmee samenhing behoorde allang tot het verleden. Nu zat ze de hele dag tussen stapels blauwe, zwarte en grijze sokken in de dakgoot, want in haar zolderkamertje was het zo donker, dat ze geen draad in de naald kon krijgen.

Marlotje was het vriendelijkste oude vrouwtje, dat je je maar kunt denken. Ze vond het helemaal niet erg om altijd maar sokken te stoppen, wel vond ze het - soms - erg, dat zij de enige in het land was, die nog nooit een kijker had kunnen betalen. Altijd, als ze juist genoeg geld bij elkaar had gespaard om er eentje te huren voor één minuut per jaar, gebeurde er wat... Dan brak de bril van kleine Geertje van de voddenman; dan moest Jan uit het schoenmakerskeldertje een griffeldoos hebben; dan had Annemarietje geen wintermantel meer, en domme Henk geen schoenen, en het magere zoontje van de orgeldraaier geen eten...

‘Het lijkt wel of de duvel er achter zit,’ zei Marlotje, en dan stak ze maar weer een nieuwe draad in de naald, en hervatte haar werk.

De buren uit de Boendertjessteeg waren - op hun manier - erg aan het oude vrouwtje gehecht, maar begrijpen deden ze haar niet. De kleine dikke goochelaar, die in het dakkamertje rechts van Marlotje woonde, zei dat ze wijze ogen had. ‘Groene ogen met bruine spikkeltjes...’ De goochelaar staarde voor zich uit, klemde zijn lippen op elkaar en gaf een paar korte krasse knikjes, of hij zeggen wilde: ‘Laat díe maar schuiven...’

‘Groene ogen met bruine spikkeltjes...’ fluisterde de Boendertjessteeg. Waaróm groene ogen met bruine spikkeltjes wijze ogen waren, bléef natuurlijk de vraag, maar dat moest je dan maar aannemen. En de goochelaar was tenslotte óók niet de eerste de beste; iemand die duiven te voorschijn kon toveren uit een hoge hoed wist meer dan een ander. Hij zou wel gelijk hebben als hij zei, dat Marlotje een wijs oud vrouwtje was. En de goochelaar hád gelijk, al bestond Marlotje's wijsheid, haar gewone alledaagse wijsheid, in hoofdzaak uit lachen als ze vrolijk was, en niet huilen als ze een enkele keer reden had om te huilen.

‘Het lijkt wel of de duvel er achter zit...’ Dat zei Marlotje altijd, als ze het moeizaam gespaarde geld weer eens voor andere dingen had moeten uitgeven, tegen de al half en half gehuurde kijker. ‘Het spijt me voor jou...’ en de kijker ging met een teleurgesteld gezicht al de trappetjes af naar de steeg, waar hij zijn diensten aanbood tegen de helft van de prijs. Maar de

mensen in de steeg zeiden: ‘We hebben al een kijker. Of die ene al niet duur genoeg is!’ En dan ging de kijker naar de Arbeidsbeurs om te zeggen, dat hij nog één kijk-minuut per jaar vrij had, ‘wegens teleurstelling’.

Maar de teleurstelling was niet helemaal alléén aan de kant van de kijker; ook Marlotje was altijd weer even verdrietig over de gang van zaken. Maar die verdrietigheid duurde nooit lang. ‘Ik ga heel zuinig zijn en zilverpapiertjes sparen, en oude kranten,’ zei ze. ‘Een mens moet maar rustig afwachten...’ En zo zat ze dan dag in dag uit, in haar fris gestreken witzwart geruit jurkje op een roodpluchen kussen in de goot en zong - al sokkenstoppende - tweestemmige liederen met de manke merel op het dak van de bakkerij aan de overkant.

De dakgoot was mooi breed. Er liep een stevig ijzeren hek langs. Tegen het hek stond een rij sigarenkistjes, waarin lathyrus en Oost-Indische kers groeiden. Ranken met oranje, witte, paarse en rose bloemen hadden zich overal om de spijlen van het hek geslingerd. Een dakgoot blijft natuurlijk een dakgoot, maar als de zon scheen en de bijen over de lathyrus zoemden, leek ze toch een heel klein beetje op een tuin.

Als kleine Geertje van de voddenman en Jan uit het schoenmakerskeldertje en Annemarietje en domme Henk en het magere zoontje van de orgeldraaier uit school kwamen, riepen ze: ‘Oehoe!!! Bent u daar?’ En dan keek Marlotje over het groen en de bloemen van het hekje en zag ze staan: Kleine Geertje van de voddenman met haar blikkerende brillenglazen, haar

zwarte piekharen en haar versleten jurkje, dat gemaakt was, van een oud groen tafelkleed, Jan uit het schoenmakerskeldertje met zijn spierwitte kuif, in zijn veel te wijde schipperstrui... Hij had zijn mouwen opgerold en zwaaide met zijn magere armen; zijn kromme beentjes eindigden in twee enorme voetbalschoenen, die zijn vader indertijd had achtergehouden van een klant, die niet betalen kon. Ze zag de grote blauwe ogen van Annemarietje, die op blote voeten liep en die rose vloeipapieren strikjes had in haar blonde krullen en kersen achter haar oor. Domme Henk, die twee keer zo lang was als alle andere kinderen, droeg een kiespijnverband en de gescheurde battle-dress van zijn broer. En het magere zoontje van de orgeldraaier was helemaal grauw.

‘Ik kom beneden,’ riep Marlotje, en dan kwam ze beneden en deelde heel kleine stukjes veterdrop uit en speelde met de kinderen: hinkelpinkel, verstoppertje of stuivertje-wisselen met vuilnisemmers in plaats van bomen.

's Zaterdagsavonds was het feest in de steeg. Dan mocht het magere zoontje van de orgeldraaier het orgeltje van zijn vader lenen. Dan werden er lege stijfselkisten en wasketels op straat gezet, en dan regelde Marlotje de stoelendans.

Dan draait Marlotje het orgeltje, dat maar één wijsje kent: Rosenpolka... Geertje van de voddenman en Jan uit het schoenmakerskeldertje en Annemarietje en domme Henk en het magere zoontje van de orgeldraaier dansen om de stijfselkisten. Ook de tien kinderen van het Vondelingenhuis uit de zijsteeg dansen

mee. De tien kinderen van het Vondelingenhuis zijn allemaal even groot. Ze dragen allemaal wijde, zwartgeel gestreepte mantels, die afhangen tot op hun voetjes. Ze hebben allemaal gemillimeterd haar, en ze mogen alleen maar allemaal tegelijk praten, in ‘spreekkoren’.

Om en om de stijfselkisten gaat de Rosenpolka. In het cafeetje op de hoek speelt een automatische piano. ‘Daar is mijn vader,’ zegt het zoontje van de orgeldraaier. ‘Mijn vader is in de gevangenis,’ zegt domme Henk. De lantarens zijn aangestoken. De goochelaar tracteert op zure augurkjes. Het is een groot feest. Maar als de maan op komt, worden de kinderen bang... Ze kruipen weg in de portiek van de boendertjesfabriek en ze roepen: ‘Pas toch op, Marlotje... Kom gauw hier... Als de Kristallen Dame ons ziet...’

Marlotje heeft al zo vaak tegen de kinderen gezegd, dat de Kristallen Dame niet bestáát. Ze is bij ze gaan zitten en ze heeft gelachen om al die angst en die opwinding. ‘En jullie hebben die Kristallen Dame toch immers geen van allen ooit gezien? Nou dan! Hoe kan je nu bang zijn voor iets, dat er niet ís?’ Maar de kinderen turen met grote angstige ogen naar de lichte nachthemel en voelen zich pas weer veilig als het oude vrouwtje ze heeft terug gebracht in de donkere trapportalen van hun woningen...

‘De Kristallen Dame bestaat niet,’ lachte Marlotje, maar ze was een wijs oud vrouwtje en wist dus wel beter... ‘Ze bestaat wél...’ zei ze, soms, heel zacht tegen de manke merel. Maar echt over die vreemde geschiedenis nadenken, deed ze toch maar zelden.

Wel vond ze het prettig - als dat zo eens te pas kwam - de mensen te verzekeren, dat zij, persoonlijk, nooit íets van die Kristallen Dame had gezien of gehoord... ‘De wonderen zijn de wereld uit.’ Ze ging terug naar de dakgoot en stopte sokken. Sokken, sokken en sokken, tot in het oneindige...

En het leven in het land zonder spiegels ging zijn gewone gang, tot er op een mooie zomeravond iets heel vreemds gebeurde.

Marlotje had haar sokken in de steek gelaten om met de kinderen uit de steeg blindemannetje te spelen. Zij was de blindeman; met een zwartzijden sok voor haar ogen gebonden, greep ze links en rechts. De kinderen sprongen lachend om haar heen.

Ineens kreeg ze de slip van een jasje te pakken. ‘Ik heb je!’ riep ze, en met haar vrije hand duwde ze meteen de blinddoek op haar voorhoofd om te zien wie ze gevangen had.

Maar dat was nu het gekke, het was niet Geertje van de voddenman of Jan uit het schoenmakerskeldertje of Annemarietje of domme Henk of het magere zoontje van de orgeldraaier... Voor Marlotje stond, doodstil, een lange, magere jongen in een grijsfluwelen pak...

Het vrouwtje liet de vreemde jongen los. ‘Ik ken je niet...’ riep ze terwijl haar ogen hem één seconde bijna angstig aanstaarden. Maar toen de kinderen opdrongen, was ze zichzelf ineens weer meester en zei, dat de jongen verdwaald moest zijn. ‘Is dat zo gek? Gaan jullie nu maar gauw naar huis en zorg dat je slaapt voor de maan komt...’

De kinderen verdwenen schoorvoetend. Een bloemenkoopman en zijn vrouw, die een kar vol verlepte rode rozen voortduwden, keken humeurig naar het dure fluwelen pak van de jongen, De man mompelde iets. Je kon de kar nog horen piepen om de hoek van de zijsteeg. Er was niemand meer op straat omdat alle mensen uit de buurt op dat ogenblik om de loudspeaker van sergeant Spalk, een invalide oud-strijder, zaten te luisteren naar het verslag van een bokswedstrijd.

De vreemde jongen leunde tegen een lantarenpaal. De schemer in de steeg had nu een rosse weerschijn gekregen door het licht van de ondergaande zon.

‘Wie ben je?’ vroeg Marlotje.

De jongen knipperde met zijn ogen of de plotselinge vraag hem verraste. Toen haalde hij met een korte beweging zijn schouders op, stak zijn handen in de zakken, en zei, wat uitdagend: ‘Niemand. Ik ben niemand.’

II

‘Niemand...?’

Marlotje's handen trilden toen ze haar bril opzette om de vreemdeling een beetje beter te bekijken. Ze zag van alles dat haar eerst niet was opgevallen. Ze zag, dat het ronde gezicht van de jongen - dat eigenlijk niet helemaal paste bij zijn lange, stakerige armen en benen - heel vaag zilverachtig glinsterde; ze zag dat zijn krullen parelmoerig glanzend waren en zijn ogen parelgrijs, als het ijs in de goudvissenvijver na één nacht dooi...

‘Wat een rare ben jij...’ zei het vrouwtje zacht. ‘Je bent zo licht en zo glimmerig...’

De jongen streek verlegen met zijn vingers door zijn haar. ‘O,’ zei hij, ‘dat glimmerige gaat er wel af... Met een paar uur ben ik net als de anderen. Dat weet ik van mijn grote broer. Mijn grote broer weet alles...’

Marlotje begreep er niets meer van. Wat deed dit zonderlinge kind hier, moederziel alleen, tegen het vallen van de avond in de Boendertjessteeg? En waarom trilden haar knieën zo, dat ze moest gaan leunen tegen de post van haar deur? Het was onzinnig, ze had geen enkele reden om trillende knieën te hebben. Een mens piekerde over alles en nog wat onder het sokkenstoppen, en dat was natuurlijk verkeerd. Dan ging je overal wat achter zoeken, dan raakte je overstuur als je een kind zag met een zilveren gezicht en parelmoeren haar... Ze zou nu maar aan heel gewone, alledaagse dingen denken: aan stopkatoen en de huishuur, aan

gebakken uitjes, en aardappelen, en brood... ‘Heb je honger?’ vroeg ze. ‘Wil je eten?’

Eten! Het gezicht van de jongen straalde. ‘Ik wil heel graag eten, oud vrouwtje. Maar het hoeft niet veel te zijn, één boterhammetje is genoeg.’

Marlotje slaakte een zucht van verlichting. Goed zo. Hij at tenminste... ‘Je krijgt twéé boterhammetjes met gebakken spieringstaartjes en koffie!’ zei ze. ‘Kom maar mee. Drie trappen op. Houd je vast aan het touw.’

In het dakkamertje was het schemerdonker. Marlotje en de jongen stommelden langs stoelen en een tafel naar het lichte raam, en klauterden in de goot, waar de manke merel verzenuwd heen en weer dribbelde omdat hij niet wist of je - als merel zijnde - nog mocht zingen na zonsondergang.

Waar zo'n beest zich al niet druk over maakte, dacht Marlotje. ‘Jij zingt maar!’ zei ze. ‘Je kunt beter te veel zingen dan te weinig.’

De merel floot een toonladdertje, en fladderde toen weg naar het dak van de bakkerij aan de overkant, waar hij uit den treuren de eerste maat van een danswijsje ging zitten trilleren.

Het oude vrouwtje gaf de jongen het roodpluchen kussen om op te zitten en waarschuwde hem niet op het hekje te gaan hangen, waarna ze weer over de vensterbank in het kamertje stapte om eten voor hem klaar te maken.

Achter de hoge schoorsteen van de boendertjesfabriek aan het eind van de steeg, zag de hemel nog rood, maar de duisternis viel nu snel in. Een geur van roet en lathyrus woei over de goot, en de lucht zoemde van muggen.

De jongen bleef stil op het roodpluchen kussen zitten. Hij keek naar de sigarenkistjes met bloemen en luisterde naar het gezang van de merel, dat langzamerhand iets slaperigs begon te krijgen. In de verte sloeg een klok. Loom trachtte hij de slagen te tellen. Negen uur? Of tien uur? Hij gaapte. Een nachtuil vloog voorbij. Een vleermuis scheerde rakelings langs een uitspringend stuk muur.

‘Ziezo!’ Marlotje zette een grote kop koffie en een bord met boterhammen en gebakken spieringstaartjes naast de jongen neer. ‘Er zit echte margarine op... En als je straks klaar bent met eten, zullen we eens praten. Je moet me vertellen hoe je heet, en waar je ouders wonen, en waarom je hier zo ineens door de Boendertjessteeg liep...’

In de stad brandden de lantarens, maar die zag je niet boven. In de dakgoot was het nu zo donker en rustig als in het tuintje van een verlaten boerderij.

‘Waar zijn de nachtegalen?’ vroeg de jongen toen het bord leeg was. ‘Mijn grote broer zegt, dat er hier 's avonds nachtegalen zingen in de bomen.’

Marlotje leunde tegen het begroeide hekje. Ze had een doek om haar schouders geslagen, en een oud alpino-petje van haar man recht bovenop haar hoofdje gezet, tegen de avondkilte.

‘Er zijn hier geen bomen,’ zei ze een beetje stug. ‘En er zijn hier geen nachtegalen... Maar nu jíj! Vertel me eens hoe je heet.’

‘Ik heet Jock,’ zei de jongen. ‘Het is geen mooie naam, maar wel een korte.’

Marlotje knikte goedkeurend. Die náám stond in

elk geval stevig met zijn twee voeten op de aarde. ‘En, Jock...’ Ze wachtte even, en vroeg toen snel: ‘Waar kom je vandaan?’

Die vraag scheen de jongen niet zomaar ineens te kunnen beantwoorden. Hij krabbelde overeind, zette de koffiekop en het boterhammenbordje in de vensterbank, keerde zich om, struikelde over een gietertje, tuurde even naar de plaats, waar - boven het dak van de bakkerij aan de overkant - de hemel wat lichter was geworden, en wees... ‘Daar...’

Marlotje keek. Over het dak zeilden wolken naar het Noorden. De wolken verdwenen, en toen ineens hing daar, tussen twee brokkelige schoorsteenpijpen, als een enorme Chinese lantaren, groot en rond en oranjegeel: de maan.

‘Dáár kom ik vandaan.’

Iets vreemds had Marlotje wel verwacht, maar dít was wel erg vreemd. ‘Je wilt me toch niet vertellen, dat je van de maan komt!!!’ stamelde ze.

Jock had blijkbaar niet verstaan wat het vrouwtje zei. ‘De bergen op de maan zijn soms wit en soms rood....’ zei hij.’ Er groeien eucalyptusbomen en blauwe waterlelies en paarse rozen. De torens zijn van spiegelsteen. En de Maankoning woont in een kristallen kasteel... En in de tuin van dat kasteel staat ons huisje, een klein huisje van groen glas...’

III

Marlotje keek bedenkelijk. Ze had vaak genoeg naar de maan getuurd om te weten, dat alles daar glinsterde en dus best van glas of kristal kon zijn. En in heldere winternachten had ze met haar eigen ogen de torens en kastelen bíjna kunnen onderscheiden. Maar dat deze jongen - een vreemde jongen weliswaar, maar toch óók een jongen, die boterhammen en spieringstaartjes at - daar thuis zou horen, was moeilijk aan te nemen.

‘Dus, jij woont in een groenglazen huisje op de maan...?’ bracht ze eindelijk uit. ‘Alles goed en wel, maar hoe kom je dan hier, op aarde, in de Boendertjessteeg?’

Jock wriemelde verlegen aan een lathyrusrank. Toen wurmde hij een zakdoek uit de mouw van zijn hesje, en snoot met veel lawaai zijn neus. In weerwil van het feit, dat hij een deftig grijsfluwelen grotemensenpak droeg, zag hij er nu ineens zo klein en verdrietig uit, dat Marlotje spijt kreeg van de wat ongelovige toon, die ze tegen hem had aangeslagen. Hij stond zo zielig middenin de goot. Zijn gezicht glom niet zilverachtig meer, en de parelmoeren glans was uit zijn haar verdwenen. Hij boog zijn hoofd en zei zacht: ‘Ze hebben me er af gegooid...’

‘Wat vertel je me daar!’ Het oude vrouwtje bibberde van verontwaardiging. Als die jongen de waarheid sprak - en hij sprak de waarheid, dat wist ze plotseling heel zeker, daarvoor zou ze al haar sokken in het vuur durven steken - dan moesten er vreselijke toestanden heersen daar op die maan. ‘Wat een harteloos hemel-

lichaam...' dacht ze, en ze zei: 'Ga mee naar binnen. We zullen zélf licht maken. Struikel niet over het kussen.'

Gevolgd door Jock klom Marlotje snel over de vensterbank in het kamertje. Ze stak de petroleumlamp boven de tafel aan, trok met een ruk de roodgeruite gordijntjes voor het raam, duwde Jock in de oude rieten schommelstoel, hing haar omslagdoek en alpinopetje aan de spijker bij de deur, en zette water op voor verse koffie. En ondertussen liep ze zichzelf almaar te ergeren over de maanbewoners, die wel onmensen moesten zijn om zo'n onschuldig schaap van een kind te verstoten.

'Dus ze hebben je feitelijk zomaar van boven naar beneden gegooid,' zei ze. 'Kleine stakker...'

Jock ging fier rechtop zitten in de schommelstoel. 'Ik bén geen kleine stakker,' zei hij flink. 'En u hoeft heus geen medelijden met me te hebben. Zo erg is het niet. De kinderen op de maan weten hoe ze moeten vallen. Dat leren ze. Net als lopen. Er zijn er al zoveel afgegooid. Het is eigenlijk een hele eer. En als we erg terug verlangen naar huis, worden we weer omhoog gehaald in een groot, doorzichtig schepnet. Daarvoor zorgen de maangodinnen.'

'De maangodinnen?' Marlotje, die juist in een hoek van het kamertje bezig was de blauwbrander, waarop de koffie stond te pruttelen, lager te draaien, trok haastig een krukje dichterbij, en ging tegenover Jock aan tafel zitten.

'Wat is er met die maangodinnen? Ik hoop, dat je niet tot de een of andere barbaarse secte behoort. Je

bent hier neergekomen in een Nederduits Hervormd land, vergeet dat niet! Ik zal je natuurlijk geen strobreed in de weg leggen, maar al de anderen gaan over lijken als er een vreemde godin in het spel komt. Ik zou je dus ernstig willen waarschuwen...'

Jock keek wat verbouwereerd. 'Nu ja,' zei hij, 'je zou ze ook maankoninginnen kunnen noemen, want het zijn allemaal vrouwen van de maankoning. Ze dragen een kroon van bevroren crême de menthe en waaiende wijde jurken, die gemaakt zijn uit meters en meters fluorescerende sneeuwstormtule. Mijn grote broer zegt, dat ze soms een vreemde macht hebben over de mensen en de dieren en de dingen, een macht waar de koning zelf niets van af weet. De koning zelf is alleen maar trots op zijn koninginnen omdat ze zo mooi zijn. Hij geeft ze armenvol diamanten en zwarte parels, die ze de volgende dag doorsturen naar de hospitalen om de maanzieken op te vrolijken... Ze zijn heel goed en verstandig. Ze kennen de maan door en door, en alle mensen, en zichzélf... En het zijn helemaal geen saaie pieten! Met Nieuwe Maan geven ze feesten in de kasteeltuin. Dan is er vitrophoon-muziek en bosbessen-ijs en een montagne-russe van onbreekbaar glas. En mijn grote broer is eens met een maangodinnetje naar de kermis op Venus geweest. Ze hebben gedanst dat de meteoren er af vlogen...'

Drie muggen en een langpoot, die door de kier van het gordijn waren binnengekomen, zwierden om de halfvergane gele zijde van de lampekap. Ergens beneden in het huis begon een kind te huilen. Een kat of een rat rende door de goot, vlak langs het raam. Maar

Marlotje lette niet op dit alles; ze zat met rode oren te luisteren naar het verhaal van de vreemde jongen, en toen die even zweeg, vroeg ze: ‘En toen? Wat doen ze nog meer, die maangodinnen?’

Jock vond dit blijkbaar een moeilijke vraag. ‘Ik weet niet wat ze nog meer doen....’ zei hij. ‘Ik weet wel, dat ze ons van alles leren. Ze leren ons maanrijkskunde en wolkspringen en glimglanzen. En als we daar genoeg van af weten, komt het hoofdvak. Dat is erg moeilijk... Dan krijgen we les in de waarheid. De maankoning houdt zich daar niet mee bezig. Die heeft andere dingen aan zijn hoofd, zeggen ze. Die moet ervoor zorgen, dat de maan goed rond blijft, dat de deuken erin telkens weer verdwijnen.’

Marlotje knikte. Dat van die maankoning kon ze best begrijpen. En terwijl ze de koffiekoppen nog eens vol schonk, vroeg ze of álle maangodinnen goed waren, of er niet eens een slechte onder was, ‘echt een kwaje...’ en Jock zei, dat in het Leerboek der Heelallandse Geschiedenis stond vermeld, dat er ook wel eens een slechte godin was geweest op de maan. ‘Maar,’ zei Jock, ‘zodra ze dat merken wordt zo iemand verbannen. Ze wordt er af gegooid, net als ik vandaag... Maar ík mag terug komen als ik wil en zíj niet... Op een schepnet hoeven zulke wezens niet te rekenen. Waar ze neervallen worden ze een spook.’

‘Dat is heel akelig,’ zei Marlotje. ‘Hier op aarde hebben we geen spoken...’

‘Weet u dat zeker?’ vroeg Jock. ‘In ons leerboek staat, dat er tienduizenden jaren geleden eens een slechte godin, die onder allerlei vervloekingen naar beneden

was gesmeten, pardoes op de aarde terecht kwam. Het was zó'n slechte godin, dat alle maanbewoners haar na stonden te kijken om er zeker van te zijn, dat ze echt wég was. Ze hebben allemaal met hun eigen ogen gezien, dat ze neerviel op aarde, dat ze een paar seconden, doorschijnend als een spookbeeld, doodstil bleef staan, om vervolgens helemaal onzichtbaar te worden tussen de rotswanden van een vallei...'

Marlotje wachtte even, en vroeg toen luchtigjes: 'Is dat soms de Kristallen Dame?'

De jongen, voor wie deze geschiedenis waarschijnlijk al oud en afgezaagd was, speelde gedachteloos met de sokken, waarmee de tafel voor hem vol lag: groen bij groen, en zwart bij zwart, en rood bij rood... 'Ik weet niet...' zei hij vaag. 'Ik weet geen namen... Maar als die Kristallen Dame een spook is...'

'Sommigen zeggen het.' Marlotje keek door smalle oogspleetjes naar de gordijnkier, waar een streep avondhemel zichtbaar was. 'Ik geloof niet in spoken...'

De jongen bouwde nu een pyramide van sokken. 'Alles wordt van halfdoorzichtig steen...' zei hij. 'Waar ze neervallen wordt alles van turkoois of topaas...'

'Of amethyst...' dacht het vrouwtje met een beklemd gevoel. Ze veranderde vlug van onderwerp. 'Dus,' zei ze, 'jij wordt tenminste straks weer in dat schepnet naar boven gehaald.'

Jock liet de sokken met rust en schudde krachtig van nee. 'Ik wíl niet terug in het schepnet! Ik bén niet zo kinderachtig. Op de maan hebben ze me niet nodig, híer wél!'

'Hier wel...?' Marlotje trok haar wenkbrauwen op

tot aan het begin van haar peper-en-zoutkleurig kuifje.

‘Ja,’ zei Jock, ‘het gaat zó...’ en toen vertelde hij dat de kinderen niet zomaar van de maan werden gegooid maar dat ze allemaal iets mee kregen, waar ze op aarde wat aan zouden hebben. ‘De bedoeling is dat we ons nuttig maken, ziet u. Sommigen van ons krijgen geprepareerde doeken om de kerkklokken op te poetsen. Anderen hebben zeemlerenlappen, waarmee ze vensterruiten zo helder kunnen maken dat het is of er helemaal geen vensterruiten meer zijn. Een vriendje van me moest met een speciaal soort hark het kroos van de vijvers halen. En een ander vriendje werd naar omlaag gegooid met een grote fles oogwater om de mensen beter te laten zien. De maangodinnen zeggen, dat zoiets een ‘roeping’ is. Ik heb mijn roeping meegekregen in een rose kartonnen doos. Het is een grote, platte maanschilfer. Zulke schilfers noemen ze geloof ik ‘spiegels'.’

Marlotje legde de sok, die ze juist op had genomen om te gaan stoppen, weer neer. Jaren geleden was er door de Boendertjessteeg eens een zeeman gekomen, die het ook over ‘spiegels’ had gehad. En er waren ontdekkingsreizigers geweest, die vertelden van geheimzinnige stukken zilverglas.

‘Als je in een spiegel kijkt, zie je jezelf, nietwaar...?’ vroeg ze met trillende stem.

De jongen knikte. ‘Het is helemaal geen mooi gezicht,’ zei hij. ‘Maar mijn grote broer en de maangodin, met wie hij op Venus heeft gedanst, dachten dat de mensen hier best zo'n ding konden gebruiken. Ik geloof dat de bedoeling is...’ Hij zweeg plotseling

omdat Marlotje was opgestaan en hem, over de sokkentafel heen, met stralende ogen aankeek.

‘Op zoiets heb ik mijn levenlang gewacht!’ riep ze. ‘Een spiegel in dit land! O jongetje van de maan, waar is de spiegel voor Lobelia?’

IV

Jock was er ook maar bij gaan staan. Het enthousiasme van het oude vrouwtje verbaasde hem. Een spiegel was - tenminste op aarde naar hij meende te weten - een noodzakelijk kwaad, zoiets als levertraan. ‘Het ding ligt in het kippenhok van de burgemeester’, zei hij. ‘Ik kwam ermee terecht in zijn tuin. Het is een breekbaar iets, zo'n spiegel, en al zit hij nog zo goed verpakt in die rose kartonnen doos, je kunt er niet voorzichtig genoeg mee zijn. Het leek me dus beter hem ergens veilig op te bergen tot ik een goed onderkomen zou hebben gevonden. Maar als ik hier voorlopig mag blijven, zal ik 'm meteen gaan halen...’

‘Natuurlijk! Natuurlijk!’ riep Marlotje. ‘Maar zeg me eerst wat je wilt doen met die spiegel. Zul je iedereen er zomaar in laten kijken? Zomaar? Zonder betalen?’, en toen Jock verbouwereerd knikte, begon ze bijna te huilen van vreugde omdat ze begreep, dat zij nu óók haar kans zou krijgen, dat ze eindelijk, eindelijk, na jaren wachten en verlangen, weten zou hoe ze wás.

‘Ik heb nooit geld kunnen overhouden om een kijker te huren...’ zei ze helemaal bibberig van agitatie. ‘Daarom is die spiegel voor mij dubbel prettig. Maar ik ben niet alleen voor mezelf blij. Het hele land zal er van opfrissen. Als je het goed vindt ga ik met je mee naar het kippenhok.’

Ze nam haar omslagdoek en alpino-petje, ze nam de oude leren hengseltas met sokken en stopgaren, die ze altijd bij zich had als ze uitging, ze deed het blauw-

brandertje onder de koffiepot uit, draaide de pit van de petroleumlamp heel laag, gooide de gordijnen open, en stond even later met Jock in de donkere steeg.

Het was nacht. De mensen in de wormstekige huizen sliepen allemaal. Sommigen snurkten zo hard, dat je het buiten hoorde. Hier en daar uit de wrakke venstertjes hing nog wat wasgoed. Hier en daar waren modderpoelen, waarin allerlei rommel lag: een stoelpoot, een pan zonder bodem, een schoenzool, een schelviskop...

Marlotje bleef even staan kijken naar de schelviskop, en liep daarna hoofdschuddend verder. ‘Zonde en schande zoals de mensen tegenwoordig omspringen met al dat goeie eten...’ Toen Jock zei, dat de schelviskop alleen maar uit afgekloven graatjes had bestaan, werd ze bijna boos op hem en vroeg of hij wel wist, dat je heerlijke, voedzame soep kon maken van afgekloven graatjes. ‘En weet je wel, dat arme mensen nóóit iets mogen weggooien? Van de schelviskop maken we soep, en van de soep maken we saus, en van de saus vla, en van de vla viskoekjes en toffees en boterbabbelaars... Kijk! Daar zit hij weer!’ Ze wees in het voorbijgaan naar de portiek van de boendertjesfabriek, waar - onbeweeglijk en broodmager - een enorme zwarte kater omhoog zat te staren naar de maan, die nu hoger aan de hemel stond en zilverwit was geworden.

‘Hij zit er altijd. Iedere nacht. Sommige mensen zijn bang voor hem omdat zijn ogen te groot zijn. Maar ik zeg ze altijd: het is gezichtsbedrog omdat de stumper voor de rest alleen maar bestaat uit een ge-

raamtetje met vel en zwarte haartjes... Zo gaat het als je van de wind moet leven...'

'Ik ken hem,' knikte Jock. 'We hebben daarboven wel eens naar hem zitten kijken. 's Nachts waren zijn twee groene ogen vaak de enige lichte plekjes op de aarde... Maar waarom is hij zo mager? Waarom eet hij geen muizen?'

'Omdat hij de kans niet krijgt hier in de Boendertjessteeg,' zei Marlotje. 'De mensen eten de muizen. Ze eten ze met aardappelschil en koolstronk... Hoor! De kinderen van het Vondelingenhuis dromen.'

De tien kinderen van het Vondelingenhuis droomden alle tien dezelfde droom: dat ze chocola kregen van de kerk. Het waren goed opgevoede kinderen, zélfs in hun droom; hun slaperige stemmetjes jengelden allemaal hetzelfde zinnetje: 'dank u wel, dominee...'

Aan het eind van de steeg brandde een stoffige lantaren. Daar sloegen ze rechtsaf. 'We nemen de kortste weg door de Achterstraat,' zei Marlotje. 'Als je goed snuift, kun je daar de jasmijn uit de tuin van het Ouwedameshuisje ruiken...'

De Achterstraat bestond uit staldeuren en hekken en opslagplaatsen en tuinmuren.

Geleund tegen de stam van een iep, die aan de verkeerde kant van de muur terecht scheen te zijn gekomen, stond een nachtwaker in een zwarte cape.

De nachtwaker keek naar Jock en vroeg streng: 'Waarom ligt dit kind niet in bed?'

Marlotje bleef strijdlustig staan. 'Bemoei je er niet mee!' beet ze de man toe. 'Jij staat hier voor de dieven, niet voor de kinderen!'

‘Kinderen horen 's nachts in bed,’ bromde de nachtwaker nog. Toen kreeg hij blijkbaar ineens genoeg van het gesprek. Hij keerde zich om, ging op de trottoirrand zitten, haalde een spiritusstelletje voor de dag, en begon melk te warmen voor zijn koffie.

Als je de Achterstraat uit bent, kom je op een groot plein, waar het 's nachts drukker is dan overdag, 's Nachts schuiven grote groepen mensen over het asfalt. Waar ze vandaan komen, kun je niet zien. En waar ze naar toe gaan, kun je ook niet zien. Tegen de grauwe muur van het Palais de Danse staan grauwe figuren: mompelende bedelaars; blinden, die lijken te slapen naast hun omgekeerde hoed; spookachtige vrouwen met lange haarslierten en babies in rafelige lappen; kinderen met waterhoofden; halfverhongerde kinderen, die een eindeloos liedje dreunen; verminkten die de voorbijgangers een haak toesteken in plaats van een hand.

De mooie meisjes van het plein wuiven naar je met kanten zakdoekjes. De blauwe nevel, die over het plein hangt, geurt naar bosviooltjes en sandelhout, en benzine. Er zijn bloemenverkopers met manden, waarin lange platte takken mimosa liggen, en waswitte rozen, en orchideeën, die lijken op vogels en vlinders en spinnen. Uit de ramen van nachtclubs en café's gieken allerlei soorten muziek naar buiten, en al die soorten muziek ontmoeten elkaar op het plein; ze steigeren en tollen rond, ze hossen en walsen en steppen, en eindelijk tuimelen ze door elkaar heen tot iets, dat geen muziek meer is, maar een wildernis-tamtam, een gedreun of een kudde mammouths opmarcheert langs de dan-

cings, langs ‘Ye Olde Lobeliann Inn,’ langs de Witte Club, en de Koninklijke Club, en ‘Chez Louise’.

Marlotje had de jongen bij de hand genomen en trok hem snel met zich mee door de volte. ‘Nee,’ zei ze, ‘o nee, we blijven hier niet staan kijken naar al die slechtigheid. Wat zeg je? Je wilt de lichtreclames zien? Die zie je later wel, als je ouder bent. Maar ik zeg je vooruit: er is niets aan, het zijn schemerpitten..., de rook van de boendertjesfabriek maakt ze helemaal vaal. We zullen wat harder lopen, Jock!’

Ze liepen wat harder en hadden zodoende in een paar minuten de opgewonden drukte van het plein achter zich gelaten.

De stad werd weer stil en donker. Ze kwamen door brede straten, langs grote huizen, die volhingen met bloembakken, balkons, zonneschermen en vlaggestokken.

Het grootste huis, op de hoek van de breedste straat, is het huis van de burgemeester; een prachtig huis, spierwit, met overal pilaartjes en kantelen en torentjes. Het is ook een heel deftig huis, want de vlag hangt er altijd uit, en er voor, links en rechts van de marmeren stoep, liggen twee gekalkte stenen leeuwen, die ieder een bloempotje met vergeetmijnietjes op hun rug dragen. Achter het bobbelige glas van de tientallen ramen zijn opgenomen gordijntjes van gewassen en gesteven Oud-Lobeliaanse kant. En achter het huis is de tuin. Er omheen loopt een muur, waarin een poortje is gemaakt voor de paarden en de tuinman en de koetsier.

Toen Jock en Marlotje het burgemeestershuis genaderd waren, bleven ze er een ogenblik eerbiedig naar

kijken. Hoewel de maan achter een langwerpige wolk zat, konden ze al het moois toch nog vrij goed onderscheiden.

‘Prachtig, hè?’ fluisterde het vrouwtje.

Het was stil in huis, alleen een koekoeksklok in een van de aangeplakte serres. begon te slaan en bléef slaan.

Op hun tenen liepen ze om het huis, langs de muur, de hoek om, naar het poortje, dat gelukkig open stond.

Aangeland in de tuin, moest de jongen zich even goed bedenken waar de kippenren was. ‘Links is het koetshuis.....’ zei hij zacht. ‘We moeten rechtsaf.... voorbij de vlier...’

Toen over knerpende kiezeltjes, rechtsaf voorbij de vlier, de grote kippenren die tegen de zijmuur stond, was bereikt, kwam een goudpelhen van haar stok, en stapte door een gat in het gaas naar buiten.

‘Wat zullen we nú weer hebben!’ riep de goudpelhen met een hoge ruzie-stem. ‘Een beest heeft ook nooit rust! Overdag graantjes pikken en eieren leggen, en 's nachts almaar mensen over de vloer! Al die drukte gaat een fijnbesnaarde kip niet in haar kouwe veren zitten. Ik heb nog geen oog dicht kunnen doen...’

‘Het spijt me, dat we u storen,’ zei Marlotje vriendelijk. Ze sprak heel zacht om de andere dieren niet wakker te maken. ‘Ik kan me best voorstellen, dat te veel aanloop vermoeiend moet zijn. Maar wij komen enkel om wat te halen... Even maar, we zijn zo weer weg.’

‘Dat zeggen ze allemaal’, mopperde de goudpelhen; toen vielen haar kraaloogjes op Jock, die - gehurkt in het vochtige gras - het deurtje van de ren had open-

gemaakt en nu aanstalten maakte naar binnen te kruipen. Ze scheen hem te herkennen, deed een stapje achteruit, en riep met een halfgesmoorde kakel: ‘Ook dát nog!!! Daar heb je die jongen van de spiegel zelf!’

Jock lette niet op de kip, die - kennelijk aan grote opwinding ten prooi - voorlopig niet uit haar woorden scheen te kunnen komen; hij graaide rond in de duisternis van het kippenhok. Links, tegen de zijwand, moest de rose kartonnen doos staan. ‘Het is donker hier...’ mompelde hij.

Juist wilde Marlotje een doosje lucifers uit haar hengseltas vissen, toen een schelwit licht over de tuin viel. Het vrouwtje keerde zich om en keek omhoog.

De langwerpige wolk dreef weg langs de hemel en boven een kastanjeboom, die aan de andere kant van het pad bij een groot grasveld stond, was de maan zichtbaar geworden.

De maan boven de kastanjeboom verschoof een eindje, en keek recht in het kippenhok.

Een paar tellen later sprong Jock met een kreet overeind. Hij keek Marlotje verwezen aan en stamelde toen: ‘Hij ís er niet...’

Het oude vrouwtje duwde de jongen opzij, en bukte zich om op haar beurt door het deurtje van de kippenren naar binnen te kijken. Maar tegen de linkerzijwand stond geen rose kartonnen doos... Het hok was leeg, de spiegel was verdwenen.

V

De goudpelhen had blijkbaar voor zichzelf uitgemaakt, dat ze in een allerinteressantste situatie verkeerde. Op háár schouders rustte de taak deze jongen het droeve nieuws mee te delen. ‘Het is...’ zei ze. ‘Het is een treurige geschiedenis...’ Ze schudde haar kop van links naar rechts, en van rechts naar links; ze wapperde opgewonden met al haar veertjes en trippelde ondertussen bijna vrolijk heen en weer over het kiezelpad. Haar stemming was helemaal omgeslagen, ze had ineens iets stralends gekregen. Het is eigenaardig hoe iemand op kan fleuren als er een treurige geschiedenis te vertellen valt.

Ze bleef voor Jock staan en keek hem aan met krokodillentranen in haar ogen. ‘Arm kind! Per slot was de spiegel van jóu; ik heb zelf gezien, hoe zorgzaam je hem hier in het hok zette. Ik hoop, dat je kracht zult krijgen om deze slag te dragen. Ik sta naast je, vergeet dat niet... En als er iets is, dat ik voor je kan doen...’ Ze zweeg, zwelgend in haar eigen aandoeningen. Maar ze zweeg niet lang. Stel je voor, dat die jongen werkelijk wilde, dat ze iets voor hem deed... ‘Het is je goed recht om alles te weten,’ ging ze haastig verder. ‘Om bij het begin te beginnen: De rose kartonnen doos is weg! Dat heb ik een half uur geleden ook al gezegd tegen Katrienus...’

‘Wat ís er met Katrienus? Wie ís Katrienus?’ riep Jock.

De goudpelhen hief bezwerend een vleugel op. ‘Stil! Blijf kalm en luister! Katrienus is de Opperkijk-

jonker van de koning. Hij sloop heel zacht door het poortje de tuin binnen, maar ik hoorde hem toch. Ik hoorde het gerinkel van ridderorders; dat is een heel speciaal gerinkel. En toen zag ik 'm aankomen langs de vlier... Zijn brokaten mantel sleepte over de kiezeltjes. Hij had de groenfluwelen hoed diep in zijn ogen gedrukt, maar ik herkende hem toch... Ik herkende hem aan zijn ring, een ring met een rode parel... Toen hij de deur van het hok zomaar opengooide, dacht ik het te besterven. Ik was die vorige schrik nog maar nauwelijks te boven...'

'Welke vorige schrik?' vroeg Marlotje.

'Val me niet telkens in de rede,' zei de goudpelhen. 'Als je me telkens in de rede valt, raak ik mijn kop kwijt. Hij gooide de deur open, en begon de rose kartonnen doos te zoeken... Toen ik hem zei, dat de doos weg was, werd hij woedend. Hij heeft een gat in het gaas getrapt en mij uitgescholden, of ík het helpen kon... Ik was toen weer helemaal mezelf en ik heb gezegd: 'Bent u een héér!' Ik heb óók gezegd: 'Zoudt u er aan willen denken, dat het nacht is. U maakt mijn familie wakker met uw onbeschaafd geschreeuw.' Toen ik zei: 'Er heerst hier kipsdolheid. Pas op, of ik bijt!' is hij gevlucht. Hij liep als een haas en hij rinkelde als een tamboerijn... Ik ben echt blij, dat ik hem niet gezegd heb wie hem vóór was geweest, wie de doos had weggenomen.'

'Wíe dan?' riepen Jock en Marlotje, bijna tegelijk. 'Wíe heeft de doos gestolen?'

De goudpelhen zuchtte en wachtte even. Nú kwam de pointe van haar verhaal. Ze keek theatraal naar de

maan, schudde haar kop, en zei eindelijk langzaam: ‘Nee... Ik denk niet, dat je die doos nog ooit terug zult zien... Dolle Dorus heeft hem meegenomen! Dolle Dorus, de roverhoofdman uit de Kale Bergen...’

Marlotje gaf een gil van schrik. Dolle Dorus was een vreselijk soort roverhoofdman, iemand van wie je alles kon verwachten. Over hem deden de afschuwelijkste verhalen de ronde. Hij had tientallen dorpen leeg geroofd en duizenden mensen de stuipen op het lijf gejaagd. Hij hoefde maar even zijn grote, harige hand tot een vuist te ballen, om overal zijn zin te krijgen. Tegen zo'n kolossaal-sterke, brutale kerel als hij, kon niemand op..... Als hij 's Maandagsmorgens naar de markt in de stad kwam om nieuwe voorraden buskruit en scheepsbeschuit en ploertendoders in te slaan, durfden de mensen hem niet eens goed aan te kijken. Je wist nooit precíes wat je aan Dolle Dorus had. Dat wist Dolle Dorus zelf trouwens óók niet... Soms betaalde hij wat hij kocht, maar soms liet hij door zijn mannen de hele markt in karretjes laden en meenemen. Het ene ogenblik stond hij - op een afstand gadegeslagen door de angstige menigte - op een biervaatje redevoeringen te houden tegen krotwoningen, armoede, kettinghonden, te dure haring, rassenhaat...; en het volgend ogenblik ging hij er vandoor met het ‘vacantie-potje’ van de bakkersknecht. Soms liep hij, met zijn Bandietenkapel, door de armzalige havenwijken en zweepte de mensen op tegen hun onderdrukkers. Hij riep: ‘Verenigt u!’; en áls ze zich dan verenigden en - gewapend met glasscherven en gordijnroeien - opmarcheerden, had hij alweer dub-

bel en dwars genoeg van de onderneming; dan was hij bezig de kas van de hengelclub in te pikken, of hij zat met witte handschoenen aan en een dahlia in zijn knoopsgat in het paleis en flikflooide de koning... Als hij wilde, kon hij iedereen omver praten, of bewusteloos slaan, of op de vlucht jagen. Maar sóms werd hij sentimenteel en kreeg zo'n berouw, dat hij overal kwam aandragen met dozenvol slagroomtaartjes, die niemand durfde te eten uit angst, dat ze vergiftigd waren.

Zo tolde Dolle Dorus als een wildeman door het leven, nu was hij zus, en dan was hij zo; een enkel keertje bleek hij te goedgelovig en vloog er in, maar hij vloog er altijd weer uit ook, hij kwam altijd weer op zijn pootjes terecht, en hij trok altijd aan het langste eind...

‘Het kón niet ongelukkiger uitkomen!’ riep Marlotje. ‘Dolle Dorus houdt wat hij heeft! Hij is een gevaarlijk iemand... En hij dóet zo raar... Als 's nachts de grote vuren branden in zijn kamp, voert hij allerlei dansen uit... Hij danst tussen de vuren door, en langs de rotswanden glijden vreemde schaduwen mee... Er zijn mensen, die het uit de verte hebben gezien.’

Jock staarde het oude vrouwtje aan. In het maanlicht glansden zijn ogen als nieuwe zilveren munten. ‘Is die Dolle Dorus een spook?’ vroeg hij.

Marlotje keek even geërgerd. ‘Er zíjn hier immers geen spoken,’ zei ze. ‘Nee, hij is een gewone man, maar hij is wél erg groot en harig en griezelig. Hij draagt een jas van tijgervel. Zijn zwarte haren zijn zo hard als ijzerdraadjes en ze staan in een ruige bos op

zijn hoofd. Zijn gezicht zit vol pleisters en littekens, en hij draagt altijd een blauwe bril...'

'Dat klopt,' knikte de goudpelhen. 'Zo zag hij er uit toen hij me hier kwam overvallen... Mag ik even passeren? Ik ga maar weer op stok zitten. Het vocht trekt op in mijn poten...'

Ineens schoot Jock iets te binnen. 'Ik begrijp niet,' zei hij, 'hoe Katrienus en Dolle Dorus alle twee konden weten, dat er hier een doos met een spiegel lag...'

De goudpelhen ging even verzitten op haar stok. De vraag overviel haar min of meer, en als haar hele hoofd niet vol veertjes had gezeten, zouden Jock en Marlotje misschien hebben gezien, dat ze een vuurrode kleur kreeg van het slechte geweten. Zij was de enige geweest, die Jock de spiegel in het hok had zien zetten, al de anderen waren vroeg op stok gegaan die dag... Als zij haar bek had gehouden, was er niets gebeurd... Maar nee, ze was de haan gaan wakker maken en had hem alles verteld... En nu meende ze ter verantwoording te worden geroepen. Ze keek gegriefd. Vertrouwde die kwajongen haar soms niet? In elk geval was hij geen rechter van instructie; ze zou kunnen zeggen: 'Dat gaat je niet aan, blaag...' Maar ze zou óók - als hoogstaande hen - kunnen zeggen: 'Dat is mijn schuld...' Ze zei echter noch het een, noch het ander; ze zei met een bedroefd kakeltje: 'Het was de haan! Hij vond mij op zijn ronde door de ren. Ik was verplicht hem alles te vertellen. En waarom zou een hen ook niet aan haar eigen haan mogen vertellen, dat er een rose kartonnen doos met

een spiegel in het hok staat! Maar ik ben altijd eerlijk en recht door zee, en daarom zeg ik: het is - misschien - toch een beetje míjn schuld, dat het mis gelopen is... Ik had moeten weten, dat mijn haan zijn snavel niet kan houden... Toen mijn haan alles wist, is hij meteen op het dak gevlogen en heeft het zitten uitkraaien tot hij niet meer kon. Hij slaapt nu naast de bak met maïspitjes... Meestal luisteren de mensen niet naar een haan, maar een haan die 's nachts kraait is iets heel aparts, en daarom schijnen er dít keer een paar mensen wél geluisterd te hebben. Een van die mensen moet Dolle Dorus zijn geweest! Als je zo lichtslaaps bent als ik, heb je veel vrienden in het dierlijke nachtleven... Ik ben frère-compagnon met kwak-uilen, muggen, donderbeestjes en passagierende katers, en zodoende heb ik nu van alle kanten gehoord, dat Dolle Dorus op pad was om de zilveren soeplepel van de burgemeester uit de buffetla in de eetkamer te halen. Hij heeft stil gestaan bij de kastanje om naar de haan te luisteren. Nu, en toen wíst hij het! Even later zagen ze Katrienus buiten langs het tuinpoortje wandelen. Hij had een kiezeltje in zijn kaplaars en daarom leunde hij tegen de muur en trok de kaplaars uit, en terwijl hij dat deed, hoorde hij dat er een haan aan het kraaien was, en hij luisterde, en toen wist híj het ook! De muggen zoemden in dichte wolken om zijn groenfluwelen hoed, die gegarneerd is met kamperfoelie en roosmarijn, maar hij lette niet op ze. ‘Een spiegel!’ heeft hij met ontzetting in zijn stem gefluisterd. Hij heeft gauw zijn kaplaars met kiezeltjes en al weer aangetrokken, en is door het poortje de tuin in ge-

slopen, zeggen ze... Maar toen hij hier bij het hok kwam, was Dolle Dorus hem al voor geweest. Dolle Dorus doet alles heel snel. Ik zag hem te voorschijn schieten uit de schaduw van de kastanje. En voor ik eigenlijk nog tijd had gehad om te weten wat er gebeurde, was hij er al met de rose kartonnen doos vandoor. Hij is verdwenen in de eetkamer van de burgemeester...'

VI

Het verhaal van de goudpelhen was wel wat verward geweest, maar het slot liet aan duidelijkheid niets te wensen over. Dolle Dorus had de spiegel meegenomen en zat er nu ergens mee, Joost wist wáár.

Jock en Marlotje stonden verslagen te kijken. Wat moesten ze doen? Dolle Dorus was verdwenen in de eetkamer van de burgemeester, maar daar was hij nu natuurlijk al lang niet meer. Ze staarden naar het huis, dat groot en wit, als een bevroren slagroomtaart, in het maanlicht lag. Aan de tuinkant was het bijna nóg mooier dan aan de voorzijde, een en al bordes, waranda en balkon. Om de pilaartjes en beelden van doodsbleek pleisterwerk, slingerden zich wingerdranken, en voor de ramen en deuren zaten luiken, die allemaal beschilderd waren met het familiewapen van de bewoner: een paarse kikker, een harp en een gravenkroon.

De goudpelhen had dorst gekregen door al het praten. Ze fladderde van haar stok en begaf zich naar het drinkbakje van aardewerk, dat vol lag met veertjes en stof en maïsvelletjes.

‘Schandelijk onhygiënisch!’ mopperde de hen, ineens weer helemaal uit haar humeur. ‘De mensen denken, dat ze ons maar álles voor kunnen zetten! Als wíj maar voor hún verse eieren zorgen! Maar waar blijft óns verse water! Deze drinkbak is ten hemel schreiend...’ Ze hief haar kleine hoofd omhoog en staarde omhoog, of ze de maan - die nu halfweg de kastanje en het koetshuis stond - ten getuige wilde roepen.

De maan zweeg, maar de muggen, die óm de maan

dansten, begonnen te zingen... Ze zongen een krijgslied, dat droop van haat en bloed. Ze zweepten zichzelf op tot een staat van blinde woede, en ze daalden in wolken neer op aarde om de mensen, die veertjes en stof en maïsvelletjes lieten liggen in een drinkbak voor hardwerkende lappen, te straffen.

In het burgemeestershuis liep ergens - volkomen zinloos - een wekker af; een kanarie gaf een harde triller en een hond sloeg aan. Toen werd alles daar stil. Ook in de kippenren hoorde je niets meer, de goudpelhen zat met een verongelijkt gezicht in een zandkuiltje naar de slapende haan te kijken, en zweeg. Je zag zo, dat ze genoeg had van het gesprek. Ze was nooit erg dol op mensen geweest, maar de veertjes, het stof en de maïsvelletjes hadden vandaag weer eens de deur toe gedaan.

‘In zeker opzicht heeft ze nog gelijk ook...’ dacht Marlotje. Toen keerde ze zich om, en stak met Jock het pad over naar de kastanje.

In de schaduw van de oude boom bleven ze staan en keken over het grasveld, dat als een donkergroen eiland in een zee van witte kiezeltjes lag. Middenin het grasveld was een perk met blauw-witte rozen. Rechts stond het witte huis en links de muur met het poortje, terwijl aan de overzijde de schemerige tuin begrensd werd door dichte rijen zwarte en pauwblauwe struiken.

‘Wat vreemd ziet alles er uit...’ mompelde Jock. ‘Ik ben de richting kwijt... Beweegt de tuin of bewegen wij...?’

‘Het is de nacht...’ fluisterde het vrouwtje. ‘De nacht maakt de dingen anders...’

‘Kom gauw. Misschien heeft Dolle Dorus de spiegel wel achtergelaten. We moeten naar het huis...’ Jock greep een slip van Marlotje's omslagdoek en wilde haar meetrekken naar het bordes. Maar het volgend ogenblik deinsden beiden verschrikt terug...

Aan de overkant van de tuin leken de zwarte en pauwblauwe struiken plotseling op een eigenaardige, houterige manier tot leven te komen... De struiken zwaaiden, rekten zich uit, en begonnen, in dichtopeengedrongen rijen, langzaam te lopen...

Nu is het natuurlijk absoluut een feit, dat struiken niet kúnnen lopen. Je hebt wandelende takken en vlees-etende planten, maar daarmee is dan ook - geloof ik - alles wel gezegd. Er zíjn geen sluipende heesters of lopende struiken. Het verschijnsel was dus, op zijn gematigdst gezegd, vreemd.

Heel langzaam naderden de struiken. Het kiezel van het pad knerpte. Ze stapten op het grasveld, in het volle licht van de maan...

‘Het zijn mensen...’ fluisterde Jock. ‘Het zijn mannen... Hun hoeden zitten vol bloemen en groen... Ze hebben dikke boomtakken in hun hand. Kijk... aan sommige zitten nog bladeren... Die op de hoek van het voorste gelid heeft een sabel...’

De geheimzinnige mannen stapten zwijgend, schouder aan schouder, en rij na rij, verder. Ze tuurden recht voor zich uit en letten niet op Jock en Marlotje, die onbeweeglijk in de schaduw van de kastanje stonden; ze hielden de zware takken half opgeheven, klaar om er mee te slaan. Het maanlicht blikkerde op de sabel van de aanvoerder.

Jock, die als maanjongetje werkelijk wel wat gewend was, stond te trillen op zijn benen. Hij keek ongerust naar het oude vrouwtje naast zich. De gedachten renden door zijn hoofd. Zo'n oud vrouwtje was natuurlijk net zo goed bang... Ze was bang voor spoken, ze had zo érg nadrukkelijk verklaard er niet aan te geloven... En wat wist ze eigenlijk van hém? Niets... Alleen, dat híj het was geweest, die haar hier, in deze behekste tuin, had gebracht...' Eén een spook, allemáál een spook,' zou ze kunnen denken. Ze zou gillend kunnen weglopen en hem alleen laten...

Het was of Marlotje zijn gedachten raadde; ze greep in het donker zijn hand en hield die stevig vast.

Intussen was het eerste gelid de kastanje genaderd. Rakelings schreed de aanvoerder langs hen heen. Het kille staal van zijn sabel leek de zomernacht een paar seconden ijskoud te maken...

Ze slopen voorbij, het eerste gelid, en het tweede, en het derde... Dwars over het grasveld en door het perk met de blauw-witte rozen kwamen ze aanzetten, en langzaam, omzichtig en geruisloos, verdwenen ze op het kiezelpad achter Jock en Marlotje, die niet durfden om te kijken om te zien waar ze bleven...

Ineens werd de stilte verbroken door het wilde gekakel van de goudpelhen.

'Moord!' riep de goudpelhen. 'De kijkjonkers van de koning omsingelen het hok!'

VII

Toen Jock en Marlotje de goudpelhen ‘Moord!’ hoorden roepen, begrepen ze, dat de geheimzinnige mannen - die nu allemaal om het kippenhok stonden - iets kwaads in de zin moesten hebben. Jock wilde op ze afrennen maar het oude vrouwtje hield hem tegen. ‘Wacht even... Kijk!’

In het maanlicht kon je nu alles goed zien. Je zag de grote groenfluwelen, met bloemen en bladslingers versierde hoeden van de mannen, je zag hun uniformen van hermelijn en goudbrokaat, je zag de boomtakken, die ze halfopgeheven hielden, klaar om erop los te slaan, en je zag de cellofanen ransels, waarin ze hun ridderordes meevoerden...

De aanvoerder-met-de-sabel, een lange smalle bleke meneer met donkere krullen, was op een tuinstoel geklommen. Zijn fluwelen hoed hing op zijn achterhoofd; een kamperfoelierank van de garnering zat vastgehaakt aan het gouden montuur van zijn bril. Hij zwaaide in het wilde weg met zijn sabel. Aan de ringvinger van zijn rechterhand glansde een grote, rode parel.

‘Het is Katrienus, de Opperkijkjonker van de koning...’ fluisterde Marlotje.

‘Goudpelhen!’ De stem van Katrienus klonk schril van woede. ‘Hou op met kakelen en luister! Een uur geleden wilde je me geen duidelijk antwoord geven op een duidelijke vraag. Je zette een brutale bek op en dreigde met kipsdolheid, die - volgens ingewonnen verklaringen van deskundigen - alleen heerste aan het

hof van Karel de Borstelige, die eeuwen geleden regeerde. Een Opperkijkjonker laat zich niet voorliegen door een kip! Begrepen! Ik ben dus met al mijn mannen over de tuinmuur geklommen om jou een toontje lager te doen zingen. Kort en goed, als je me niet zegt waar de rose kartonnen doos met de spiegel nú is, zullen we jou en je hele familie braden en opeten!'

In de schaduw van de kastanje stonden Jock en Marlotje te rillen van afschuw. Wat voor vreselijks stond er te gebeuren! De arme goudpelhen kón immers niet zeggen waar de spiegel nú was! Katrienus zou haar braden en opeten! Een afschuwelijk idee! Jock stroopte zijn grijsfluwelen mouwen op en bukte zich om te zien of hij tussen al het goudbrokaat van de kijkjonkersbenen door misschien het hok kon bereiken. En ook Marlotje scheen iets van plan te zijn; maar juist wilde ze - om haar handen vrij te hebben - haar hengseltas aan een uitsteeksel van de boom hangen, toen de goudpelhen begon te lachen...

Hebt u wel eens een kip horen lachen? Dat is een erg gek geluid; je gaat meelachen, of je wilt of niet. Jock en Marlotje, die een paar tellen geleden nog een en al angst waren geweest, moesten nu in hun zakdoeken bijten om het niet uit te proesten. Twee zwarte katers, die op pad waren voor een duel in het rozenperk, gingen vredig naast elkaar zitten gieren van plezier. De muggen hielden op met mensenbijten, ze kwamen samen boven de top van de kastanje en schaterden het uit met hele toonladders van speldeprikkleine geluidjes. En zelfs Katrienus, die dan toch maar op het oorlogspad was, begon stomweg mee te

proesten en te gieren en te schateren, wat zijn prestige niet ten goede kwam. In elk geval, de andere kijkjonkers lieten meteen hun boomtakken vallen; ze sloegen elkaar op de schouder en lachten zó hard, dat het na verloop van tijd tot Katrienus doordrong, dat er iets mis moest zijn met de krijgstucht, zodat hij - een beetje sukkelig - zijn bril droogpoetste met een enorme witzijden pochet, zijn hoed recht zette, zijn gezicht in de plooi bracht en met barse stem iedereen tot de orde riep.

In de ren scheen de goudpelhen niet meer tot bedaren te kunnen komen. ‘Ik krijg de slappe lach...’ hikte ze. ‘Stel je voor: óns opeten! Dat zou je niet meevallen vader! We zijn taai, zo taai als leer, allemaal...! Ha! Haa! Haaa!’ En de andere dieren uit het hok, die nu eindelijk óók wakker waren geworden, hikten en gilden en kakelden en lachten mee. Zelfs de slaapdronken kuikentjes kon je horen piepen: ‘Zo taai als leer! Allemaal, allemaal...!’

Tot de haan ten tonele verscheen, en om stilte kraaide.

Er zijn altijd nog mensen, die niet weten, dat een haan een heel bijzonder iemand is, maar zo'n haan zelf weet dat maar al te goed, en toen dus deze haan om stilte kraaide, verwachtte hij niet anders of iedereen zou hem gehoorzamen en eer betonen. En dat gebeurde dan ook; de kippen en kuikentjes werden stil, de kijkjonkers staakten hun halfonderdrukt gegichel, en Katrienus kwam van zijn stoel om een buiging te maken.

Jock was in de onderste tak van de kastanjeboom geklommen. Hij kon nu de haan zien, hij zag zijn glan-

zende veren en zijn kille trotse ogen, en hij raakte, gek genoeg, toch even onder de indruk van al die statie.

Het dier wandelde parmantig het hok uit, deed een paar stappen in de richting van Katrienus, en maakte, op zijn beurt, een buiging. Toen beduidde hij de kijkjonkers met een hoofse vleugelbeweging dichterbij te komen.

‘Aangenaam...’ mompelde het gezelschap.

‘Tot genoegen...’ knikte de haan, terwijl hij zijn kop in de nek gooide en pralerig met al zijn groene en rode en gele en gouden veertjes flapperde, waardoor hij er een paar seconden kwam uit te zien als een plumeau uit de bazar. ‘Neemt u plaats...’

Aangezien de kijkjonkers niet wisten waaróp ze plaats moesten nemen, bleven ze - wat harkerig - staan. Katrienus haakte de kamperfoelie van zijn bril. ‘Ik heb helaas mijn kijker thuis gelaten,’ zei hij. ‘Excuseer mijn toilet...’, en de haan kukelekude beleefd, dat hij vanzelfsprekend álles van zijn gasten excuseerde. ‘You are every inch a gentleman. Have a drink!’

‘God save the king,’ antwoordde Katrienus en toen waren de plichtplegingen afgelopen, en kon het zakelijk deel van het onderhoud een aanvang nemen.

De haan liep geaffaireerd naar een omgekeerd bloempotje, klom er op en keek om zich heen. Hij was ongetwijfeld niet alleen een mooie en indrukwekkende en ijdele, maar ook een domme en pretentieuze haan. Hij begon bij het begin en zei: ‘Ik weet álles!’

De kijkjonkers keken gegriefd, en Katrienus, die weer op zijn stoel was gaan staan, zei dat dat niet kón

omdat zíj alles wisten, welke onfijnheid de haan volkomen negeerde. ‘Ik heb jullie een uur of wat geleden iets verteld over een rose kartonnen doos met een spiegel, die hier in mijn hok stond,’ ging hij op afgemeten toon verder. ‘Ik meende, dat het mijn plicht was de wereld in te lichten over dit natuurverschijnsel, maar jullie mensen hebt mijn vertrouwen beschaamd. Wat willen jullie toch met dat ding! Ik weet, dat het een maanschilfer is. Ik weet alles!’

‘Een haan kán niet alles weten,’ riep Katrienus. ‘Zijn hoofd is te klein!’

‘Mijn hoofd is níet te klein!!!’ kraaide de haan schril. ‘Mijn hoofd is net góed, het is een helderziend hoofd...’

‘Wat een opsnijer...’ fluisterde Jock tegen Marlotje. ‘Hij weet 't natuurlijk van de goudpelhen, en de goudpelhen weet 't van míj...’

Met één ruk kwamen de kijkjonkers in het geweer. ‘Onze geloofsovertuiging verbiedt ons te geloven aan helderziende hoofden,’ riepen ze alle zevenhonderdtwintig.

De haan maakte een geïrriteerde zwiepbeweging met zijn vleugels, liep met lange passen terug naar het hok, en begon een regen van zand en schelpgruis door het kippengaas te schoppen. Zijn kam stond als een rode vlag op zijn kop. ‘En tóch weet ik alles!’ riep hij. ‘En ik kán alles óók! En wanneer jullie me nog langer vervelen, zal ik de hele maan naar beneden laten vallen. Dan hébben jullie je spiegel!’

VIII

De kijkjonkers gluurden ongerust naar de boze haan. Je kon nooit weten of het waar was wat hij kraaide... Stel je voor, dat hij wérkelijk alles kon... Stel je voor, dat hij wérkelijk iets gevaarlijks deed met de maan... Ze hadden met vuur gespeeld door zo'n invloedrijk iemand als een haan te laten blijken, dat ze hem niet op zijn woord geloofden...

‘Dan hébben jullie je spiegel!’ riep de haan nog eens. En toen liet hij er met innige verachting op volgen: ‘Kouwedruktemakers!’

Katrienus besloot te doen alsof hij die laatste onaardige opmerking niet had gehoord. ‘Maar we wíllen helemaal geen spiegel hebben, meneer de Haan,’ zei hij sussend. Hij was van zijn stoel gestapt en leunde nu losjes tegen het wijdopen gezwaaide hekje van de ren. ‘Ik zal het u uitleggen... We willen die ene, uit de rose kartonnen doos, alleen maar stuk slaan. We moeten er zeker van zijn, dat de koning hem nooit in handen krijgt. Want áls de koning die spiegel in handen krijgt, zullen er geen kijkjonkers meer nodig zijn in het paleis. En dan raken wij onze betrekking kwijt, en staan op straat...’

‘Het kan heel aardig zijn op straat...’ mompelde de goudpelhen.

De haan gaf nog een laatste venijnige schop tegen het schelpgruis, en keek toen, wat argwanend, naar de Opperkijkjonker, die in zijn prachtige kleren als een figuur uit de duizend-en-een-nacht naast het kippenhok stond. Eigenlijk was hij een beetje

onthutst door Katrienus' plotselinge vertrouwelijkheid.

‘O juist...’ zei hij. ‘U wilt de spiegel stuk slaan...’ En toen liet hij er - kennelijk met leedvermaak - op volgen: ‘Maar dáár zult u de kans wel niet toe krijgen. Dolle Dorus heeft hem meegenomen! Naar de Kale Bergen...’

Door de kijkjonkersgelederen ging een zacht gemurmel van ontzetting. Dit avontuur zou iets anders worden dan een parade-mars naar het kippenhok! Het moest een levensgevaarlijke onderneming zijn een dolle roverhoofdman te gaan opzoeken in zijn hol...

Katrienus was zeegroen geworden. ‘En ik kan niet meer terug...’ dacht hij in paniek. ‘Al de anderen zouden me uitlachen als ik zei, dat ik bang ben voor Dolle Dorus en de Kale Bergen...’ en al de anderen dachten, ieder voor zich - ook in paniek - ‘En ik kan niet meer terug... Al de anderen zouden me uitlachen als ik zei, dat ik bang ben...’, en toen maakte de moed der wanhoop zich meester van het gezelschap, dat als één man begon aan het volkslied, na welks laatste couplet Katrienus iedereen met schrille zenuwstem opriep tot de heldendood, welke oproep het moreel der garde niet ten goede kwam, aangezien deze niet kon weten, dat haar aanvoerder meende haar te hebben opgeroepen tot de heldendáád.

‘We móeten de spiegel hebben, en we zúllen de spiegel hebben!’ gilde Katrienus, helemaal roekeloos van angst. ‘Te wapen! Op naar de Kale Bergen!’, maar toen scheen hij zich plotseling te bezinnen en vroeg, wat ontnuchterd: ‘Waar zíjn de Kale Bergen?’

Marlotje trad uit de schaduw te voorschijn.

‘Ik ben de vrouw, die al dertig jaar lang uw sokken stopt,’ zei ze. ‘U wilt naar de Kale Bergen? Dan moet u het tuinpoortje uitgaan en het achterpaadje tussen de huizen aflopen naar rechts. Dan slaat u linksaf, en daarna rechtsaf, dan een half uur doorlopen in dezelfde richting. Dan een stenen trappetje op, een houten bruggetje over, en een weiland met witte koeien door. En dán bent u er.’

‘Het is heel vriendelijk van je ons dat allemaal te vertellen, sokkenvrouwtje,’ riep Katrienus. ‘De hemel zal je er voor belonen!’

‘Dank u wel, meneer,’ zei Marlotje beleefd.

‘Niet te danken...’ Katrienus liep een beetje zwaaierig het tuinpad af, hief zijn sabel op en gaf met overslaande stem het bevel tot vertrek. ‘Voorwaarts, mannen!’ En toen marcheerde hij, met alle kijkjonkers op bibberbenen achter zich aan, het tuinpoortje uit.

‘Ze doen maar...’ gaapte de haan. Met veel omhaal deed hij het kippenhokdeurtje op slot, en verdween in het donkere hoekje achter de bak met maïspitjes.

‘Van die kijkjonkers zullen we voorlopig geen last meer hebben,’ knikte Marlotje tevreden, terwijl ze de verbaasde jongen door de - nu heel stille - tuin meetrok naar een bank bij het perk met de blauwwitte rozen. ‘Als ze het achterpaadje aflopen naar rechts, en linksaf slaan, en rechtsaf slaan; als ze het stenen trappetje op, het houten bruggetje over, en het weiland met de witte koeien door zijn gegaan, staan ze niet bij de Kale Bergen, maar bij het voetbalveld van Blauw-Rood...’

Jock leefde ineens helemaal op. ‘U hebt ze op een

verkeerd spoor gebracht!' riep hij stralend. 'Ze lopen er lelijk in! Wat zijn die mannen dom!'

'Misschien zijn ze meer raar dan dom...' zei Marlotje peinzend. 'Ze leiden een heel vreemd bestaan, moet je denken. Ze hebben jarenlang almaar naar de koning gekeken, en dat gaat iemand niet in zijn kouwe kleren zitten. En dan, als je alleen maar eens zou willen uitrekenen hoeveel buigingen ze in hun leven al hebben gemaakt... Hun herens moeten toch altijd maar mee buigen. Ga eens na, wat een slijtage...'

Jock steunde zijn hoofd in zijn handen en tuurde over het bloemperk. De blauw-witte rozen roken niet naar rozen, maar naar wierook en nootmuskaat.

'De rozen op de maan ruiken naar rozen...' zei hij. Toen dacht hij weer aan de kijkjonkers en glimlachte. Bij dat voetbalveld zouden ze de doos met de spiegel in ieder geval niet vinden. De Kale Bergen waren daar niet... Toen hij even later aan Marlotje vroeg waar die Kale Bergen dan wél waren, moest het vrouwtje bekennen, dat ze dat niet wist...

Vroeger had ze het wel geweten, meende ze. Maar ze had de eigenschap om iets naars snel te vergeten. En de Kale Bergen wáren iets naars; het wemelde er van rovers en spoken en belastingmannen en wolven... Ach, en dan: bergen! Waarom zou je nog aan gewone bergen denken, als je tussen de lathyrus in je eigen dakgoot, als op een wit-en-rose alpentop, naar de wolken kon kijken!

'We zullen terug gaan naar de Boendertjessteeg,' zei ze. 'Kleine Geertje heeft me laatste een oude atlas gegeven. Daarin zullen we de Kale Bergen opzoeken.'

IX

Toen Jock en Marlotje weer in het dakkamertje waren aangeland, haalden ze de atlas te voorschijn, en gingen er mee in de dakgoot zitten, omdat de maan buiten meer licht gaf dan de petroleumlamp binnen.

Samen bogen ze zich over de kaarten, maar hoe ze ook tuurden en speurden, de Kale Bergen vonden ze niet. Ze vonden de Zwarte Bergen, en de Gele Bergen, en de Rotsige Bergen, maar wat hadden ze daaraan! Ze zochten de landen af van het Noorden naar het Zuiden, en van het Oosten naar het Westen, ze bladerden de hele wereld door. Ze voeren de Amazone af, en de Boeren wetering, en de Guadalquivir; ze beklommen de Sint Pietersberg, en de Rigi, en de Vesuvius; ze vlogen over de Oeral en de Pyreneeën; ze kwamen de Boroboedoer tegen, en de pyramiden, en de Alpen... Maar nergens, op geen van die beduimelde, afgeknaagde, gescheurde, bijgeplakte bladzijden van de oude atlas, stonden de Kale Bergen...

Marlotje haalde geërgerd haar schouders op. ‘Wel hele stukken blauw van de Stille Oceaan...’ zei ze. ‘Wel een kaart van het land Neuralgië, dat misschien niet eens bestáát... Wel twee bladzijden vol met afbeeldingen van de maan...’

‘En wát voor afbeeldingen!’ hoonde Jock. ‘Het lijkt naar niets!’

Marlotje leek nog meer geërgerd; sinds wanneer zetten zulke kleine jongens zulk een grote mond op! Ze verzekerde hem, een beetje uit de hoogte, dat dit toch heus afbeeldingen waren van de echte maan met

zijn vier kwartieren... ‘Een kwartier,’ zei ze, ‘is een figuurtje waaronder de maan zich toont, een soort schijngestalte, snap je?’

Jock bekeek nog eens heel goed al die vreemde afbeeldingen. ‘Het moet een fout wezen,’ zei hij. ‘Ze zullen een ander hemellichaam bedoeld hebben.... Waaróm zou de maan zich anders tonen dan hij ís? Dat zou bedrog zijn en bij ons wórdt niet bedrogen!’

Marlotje riep verschrikt, dat ze het zo niet had bedoeld. ‘Er is geen sprake van bedrog van de zijde van de maan! Het is nogal ingewikkeld, en ik geloof, dat die kwartieren een soort ezelsbruggetje zijn. Als de maan vol is, dan noemen we dat: het begin van het eerste kwartier...’

Jock vond het een omslachtig gedoe. Als de maan vol was, dan kwam dat omdat hij vol wilde zíjn, dan hadden de maanwerkers, onder toezicht van de koning, er met hun loodzware walsen de deuken en bochten uit geplet, dan werd er feest gevierd in de kristallen kastelen en de glazen huizen, dan dreven er verlichte gondels over de meren, dan hingen er slingers zilveren lampions in de parken, dan fluoresceerden alle dauwdruppels: blauw en wit, en wit en blauw... ‘Ik geloof,’ zei hij, ‘dat ze hier niets begrijpen van de maan, dat ze allemaal dom zijn... Uit ijdelheid willen ze dan nog graag in mijn spiegel kijken ook. Wat zullen ze schrikken als ze zien hóe dom ze zijn...’

‘Als je maar niet denkt, dat ík dom ben!’ riep Marlotje gegriefd. ‘Ik wíl niet uit ijdelheid in je spiegel kijken! Ik wil in je spiegel kijken om mezelf te zien! Is dat zo dom?’

Jock speelde verlegen met een losse kaart van Afrika; hij vouwde de kaart in tweeën, in vieren, en in achten...

‘Maar...’ stamelde hij, ‘ík zou u toch kunnen zeggen hoe u er uitziet...’

Marlotje lachte sarcastisch. ‘Je stelt je aan als een kijker! Ben je daarvoor van de maan gekomen! Dacht je nu heus, dat ik tóch uit ijdelheid in die spiegel zou willen kijken! Het kan me geen steek schelen of mijn ogen grijs zijn of zwart, of ik bleek ben of rood, of mijn haar blond is of grijs, of ik een adelaarsneus heb, of een haviksneus, of een mopsneus, of een wipneus... Wat kunnen mij alle neuzen van de wereld schelen! Mijn neus is jarenlang míjn neus geweest, en dat is me voldoende...’ Ze moest - ondanks haar verontwaardiging - even lachen, en ging wat rustiger verder. ‘Jij zegt, dat de mensen zullen zien dat ze dom zijn... Maar ik verbeeld me juist, dat ik zal zien, dat ik níet dom ben, of in ieder geval mínder dom dan de anderen. Dat moet in mijn gezicht te lezen zijn, en dat wil ik zíen, met mijn eigen ogen! En als ik tóch dom blijk te zijn, dan weet ik tenminste de waarheid...’

Jock legde de in twee-en-dertigen gevouwen kaart van Afrika tussen de Oost-Indische kers, en knikte met grote instemming. ‘De maangodinnen zeggen, dat de waarheid boven alles gaat... Ik geloof, dat ik nu ook wel begrijp wat u bedoelt: u bedoelt, dat ik niet zomaar zou kunnen uitmaken of u dom bent of verstandig. Zoiets moet iemand zélf zien, in de spiegel...’

De spiegel! Wat zaten ze daar toch te praten over allerlei dingen, die ze niet verder brachten! Ze moesten de spiegel uit de Kale Bergen halen.

Ze begonnen weer te zoeken in de oude atlas, die ritselde, en scheurde, en tenslotte helemaal uit de kaft viel van ellende omdat hij zo kennelijk te kort schoot in zijn roeping.

‘Blijf jij er nu eens even af met je handen!’ riep het vrouwtje. ‘Laat mij nu eens alleen kijken. Bladzij dertien is onleesbaar door een sjuvlek... Bladzij veertien is weg... Bladzij vijftien gaat over de Sahara... Bladzij zestien zit vol kleurkrijtkrassen... Tussen bladzij zeventien en achttien hebben ze een bruidsboeket of zoiets gedroogd; je kunt New York niet lezen door de schimmelplekken... Dan komen er tien bladzijden, die we straks al hebben nagekeken... En dan komen er wéér tien bladzijden met niets...’

De arme adas leek te trillen. De nachtwind nam heel zachtjes de bladzijden zeventien en achttien mee naar het kerkhof aan de Buitenweg.

Het is vreselijk, dat een atlas niet spreken kan. Er wordt zóveel uitgevonden, waarom laten de geleerden de atlassen nog maar steeds zwijgen! Déze atlas ging door de diepte in de dakgoot van Marlotje. Hij had willen zeggen: ‘Ik heb nog een register. En een supplement. En waarom kijken jullie niet op bladzij één? Gris toch niet aldoor zo aan me; ik heb pijn in mijn ezelsoren! Niet zo rukken!! Kijk toch op bladzij één’!

Maar Jock en Marlotje keken niet op bladzij één; ze gingen nog een poosje door met harrewarren, en gaven toen het zoeken op.

Uit het havenkwartier woei de geur over van teer en levertraan. Beneden, in de donkere steeg, vochten een paar katten.

Marlotje steunde haar hoofd tegen het hekwerk van de lathyrus en keek naar de hemel, waar de maan, bleek en hoog, in een parelmoeren kring boven de puntdaken hing. Als je je ogen half dicht kneep en heel scherp tuurde, zag je hoe de vage schaduwfiguren bergen waren, en torens, en ophaalbruggen... Ze dacht: ‘Misschien is er toch iets mis met die kwartieren uit de atlas... Wat weten wij eigenlijk van de maan? We hebben geen recht er over mee te praten.’

Plotseling kreeg Jock een inval. ‘Ik bedenk wat!’ riep hij. ‘Ik zal mijn grote broer roepen. Die ziet alles, óók de Kale Bergen. Ik zal hem vragen hoe we moeten gaan.’ En toen maakte hij een toetertje van zijn handen en schreeuwde heel hard iets naar boven, een paar vreemde woorden, die klonken als een toverformule.

De katten in de steeg hielden op met vechten.

Marlotje was gaan staan. Ze had haar oude hoofdje in de nek gegooid, en keek omhoog. En terwijl ze keek vervaagden de dode schijngestalten uit de atlas; aan de hemel stond een levende maan, een maan, die deed wat hij wilde, die niet danste naar het pijpen van figuurtjes en afbeeldingen, die zich net zo lang ophield met eerste kwartier en tweede kwartier en derde... als hijzélf dat wilde, en die zich de vrijheid voorbehield van het vaste program af te wijken. Dat was tegelijkertijd een prettig en een angstig idee. Om Jock niet te laten merken hoe diep ze onder de indruk was van die maan, lachte ze, een beetje plagend... ‘Ik denk, dat ze daar bij jou allemaal in slaap zijn gevallen...’

‘Vast niet,’ zei Jock. ‘Maar mijn grote broer moet

eerst alle treden van de groenglazen trap aflopen om op het bordes te komen. Hij kan nu ieder ogenblik verschijnen.’

X

‘Hoe is de naam van je grote broer, Jock?’ vroeg Marlotje.

De jongen bleef naar de zwartblauwe hemel turen en beantwoordde verstrooid de vraag van het oude vrouwtje.

‘Mijn grote broer heeft een erge lange naam, eentje van vijf minuten. Maar we noemen hem Nikkelglim...’ Toen zwaaide hij opeens wild met allebei zijn armen. ‘Daar is ie! Dáár!’

‘Allemenselijk!’ Marlotje greep zich met trillende handen vast aan het lathyrushek, terwijl haar ogen knipperend van verbazing omhoog keken.

Het oude vrouwtje had in haar leven al heel wat keren de maan bespied; ze had hem gezien in al zijn kwartieren, tussen drijvende wolken, in een nevelkrans of rossig verduisterd. Ze had hem gezien als een zilveren sikkeltje, als een dun plakje komkommer, als een wit soepbord, als een spichtig kaaskorstje, als een grote gele lampion... ‘Maar,’ had ze eens tegen de goochelaar uit de steeg gezegd, ‘best mogelijk, dat jíj hem al die keren ánders hebt gezien. We kunnen nu eenmaal niet met elkaars ogen kijken.’ Zelfs wat de maanbewoners over hun hemellichaam zouden vertellen, leek haar van weinig belang. Haar eigen dakgoot zag zij toch ook niet zoals hij wás, maar alleen zoals zij hem zág. Een willekeurige bezoeker zag hem waarschijnlijk anders, en de koning - die er soms uit verveling met zijn verrekijker naar zat te loeren - zag hem wéér anders... Iedereen had zijn eigen wereldje

en zijn eigen maan, en daar moest je je maar bij neer leggen. Maar háár maan, die daarnet nog heel gewoon tussen de sterren had gehangen, was nu plotseling wel héél vreemd geworden: hij had een hoofd...

Op zo'n ogenblik zou je een medemens willen vragen: ‘Ziet u dat ook?’ maar toch vraag je het niet, uit angst dat hij zal zeggen: ‘Ik begrijp niet wat u bedoelt. Ik zie niets...’ Marlotje zweeg dus en zette haar bril op om het verschijnsel beter te kunnen waarnemen. En toen zag ze dat het zo was: Aan één kant, om de rand van de maan, gluurde een ronde witte jongenskop met een kuif van zilveren piekharen en met ogen, die glinsterden als de diamantjes in grootmoeders ring...

‘Nikkelglim!’ riep Jock. ‘Kun je de Kale Bergen zien?’

Het vrouwtje haalde verlicht adem; ze begreep, dat er met haar of haar maan niets bijzonders gaande was. Het was alleen maar Jock's grote broer, die naar ze stond te kijken.

Het hoofd knikte. Nikkelglim zág dus de Kale Bergen.

‘Welke kant moeten we op?’ schreeuwde Jock. ‘Kun je me verstaan? Waar zijn de Kale Bergen?’

Er kwam nu ook een arm in een wit-zilver gestreepte pyamamouw te voorschijn, en een hand wees...: ‘De Boendertjessteeg uitlopen naar rechts...’

Het was of een stem zong door de antenne-draden op het buurdak.

Door antenne-draden zwiepen vaak de gekste geluiden. Soms denk je dat het 't gieren is van de wind.

Soms meen je dat een paar mussen tegen elkaar zitten te tsjilpen. Dit keer was het of een vreemde, ijle stem zong boven de huizen.

‘De Boendertjessteeg uitlopen naar rechts. Langs het ouwedameshuisje-met-de-jasmijn, en dan aldoor maar rechtuit, in de richting van de plek waar 's morgens de zon opgaat.’

Het hoofd en de arm verdwenen.

‘De plek waar 's morgens de zon opgaat?’ Jock keek een beetje verward. ‘Waar gaat 's morgens de zon op, oud vrouwtje?’

Marlotje gaf niet dadelijk antwoord. De zon ging op in het Oosten en in het Oosten was het - volgens sommigen - niet helemaal pluis... De mensen, die aan spoken geloofden, meenden dat daar - op een plaats tussen hoge paarse rotswanden - indertijd vreemde dingen waren gebeurd. ‘Die en die heeft het zelf gezien...’ fluisterden ze. ‘Hij reisde in Oostelijke richting en kwam tegen middernacht in de Amethysten Vallei...’

Je wist niet wat je van die verhalen moest geloven. In elk geval kon je niet met zo'n jong kind in het holst van de nacht naar het Oosten gaan.

‘Waar 's morgens de zon opgaat?’ vroeg ze toen de jongen zijn vraag herhaalde. ‘Gek hè,’ nu ben ik zó oud, maar dat weet ik niet... Ik word altijd pas wakker als hij er al is... We zullen moeten wachten tot de vroege morgen, dan zien we hem wel aankomen.’

‘Het is laat,’ liet ze er onmiddellijk op volgen. ‘We doen beter nu maar eerst te gaan slapen.’

Jock was teleurgesteld; hij had de jacht meteen maar willen beginnen. Maar Marlotje hield voet bij stuk, en aangezien zijn ogen bijna dichtvielen, stapte hij tenslotte achter haar aan over de vensterbank in het kamertje, waar de petroleumlamp nog steeds brandde.

‘In de hoek is het laddertje naar de vliering,’ wees het vrouwtje. ‘Er ligt daar een stromatras voor je. En je kunt je toedekken met een oud gordijn. En boven je hoofd is een glazen dakpan, waardoor je de hemel kunt zien. Pas op, stoot je niet.’

Jock klauterde gehoorzaam naar boven. Op de vliering aangekomen stak hij nog even zijn hoofd door het luik omdat hij wilde vragen of hij de volgende morgen vroeg geroepen kon worden. Maar in plaats van wat te vragen, bleef hij verbaasd kijken naar het oude vrouwtje, dat stil voor zich uit stond te staren bij de tafel met sokken.

Om de halfvergane gele zijde van de lampekap zwierden weer - evenals in het begin van de avond - de drie muggen en de ene langpoot.

‘Dat ik nu op mijn oude dag nog moest gaan liegen...’ mompelde Marlotje.

‘Hear! Hear! Hear!’ zoemden de muggen.

‘Dat ik nu op mijn oude dag nog bang ben voor de nacht en de Amethysten Vallei...’

Jock kuchte, en Marlotje schrikte op.

‘Ik begrijp het al,’ zei ze. ‘Ik zal de wekker op heel vroeg zetten. Ik zal zorgen, dat we vóór zonsopgang zullen wezen bij het ouwedameshuisje-met-de-jasmijn.’

XI

Voor dag en voor dauw stonden Jock en Marlotje bij het ouwedameshuisje-met-de-jasmijn. In het vale ochtendlicht zag je nog geen kleuren; alles leek zwart, en grijs, en wit.

Het was kil. Marlotje schoof de hengseltas met sokken wat hoger over haar arm, en trok de omslagdoek dicht om haar schouders.

'Jammer,' zei ze, 'dat ik mijn petje niet op heb. Mijn hele hoofd is nat van de dauw.' Toen keek ze met zekere trots naar Jock, die een geweer van haar vader droeg. Het was een erg oud geweer en het kon al lang niet meer schieten. Maar beter wat dan niets. Dolle Dorus zou misschien toch bang worden als hij een geweer zag.

'Zou u niet liever veilig hier blijven, oud vrouwtje?' zei Jock. 'Dan ga ik wel alleen. Als ik de spiegel heb, kom ik meteen terug. En dan mag u er het eerst van allemaal in kijken.'

Maar Marlotje was nu weer opeens een hele heldin. De nacht was voorbij en de Amethysten Vallei, waar ze misschien niet eens door zouden komen, boezemde haar geen angst meer in. 'Welnee,' zei ze, 'samen uit, samen thuis!' En toen keek de zon over het dak van een laag wit huis aan het eind van een zijstraat.

'Daar heb je hem!' riepen Jock en Marlotje, en ze gingen meteen recht op de zon af, de zijstraat door, een kade langs, een plein over en een park in.

In het park ritselden en huppelden de blinkende ulevellenpapiertjes, de boterhammenpapiertjes en ijschocolade-papiertjes van de vorige dag over het grasveld.

Een petunia-border schudde de dauw af. Een kilo pasontwaakte pindadoppen voerde een trage dans uit rond om de bank onder de oude donkerpaarse beuk; een krant met een halfingevulde kruiswoordpuzzle zeilde waardig in de richting van een - tussen maagdepalm en ribesstruiken verborgen - toiletgebouwtje; bij een bordje met *Honden aan de lijn* was een va-et-vient van mieren en wespen om een zak met pruimenpitten; en over de confituurtaartachtige bloemperken scheerde de ene zonnestraal na de andere.

Alle vogels waren aan het zingen. Alleen één lijster zat met een uitgestreken gezicht op een tak en zweeg.

'Wat is er met jou, lijster?' vroeg Jock. 'Waarom zing je niet?'

'Zing zélf!' beet de lijster de jongen toe. 'Ik heb belangrijker dingen aan mijn kop! Ik ben spion van de koning en ik zit op de uitkijk naar een persoon van de maan...'

'Gauw mee...' fluisterde Marlotje.

Ze liepen langs rhododendronstruiken, die grauw zagen van het stof.

'Vroeger,' zei Marlotje, 'had de koning een mannetje in dienst om de bladeren van bomen en struiken af te lappen met lysol en water. Maar hij spaart nu voor een nieuwe troon en wil bezuinigen op de lysol. En daarom zit het mannetje tegenwoordig voor het gerechtshof met een gedresseerde aap, die centen ophaalt en worden de rhododendrons en de taxishagen en de notenbomen en alle andere bomen aan hun lot overgelaten en nooit meer afgelapt.'

Jock meende, dat je de natuur niet hóefde af te lap-

pen, maar Marlotje schudde wat medelijdend haar hoofdje. ‘Wat weet jíj daarvan! Een rhododendron in de natuur is een heel andere rhododendron dan een rhododendron in een park... Denk eens aan: al die microben en fietsers en vrijende paartjes, en al dat roet van de boendertjesfabriek...’

Na de rhododendronstruiken kwam een stuk open weide. Middenin die weide zat een grote haas met nijdige ogen voor zich uit te turen.

‘Waarom ben je niet thuis, grote haas?’ vroeg Jock.

‘Val me niet in de rede,’ bromde het dier. ‘Ik ben niet zo maar haas, ik ben spion van de koning en ik zit op de uitkijk naar een persoon van de maan...’

Weer trok Marlotje de jongen haastig mee.

‘Wat wil die koning toch met een persoon van de maan?’ vroeg Jock. ‘En waarom heeft hij spionnen in dienst genomen? Ik dacht, dat hij alleen maar kijkjonkers had.’

‘Alleen maar kijkjonkers!’ Marlotje lachte smalend. ‘Stel je voor! Wie zou voor hem koken, en vechten, en brieven schrijven? Hij heeft van alles en nog wat om zich heen, maar niets deugt. Hij heeft koks en lakeien en soldaten en schoenpoetsers en pantoffelaantrekkers en deuropendoeners... Hij heeft ook eendenvoerders en hondenuitlaters en kanariepietverzorgers. Niet dat hij van beesten hóudt, maar hij kijkt erg tegen ze op. Dát is het. De meeste beesten hier in Lobelia hebben een heel grote algemene ontwikkeling. De minister van financiën bijvoorbeeld zou niets waard zijn zonder z'n kat, en de dwergpincher van de burgemeester is

een autoriteit op het gebied van woningbouw en winkelweken...'

De ochtendzon scheen door de takken van een populier. 'Die kant op,' wees Marlotje.

Ze kwamen langs een vijver met Australische zwanen, die kennelijk geërgerd lagen te dobberen op het onrustige wateroppervlak. 'Een dier zou zeeziek worden van al dat gedein,' riepen ze. 'En er is niet eens wind. Nergens in dit ongelukkige land kunnen we rustig over het water glijden. Alle vijvers klotsen... We hadden nooit moeten emigreren!'

'Luister niet naar die ontevreden dieren,' zei het vrouwtje onder het harde lopen. 'Hun eigen land is overbezwaand; ze hadden er geen droog brood...'

Na een minuut of wat bleef ze amechtig staan naast het standbeeld van een oud, eerwaardig man. die een opengeslagen boek in zijn handen hield. Maar aangezien het hoofd wees naar een draadijzeren papiermandje met een oude schoen erin, was het - dit terzijde - beslist onmogelijk, dat de hardstenen man las, tenminste écht las.

'Ik moet even op adem komen, hoor,' hijgde Marlotje. 'Is dat hollen!', en toen Jock vroeg waaróm ze dan eigenlijk zo holden, zei ze: 'Dit gebeurt met het oog op de veiligheid. Ik vrees, dat jij die 'persoon van de maan' bent... En ik heb zo'n idee, dat de koning woest is omdat je de spiegel naar een kip hebt gebracht, en niet naar hém... We zullen... 'Ze zweeg verschrikt.

Uit de struiken bij het standbeeld was een politieagent met getrokken sabel te voorschijn gesprongen.

‘Halt!’ riep de politie-agent. ‘Daar heb ik jullie! Kom onmiddellijk mee.’

Met één hand greep hij het oude vrouwtje beet, en met de andere Jock, waarna hij ze beiden langs een groen kronkelpaadje meenam naar een zij-uitgang van het park, waar een - met vier schimmels bespannen - gevangeniswagen op ze stond te wachten.

Nadat Jock zijn erewoord had gegeven, mocht hij buiten, naast een koetsier met een hoge hoed, op de bok gaan zitten. Marlotje, die niet zeker wist of ze nog een erewoord had, nam ín de wagen plaats. En zo, met de politie-agent op de treeplank, reden ze door de stad naar het paleis, waar de koning juist bezig was met zijn ontbijt van geconfijt gevogelte met slagroompap.

XII

Er zijn betrekkelijk weinig mensen, die wel eens een koning aan het ontbijt hebben gezien. Zij die zo fortuinlijk waren, raken er hun levenlang niet over uitgepraat. Het moet dan ook een bijzonder mooi gezicht zijn. De heerser zit in een paarsfluwelen mantel achter een tafel vol goud en zilver. Hoewel het dag is, branden alle lampen, en de ontbijtzaal is versierd met lichtgele, vuurrode en rose bloemslingers.

Er zijn natuurlijk ook wel gewóne koningen, die net als iedereen ontbijten, maar over dit soort willen we het nu niet hebben. Ik zeg maar: een koning uit een verhaal moet een kroon op hebben, en hij moet in zalen zitten, niet in kamers. Wat is er aan een koning met een dophoed? Ieder verstandig mens weet, dat een echt koningachtige koning de schrik erin moet houden. En houdt hij de schrik erin door met een dophoed te lopen, door in kamers te zitten, door gewoon te werken achter een schrijftafel van ordinair hout? Nee, hij zorgt ervoor, dat iedereen en alles - tot het meubilair van zijn ontbijtzaal toe - hem ziet als wijs en almachtig en rijk, ook al is hij in werkelijkheid zo dom en zo armzalig als een pasgevangen spiering.

In veel gevallen is er met die wijsheid en die almacht nog wel eens het handje te lichten, maar kom níet aan de rijkdom. Een koning moet met gouden tientjes kunnen strooien. Hij hoeft het natuurlijk niet écht te doen, hij moet het kúnnen doen... En als een koning toevallig arm mocht zijn, dan is er nog geen man

overboord, dan zijn er altijd wel wat trouwe staalmagnaten en oliemagnaten en kaasmagnaten, die het heerlijk vinden zo'n show te financieren in ruil voor een rang, een waardigheid, een titel of een wissel op de eeuwigheid.

De koning voor wie Jock en Marlotje werden gebracht zat dus in een grote, weelderige zaal. En hij droeg een kroon. Nee, drágen deed hij het ding eigenlijk niet, hij had het op tafel gezet, naast zijn gouden bord. Door de wijdopen ramen kwam de geur van het rozenperk binnen, en het zonlicht viel - mét het schijnsel van de saffieren lampen, die bij honderden langs het dof vergulde plafond brandden - op het paarsfluwel van de koningsmantel en op de tafel met de borden en schalen van geciseleerd goud. Grote bossen klaprozen en korenbloemen stonden in hoge, zilveren vazen, die overdekt waren met ingegrifte mythologische voorstellingen betreffende de godin Lobelia, die in voorwereldlijke tijden het land had gered van de Brictobraccen, een soort vliegende olifanten met mensenhoofden en paardenstaarten. De afbeelding van de godin, die alleen maar uit een bovenhelft scheen te hebben bestaan, trof men niet alleen aan op de zilveren vazen, maar eigenlijk overál waar maar één plekje glanzend metaal of hout of glas aanwezig zou kunnen zijn geweest. Het was een mooie karaktertrek van de Lobelianen, dat ze na al die honderden eeuwen nog steeds dankbaar waren voor hun bevrijding van de Brictobraccen.

Toen Hans II - zo heette de koning - de politieagent met Jock en Marlotje de ontbijtzaal zag binnen-

komen, legde hij meteen zijn vork, mes, wildtang en paplepel neer. Zijn rond, glimmend, rose gezicht droeg een uitdrukking van triomf. Daar wás dus dat kind van de maan, dat het had gewaagd een spiegel naar Lobelia te brengen, en dat tot overmaat van ramp zo dom was geweest het ding in bewaring te geven aan een kip! Hij steunde het hoofd op zijn twee veel te dikke en te witte knuisten en staarde naar de kleine groep, die bij de deur was blijven staan. Toen sloeg hij de ogen neer, en staarde in zijn bord met gevogelte en slagroompap. Wat deed je als koning zijnde met iemand, die zich schuldig had gemaakt aan het vreselijk misdrijf van spiegelsmokkelarij?

Als regel hinkte Hans II op twee gedachten. Soms was hij vóór straatverlichting na middernacht, en soms tégen. Het ene ogenblik gaf hij de kinderen speeltuinen en openluchtscholen en ballonnetjes met *Leve de koning* er op; het andere ogenblik decreteerde hij, dat ze van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in de boendertjes-fabriek moesten werken. Nu eens was hij een en al zorg voor het volk, maakte weldadige wetten van papier, bouwde allerliefste gezonde gevangenissen, moedigde land- en tuinbouw aan...; en dan weer trad hijzelf alle bepalingen met voeten, klonk de misdadigers aan kettingen in de donkere vochtige paddenstoelenkelders onder het paleis, en ging op jacht dwars door geitenweitjes en volkstuintjes, waar het opgejaagde wild - na de geitjes de dodelijk aan het schrikken te hebben gemaakt en de blauwpitten en rode kolen te hebben vertrapt - zich verschanste in de huisjes, schuurtjes en prieeltjes. Wat die veranderlijk-

heid betreft leek hij wat op Dolle Dorus. Maar Hans II was een té veranderlijke figuur. Zijn leven hing van hinken en aarzelen aan elkaar, en het was vooral juist Dolle Dorus, die van 's konings besluiteloosheid bij tijden aardig misbruik wist te maken.

Met dat al was Hans II geen slechte man; de eigenlijke gesels van het land waren Dolle Dorus én de Kristallen Dame, aan wier bestaan Marlotje nog altijd - tegen beter weten in - zeide niet te geloven. Maar wat Marlotje zei of niet zei, deed er helaas niet veel toe; de Kristallen Dame oefende al eeuwenlang een vreselijke macht uit over het volk, een macht die indertijd nog vergroot was door een pact, dat een vroegere koning, Dirk de Dunne, gedwongen was geweest met haar te sluiten.

Dolle Dorus was een roverhoofdman, en de Kristallen Dame was een spook, maar Hans II was alleen maar een koning, die er net zo goed niet kon zijn als wel. Hij had geen kwaad hart, onverbiddelijk was hij alleen waar het de spiegelsmokkelarij betrof.

Niet dat hij begreep waaróm spiegels verboden waren in zijn land. Nog nooit had hij daarover gepiekerd. Hij wist alleen, dat het een oude en strenge traditie was en in de grond van de zaak was Hans II conservatief. Hem was geleerd, dat spiegels gevaarlijk waren voor het volk, en dus wáren ze gevaarlijk voor het volk en werden geweerd.

Maar al meende de koning voldoende aan zijn kijkjonkers te hebben, toch was hij wel eens nieuwsgierig naar die verboden stukken glas...

En nu wás er zo'n stuk glas in het land... Wanneer

iemand in Lobelia een spiegel zou mogen bezitten, dan was híj het toch, de koning. Hij zou er misschien niet eens in kijken, hij zou hem alleen maar veilig ophangen aan de binnenkant van de brandkastdeur... Spiegels gevaarlijk voor het volk? Goed, maar hij stond bóven het volk, hij was de koning! Als die vlegel van een jongen de spiegel naar hém had gebracht in plaats van naar een vreemde kip, zou er geen haan naar hebben gekraaid. Zijn verontwaardiging laaide op en hij keek met boze steek-oogjes naar Jock.

‘Kom dichterbij,’ zei hij streng.

Schoorvoetend liep Jock over het dikke rode tapijt tot vlak voor de tafel.

Hans II kwam langzaam overeind. Hij was een kleine koning. Toen hij stond, kon je zien, dat zijn fluwelen mantel helemaal tot op de grond hing. Hij steunde zijn handen ter weerszijden van het gouden bord en leunde zover en met zo'n nijdig gezicht naar voren, dat Jock bijna een stapje terug deed.

‘Wat wil die Hans II van me?’ dacht de jongen. ‘Ik heb toch zeker niets kwaads gedaan! Het is natuurlijk een vergissing...’ Hij lachte wat onzeker. ‘Ik wilde graag meteen weer weg. U hoeft niet zo boos te kijken, koning. U is natuurlijk in de war met een ander...’

De koning plofte terug in zijn stoel. ‘In de war met een ander!’ Een koning was nooit in de war. Dit was majesteitschennis! Dit was ongehoord! Hij greep de wildtang en knipte verwoed in een geconfijte patrijzenbout, terwijl hij de vreselijkste straffen bedacht... Wat deed men met een spiegelsmokkelaar en een majesteitschenner? Onthoofden? Vierendelen? Afranselen?

Plotseling viel zijn blik op het portret van zijn vader, Joachim de Goede, dat gedurende de maaltijden steeds op tafel stond, tussen de sjuterrine en de champagnekoeler... Hij legde de wildtang neer en schraapte zijn keel. Hij zou dit keer genade voor recht laten gelden.

'Ik neem aan,' begon hij statig, 'dat je niet weet wat je zegt. Ten eerste kan iemand als ik niet in de war zijn, en ten tweede heeft de minister van justitie je signalement gekregen van de kip van de burgemeester... Jij bént het! Jij bént de persoon van de maan, die dit land is komen binnendringen met een spiegel! Op dit misdrijf rust, van huis uit, de doodstraf... Je hebt de spiegel weggemoffeld in een kippenhok... Je hebt een willekeurige goudpelhen meer vertrouwen geschonken dan míj, de vorst. En toen is de haan het gaan rond kraaien, en Dolle Dorus heeft het gehoord...'

'De kijkjonkers hebben het óók gehoord...' knikte Jock.

'Zwijg!' riep de koning. 'De kijkjonkers hebben níets gehoord; ze liggen allemaal verkouden in bed. Dolle Dorus is naar het hok gegaan. Hij heeft de spiegel er uit gehaald, en meegenomen naar zijn hol in de Kale Bergen.... Vanmorgen vroeg was hij hier met al zijn mensen om me het verhaal te vertellen... Ze hadden eerst, als veiligheidsmaatregel, mijn lijfwacht bewusteloos geslagen. Onder de sherry en de zoute bolletjes heeft hij mij toen de spiegel te koop aangeboden voor tweemaal de inhoud van de schatkist... In de schatkist zit maar éénmaal de inhoud van de schatkist, dus ging de koop niet door... En weet je wat dat zeggen wil?'

Jock, die er niets meer van begreep, maakte een paar verwarde hoofdbewegingen, die zowel ja als nee konden betekenen.

Hans II was weer opgestaan. Hij durfde zichzelf nu plotseling bekennen, dat hij eigenlijk dolgraag die spiegel aan de binnenkant van zijn brandkastdeur had willen hebben... Hij balde met een woest gebaar zijn twee kleine, dikke, witte vuisten tegen Jock. ‘Dat wil zeggen, dat mijn kans om dat ding te krijgen nu verkeken is! En dat is jóuw schuld, aap van een jongen!’

XIII

Jock keek verbouwereerd naar Marlotje en de agent, die in de buurt van de deur op een blauwsatijnen kanapeetje zaten. Een prachtige lakei, die helemaal uit goud en zilver bestond, kwam binnen met een schaal vruchten.

‘Ruim baan voor de sinaasappels van de koning!’

De jongen sprong opzij. Met een gerinkel van edel metaal passeerde de lakei.

Snel liep Jock naar het kanapeetje. ‘Het is júllie koning,’ fluisterde hij. ‘Niet de mijne... Ik weet niet wat hij wil...’

‘Dat zegt hij toch!’ snauwde de agent. ‘Hij wil de spiegel, en hij is boos op jou omdat jij je bij aankomst op aarde met het ding bij het kippenhok hebt vervoegd en niet bij het paleis.’

‘Maar wat gaat het hem eigenlijk aan!’ riep Jock. ‘Het is toch zeker míjn spiegel!’

‘Ha! Ha! Ha!’ antwoordde de agent.

‘Stilte daar bij de deur,’ gebood de koning. ‘Allemaal aantreden! Ik, Hans II van Lobelia, zal jullie een Koninklijk Besluit voorlezen...’ Hij wilde zijn kroon op zetten, en keek even geërgerd rond.

‘Zijn mijn kijkjonkers nu nóg allemaal ziek?’

Een witsatijnen opperlakei, die helemaal kromgetrokken was van het buigingen maken, kwam tevoorschijn uit een nis, bleef in eerbiedige houding staan, het hoofd gebogen tot op het tapijt, en vertelde - schor van eerbied - dat er nog geen enkele kijkjonker op het appèl was verschenen. ‘De toestand is nog steeds

zoals ik hem uwe majesteit vanmorgen vroeg uiteen zette. Er heerst een hardnekkig soort verkoudheid in de stad. Men neemt aan, dat alle zevenhonderdtwintig kijkjonkers van uwe majesteit met hoofdstoombaden en keelverbanden in bed liggen.'

'Een mooie boel...' bromde de koning. Zo zag je weer tot welke consequenties het leidde als een koning afhankelijk was van kijkjonkers. Daar zát hij nu toch maar met zijn kroon! Het was werkelijk nódig, dat die spiegel aan het hof kwam, voor hém alleen. Hij kon de kijkjonkers dan controleren en er telkens een stuk of wat van ontslaan...

Hans II vergat even het Koninklijk Besluit en begon - in gedachten verzonken - een sinaasappel te pellen.

Hij zou het met die spiegel op den duur zónder kijkjonkers kunnen stellen. Hij zou ze met medailles en pensioenen naar huis sturen en dan hadden ze zich verder nergens meer mee te bemoeien... Eigenlijk werkte de situatie hem al lang op de zenuwen. De kijkjonkers zanikten altijd als bedorven kinderen om hun zin doorgedreven te krijgen. Ze hielden elkaar daarbij steeds de hand boven het hoofd en waren zodoende aardig op weg een afzonderlijke kaste te vormen, wat toch al te gevaarlijk was voor een alleen-regerend vorst. Wel waren ze zwak en ijdel, en nu al weer verkouden óók, maar stel dat ze zich in de toekomst eens zouden verbinden met Dolle Dorus...

Hans II duldde Dolle Dorus niet alleen omdat hij tien procent van alles wat hij roofde aan hem, de koning, afdroeg, maar óók omdat de roverhoofdman een soort tegenwicht vormde voor de macht van de

kijkjonkers... Hij speelde dus die twee partijen zo'n beetje tegen elkaar uit, en als regel liep alles naar wens. Maar een enkele keer, als hij kreeft had gegeten, of kalkoen met kastanjes, of speenvarken in schildpadsaus, kwam het voor, dat Hans II nare dromen had. Hij zag dan Katrienus en Dolle Dorus gearmd voor zijn praalbed staan. Achter deze twee schaarden zich onafzienbare rijen rovers en kijkjonkers. Het schijnsel van het nachtpitje viel op sabels en krissen en broodzagen... Ze gooiden een lasso om zijn hals, en zeulden hem mee, de trap af naar de troonzaal... Het speenvarken zat hem op de hielen, jammerend als een wiegekind. Naast zich hoorde hij de voetstappen van de kalkoen op de marmeren treden. Handenvol kastanjes rolden voor hem uit de trap af. De troonzaal lag op de bodem van een put. Hij zweefde aan een touwladder boven de afgrond in een lawine van kastanjes. ‘Slaap kindje, slaap... Daar buiten loopt een schaap...’ zong Dolle Dorus. ‘Nee!’ gilde Hans II. ‘Geen schaap, maar een speenvarken! En Katrienus knipt van boven de touwladder door met een nagelschaar!’

Hans II was klaar met het pellen van de sinaasappel; hij schoof het bord, vol keurig in rijtjes gelegde partjes, verveeld van zich af.

‘Dus alle kijkjonkers liggen nog met hoofdstoombaden en keelverbanden in bed!’ De koning zuchtte en zette de kroon lukraak, een beetje scheef, op zijn hoofd.

Jock en Marlotje keken elkaar vragend aan. Zij wisten, dat de kijkjonkers niet met hoofdstoombaden en keelverbanden in bed lagen, maar dat ze alle zevenhonderdtwintig bij het voetbalveld van Blauw-Rood

liepen te zoeken naar de Kale Bergen en naar de spiegel, die ze stuk wilden gooien... Behoorde je zoiets nu eigenlijk aan de koning te vertellen? Maar voor ze nog een mond open konden doen, praatte Hans II al weer verder.

De koning was nu plotseling helemaal sentimenteel geworden; hij staarde met tranen in zijn oogjes naar het portret van Joachim de Goede. ‘Alles zou zo mooi kunnen zijn voor mij, als de mensen eerst aan mij dachten, en dan pas aan zichzelf... Waarom stelde de jongen van de maan meer vertrouwen in een kip dan in een koning? Wij, vorsten, staan zo alleen in ons streven. Vader, ik maakte uw devies tot het mijne: *Geven en nemen*. Ik zou de hele opbrengst van de pepermuntbelasting voor de spiegel over hebben gehad. Ik zou daarmee het spiegelgevaar van mijn arm volk hebben afgewend. En dan leefden we nu verder allemaal samen lang en gelukkig...’

Jock schudde krachtig met zijn hoofd van nee. ‘Maar...’ begon hij.

Hans II was nu opeens weer de sterke he-man. ‘Zwijg!’ donderde hij. ‘Luister...’

Hij haalde een papier met zegels uit zijn zak en schreef er iets op met een enorme gouden vulpen.

‘Dit is mijn Koninlijk Besluit,’ zei hij toen. ‘Ik zal zeggen wat er in staat: De persoon van de maan, die het land is binnen gevallen met een spiegel, en die bovendien door zijn later optreden bewezen heeft niet opgewassen te zijn tegen de verantwoordelijkheid, die het bezit van een dergelijk kostbaar en ongewoon voorwerp met zich meebrengt, wordt bij dezen van

zijn eigendom vervallen verklaard! Wij, Hans II, proclameren de spiegel, als zijnde een volksvergif, tot eigendom des konings! Hij, die Dolle Dorus de spiegel afhandig weet te maken, en het ding in ongeschonden staat aflevert aan mij, zijn rechtmatige eigenaar, zal worden beloond met een lijfrente, een gebraden kip en een fiets van rood émaille.'

XIV

Jock en Marlotje waren helemaal verdrietig toen ze het Koninklijk Besluit hadden aangehoord. Het was toch immers de bedoeling geweest, dat Jock iederéén in de spiegel zou laten kijken... En nu wilde Hans II die spiegel wegmoffelen in zijn paleis.

‘Koning...’ stotterde de jongen. ‘Zoudt u hem dan misschien willen ophangen aan de buitenmuur...?’

‘Je mag blij zijn, dat ik jou niet ophang aan de buitenmuur!’ riep Hans II. Toen schoot hem iets te binnen. Hij keek Jock aan en knikte een paar keer heel nadrukkelijk.

‘Ik zal je eens wat vertellen, jongetje... Gooi eerst dat malle geweer in de prullenmand daar achter je. - Goed zo! - Na dan, ik heb een plan...’

‘Ik heb óók een plan...’ begon Jock, maar verder kwam hij niet, want de koning schoot ineens weer woedend uit zijn slof; hij schreeuwde om stilte en beukte zo hard met zijn scepter op tafel, dat de zoutvaatjes en bloemvazen stonden te huppelen en iedereen in de ontbijtzaal in de houding sprong van schrik.

Maar Hans II was een eigenaardig iemand: zo boos, en zo goed. Hij leek op de zomerhemel, 't ene ogenblik stralend, het andere vol dreigende donderwolken. Het is eigenlijk wel te begrijpen, dat hij - met al dat heen en weer geslinger tussen boos en goed, en goed en boos - niet veel energie meer overhield voor regeringszaken. Alles bij elkaar was hij dan ook een onbeduidend mannetje en een koning van niets. Wat dat betreft aardde Hans II allesbehalve naar

zijn roemruchte grootvader, Hans I, die het spiegelgevaar niet alleen bestreden had in eigen land, maar die ook met zijn leger minder verlichte volkeren te vuur en te zwaard tot rede placht te brengen, en die tenslotte zijn hoofd verloor in de slag van Sanctabom. Zelfs zijn vader, Joachim de Goede, moest veel flinker zijn geweest. Die had eens een spiegeltje, van de sluikhandel afkomstig, met de blote vuist stukgeslagen.

Gewoontegetrouw werd Hans II na zijn boze bui meteen weer goed. Hij liet zijn ogen met welgevallen glijden over Jock, Marlotje, de agent en de lakeien, en knikte tevreden.

'Wees maar niet bang. Ik zal jullie niet bijten.' Hij glimlachte mild, zette zijn scepter in het - speciaal voor dat ding gemaakte - standaardje naast zijn stoel, plantte zijn ellebogen op tafel, en begon op gemoedelijke wijze zijn plan uiteen te zetten.

De persoon van de maan, die zonder vergunning het land was binnengevallen met een spiegel, en die door zijn onverstandig optreden deze spiegel in de onbevoegde handen van een roverhoofdman had gespeeld, moest er voor zorgen, dat hij die spiegel weer terug kreeg.

Jock knikte ijverig.

'Het doet me genoegen,' zei de koning, 'dat je de juistheid van mijn woorden inziet. Want kijk eens, in mijn Koninklijk Besluit staat nu wel dat hij, die de spiegel in ongeschonden staat aflevert aan het paleis, zal worden beloond met een lijfrente, een gebraden kip en een fiets van rood emaille, maar stel dat geen van mijn onderdanen zin heeft in een lijfrente, een kip of

een fiets... Wat dan? Dan blijft de spiegel in het rovershol van Dolle Dorus! Hebben onze vaderen dáárvoor geleden en gestreden! Hans I zou zich omkeren in zijn praalgraf, en Joachim de Goede zou zich schamen voor mij, zijn zoon. De omstandigheden verplichten mij het wisse voor het onwisse te nemen, en daarom beveel ik jou, persoon van de maan, om naar de Kale Bergen te gaan, de spiegel te bemachtigen, en dezelve onverwijld in handen te stellen van Mijne Koninklijke Majesteit, Hans II van Lobelia!!!'

Jock knikte nu níet meer. Of dat Koninklijk Besluit al niet erg genoeg was geweest! Nu moest hij nog zélf naar dat rovershol gaan ook! 'Maar wat wilt u dan dóen met mijn spiegel?' vroeg hij.

'Míjn spiegel? Míjn spiegel?' Hans II was al weer paarsblauw van ergernis. 'De spiegel des konings, bedoel je. Wat ik er mee wil doen? Ik moet hem eerst zíén, daarna zal ik zeggen wat ik er mee zal dóen!'

Ten einde raad begon Jock weer over ophangen aan de buitenmuur maar de koning sloeg geen acht meer op zijn gestamel.

'En als je de spiegel hébt,' ging hij verder, 'hoef je gerust niet te proberen er met dat ding vandoor te gaan. Je zou geen schijn van kans krijgen. Ik ben namelijk niet alleen koning van de mensen, maar ook van de dieren. En de dieren in Lobelia zijn niet zo maar doodgewone díeren; ze hebben allemaal Lagere School genoten, de meesten spreken vloeiend hun talen, er zíjn er zelfs bij, die hoge posten bekleden... Iedere buitenlander staat versteld als hij ziet wat onze honden en katten en muggen presteren. Bij honderden zullen

al deze gediplomeerden met je meegaan naar het hol van Dolle Dorus. Ze zullen het roverskamp omsingelen, en je - indien nodig - helpen, en als je de spiegel hebt, zullen ze je met hun allen hierheen brengen... Begrepen?'

Hij maakte een knipgeluid met zijn vingers en ineens zoemde de lucht van bijen en wespen en muggen en kleine kevertjes. Buiten, in de zon, bij het rozenperk, stonden poedels, Deense doggen, Siamese katers, Angorapoezen en lapjespoezen, lammetjes, herten en jonge apen. Door de openstaande ramen kon Jock zien hoe langs het klotsende water van de goudvissenvijver méér dieren aanmarcheerden: de giraffe uit de dierentuin, ezels, een bruin paard en een wit paard en een veulen, een roodbonte koe met een dweepzieke oogopslag, twee eenden, een colonne ratten... De jongen vond het allemaal nogal vreemd. Een beetje angstig vroeg hij zich af wat hij nu eigenlijk behoorde te doen. Hij zou de koning met de gouden vla-lepel op zijn kroon kunnen slaan. Maar wat haalde dit uit? Hij zou zijn grote broer kunnen vragen hem in het doorzichtige schepnet naar boven te halen... De maangodinnen zouden niet boos op hem zijn als hij ze alles vertelde; ze zouden hem ook niet uitlachen, maar taartjes van gesponnen suiker voor hem kopen, en nieuwe kleren en rolschaatsen, die vleugeltjes hadden in plaats van wielen. Ze zouden hem naar het mooiste kristallen kasteel op de hoogste maanberg sturen om de aarde te vergeten.

Maar Jock was er bijna zeker van, dat hij de aarde nooit meer zou vergeten. Als hij 's avonds in de verte

de groene ogen zou zien van de kat uit de portiek van de boendertjesfabriek, zou hij een naar gevoel krijgen, iedere keer weer.

‘Je hebt het hier maar raar laten liggen...’ zouden de groene ogen zeggen. ‘Je hebt ons maar mooi in de steek gelaten. Naar de maan lopen hè, dat kun je. Held op sokken!’

‘Nee,’ dacht Jock, ‘ik zal niet naar de maan lopen. Ik zal hier blijven en trachten de spiegel te redden voor het volk van Lobelia.’

XV

Terwijl Jock daar nog maar steeds stond voor de ontbijttafel van Hans II, schoten hem de dolzinnigste mogelijkheden door het hoofd. Hij zou kunnen wegrennen, een Arabische hengst stelen uit de koninklijke stallen, en daarop - zo snel hij kon, op zijn eentje - naar de Kale Bergen draven... Hij zou naar het rozenperk kunnen gaan en met de dieren praten...; hij zou ze angst kunnen aanjagen met een flitspuit of ze allemaal opsluiten in de troonzaal of het gebouw van de kunstijsbaan... Hij zou tegen de koning kunnen zeggen: ‘Kijk eens, majesteit, als u die spiegel wilt hebben, gaat u dan maar zélf naar dat rovershol...’ Hij zou zich slapend kunnen houden en er gedurende de nacht - vermomd als wolf of stekelvarken - stilletjes vandoor kunnen gaan...

Hij schrok op uit zijn gepieker omdat Marlotje hem zachtjes aanstootte.

‘Ik zou maar gaan...’ fluisterde het vrouwtje. ‘Wij alléén hebben voorlopig toch geen kans... Misschien kan de spiegel beter in handen zijn van een koning dan van een rover... Misschien...’

‘Ik geloof,’ zei de agent, die zich nu ook met de zaak ging bemoeien, ‘ik geloof, dat onze edele vorst er een uitstekend gebruik van zou weten te maken...’ Hij keek een beetje vleierig naar Hans II, maar die at een meloen en luisterde niet. ‘Ik moet gaan,’ ging hij toen wat ontnuchterd verder. ‘Ik moet het verkeer regelen op het Hofplein...’ Hij salueerde in het wilde weg, en liep klossend de zaal uit.

‘Ik zou maar gaan.... ik zou maar gaan...’ zoemden gelaten de bijen, de muggen en de wespen.

‘Wij alléén hebben voorlopig tóch geen kans...’ huilden de honden.

‘Geen kans... geen kans...’ jammerden de katten.

‘Misschien kan de spiegel beter in handen zijn van een koning dan van een rover...’ zuchtte een ezel.

De paarden bogen het hoofd en mompelden: ‘Misschien.... misschien...’

De giraffe uit de dierentuin zuchtte en schudde zorgelijk het hoofd. Hij was een goedaardig beest; over zijn gezicht speelde meestal de vage glimlach om zijn eigen lange hals, maar nú was die glimlach helemaal verdwenen, want hij maakte zich ongerust over de eventuele gevolgen van 's konings bevel. Het dier was van keurige oude adel en hij hechtte aan de tradities van zijn land. Stel, dat dat schaap van de maan de spiegel werkelijk te pakken kreeg en naar het paleis bracht... Zou Hans II handelen als Hans I en Joachim de Goede? Zou hij de spiegel vernietigen? De giraffe, die jarenlang als ‘waarnemer’ verbonden was geweest aan het Koninklijk Huis, zuchtte. Hij kende zijn vorst. Hans II wond zich niet op omdat er een spiegel in het land was. Zijn verontwaardiging gold het feit, dat die spiegel ergens ánders was dan bij hém...

Maar een koning was tenslotte een koning en zijn woord was wet. Als je dááraan begon te tornen, bleef er helemáál geen zekerheid meer over.

De giraffe zuchtte nóg eens en keek met een angstige uitdrukking op zijn gezicht over de anderen heen. Toen dacht hij maar weer aan zijn hals. De vage glim-

lach keerde terug; hij stapte naar het ontbijtzaalraam, stak zijn kop naar binnen, keek Jock aan en zei: ‘Kom mee...’

De stem van het dier had iets ijls en muzikaals, of hij de woorden blies op een rietfluitje.

‘Kom mee... Er zit niets anders op. - Leve de koning! - We moeten doen wat hij zegt. Allemaal...’

‘Allemaal...’ zeurden de dieren bij het rozenperk.

Jock keek boos. Moest hij doen wat de eerste de beste koning zei? Hij gooide zijn hoofd in de nek en in zijn ogen sprongen paarsblauwe electrische vonken over... Maar toen drong het tot hem door, dat hij geen keus had. Hij moest naar de Kale Bergen en als al die beesten mee wilden, zou híj ze tóch niet tegen kunnen houden.

Welbeschouwd zaten ze in hetzelfde schuitje als hij... Ze leken ook wel vriendelijk; de honden kwispelden, de katten spinden, en de roodbonte koe knikte hem uit de verte toe met ogen, die straalden van hartelijkheid.

De giraffe kreeg een stijve hals. Hij kon daar ook niet van eeuwigheid tot zaligheid voor dat ontbijtzaalraam blijven staan. ‘Hoor eens...’ Zijn stem schoot even schril uit, als een overkokende fluitketel. ‘De tuindeur is aan het eind van de gang met de marmeren fontein. Ik zal buiten op je wachten. Je hoeft geen afscheid te nemen van de koning. - Leve de koning! - Kijk maar, hij is met zijn hoofd op de meloenschillen in slaap gevallen.’

‘Hij is met zijn hoofd op de meloenschillen in slaap gevallen...’ zei de giraffe nog eens, nadat hij zijn kop

voorzichtig, tussen de vitrages door, naar buiten had gewurmd.

De koning slaapt! Het was of bij die mededeling alles en iedereen een zucht van verlichting slaakte. Het somber gelamenteer van de dieren ging over in vrolijk gepraat en gelach. De witsatijnen opperlakei en de lakei-van-de-vruchten gaven elkaar een vriendschappelijk porretje, en verdwenen - het achterstevoren lopend en automatisch buigend - met gezwinde pas uit de zaal. De klaprozen en korenbloemen, die de hele tijd slap van onderdanigheid in hun vazen hadden gehangen, rekten zich uit en keken fris en stralend om zich heen. ‘Gelukkig! Eindelijk! De koning slaapt...’

Jock en Marlotje liepen door de gang met de marmeren fontein naar de tuindeur.

Bij de tuindeur, op kussens van theerooskleurige zijde, zaten de twaalf Venetiaanse Pekinezen des konings. Deze dieren waren zó deftig en belangrijk, dat ze niet meer wilden lopen, om welke reden ze iedere dag door twaalf dierenspecialisten in twaalf gewatteerde wagentjes het park werden rondgereden. Hun grote bolle ogen deden denken aan de koplampen van een kleine spookauto. Ze waren het middelpunt van de wereld, vonden ze. Ze spraken alle talen, behalve die van hun eigen land. ‘Deze tuindeur is buiten gebruik,’ zeiden ze in het Marokkaans. ‘We krijgen bronchitis door de koude luchtstromen.’ En toen Jock en Marlotje, die geen Marokkaans verstonden, tóch door de tuindeur naar buiten stapten, begonnen alle Pekinezen zo vreselijk hard te gillen om het Rode Kruis en waterverbanden en verpleegsters

en koortsmeters, dat de koning, die het in zijn slaap hoorde, dromend en wel aan een nieuw Koninklijk Besluit begon, waarin werd aangekondigd, dat voortaan niemand meer door een déur het paleis zou mogen verlaten.

In de warme, zonnige tuin stond de giraffe onder de bruine beuk, opzij van het terras, te wachten.

‘Zo, ben jullie daar...’ floot zijn raar hoog stemmetje toen hij Jock en Marlotje zag aankomen.

‘Wat een vreemd dier...’ dacht Jock. ‘Hij ziet toch, dat we er zijn...’

Marlotje ging in het gras, naast een Japanse lelie, zitten. ‘De koning woont hier mooi...’ Ze knikte. ‘Ik zou hier best willen blijven...’

De giraffe, die in zijn tijd een echte lady-killer was geweest, dook onder de beuk uit, boog zich voorover, en keek glimlachend naar het oude vrouwtje. ‘Excuseer mijn hals,’ zei hij. ‘Ja, ik dacht wel, dat u hier best zou willen blijven. Als u nu eens op de bank bij de goudvissenvijver ging zitten tot wij terug zijn...’

Maar toen Marlotje overeind vloog en riep, dat ze Jock niet alleen naar de Kale Bergen wilde laten gaan ‘met al die beesten’, keek hij geërgerd. Het gewone volk had zo'n eigenaardige manier om zich uit te drukken.

‘U kúnt niet mee,’ zei hij kil. ‘Er is nog nooit een dame in een rovershol geweest. Het is in strijd met de goede zeden.’ Hij herstelde zich. ‘U zult zich geen ogenblik vervelen op die bank. U kunt met steentjes naar de goudvissen gooien. En u kunt de koning zien slapen op het balkon van zijn werkkamer. En u kunt

- op uw eigen verantwoording - in het water van de vijver kijken... Dat is iets heel vreemds; u zult ogen en neuzen en brokstukken voorhoofd zien dobberen tussen de waterlelies en de sluierstaarten. Het kost mij, met mijn hals, niet de minste moeite in de vijver te kijken. Ik doe het dikwijls. Gisteren nog zag ik honderden verminkte close-ups van mezelf in het klotsende water.' En toen Jock wilde weten waarom al het water in Lobelia klótste, raakte de giraffe helemaal in vervoering. 'Dat is het werk van onze onvergetelijke Hans I!' riep hij met trillende stem. 'Onze Hans I was een groot koning! - Leve de koning! - Hij was de man, die inzag, dat een spiegelend wateroppervlak uit den boze is. Hij liet klotspompjes uitvinden om het in beweging te houden. We hebben hier in Lobelia een speciale minister die verantwoordelijk is voor het klotsen... Het is een enorm project; je hebt geen idee hoeveel wateroppervlakken er zijn in een land...'

Jock keek verbijsterd.

'Nu ja,' zei de giraffe, 'je moet maar denken: 's lands wijs, 's lands eer...' Toen knipoogde hij tegen een libel. 'Maar een heel enkel keertje, kunnen we wel eens afwijken van 's lands wijs... We moeten zo meteen vertrekken, maar ik zal jullie eerst nog wat vertellen.' Hij ging rechtop staan omdat zijn poten sliepen; zijn kop reikte tot ergens halfweg de top van de beuk. 'Ik heb iets prettigs bedacht,' riep hij naar beneden. 'Iets erg prettigs, voor ons allemaal.'

XVI

Marlotje deed een paar pasjes achteruit en keek wat verbaasd omhoog, naar de plek, waar - aan het eind van zijn lange hals, halfverborgen tussen de bruine bladeren van de beuk - de kop moest wezen van de giraffe uit de dierentuin.

‘Zouden we ook mogen weten wat dat is?’ vroeg ze.

‘Ja,’ knikte de giraffe, ‘iets prettigs.’

‘Pas op!’ gilden een paar vogels verschrikt. ‘Je knikt ons nest uit de beuk.’

‘Pardon. Excuseer...’ De giraffe wurmde zijn kop los uit de bladeren, krulde zijn lange nek op, dook onder de takken uit, en liep met het vrouwtje en de jongen vlak achter zich aan naar het grasperk, waar het wemelde van dieren, die door het dolle heen waren omdat de koning sliep. Het hek was van de dam. In hun brooddronkenheid zongen en jubelden ze zó hard, dat de ontbijtzaalramen rinkelden.

‘Stil eens even!’ riep Marlotje. ‘Dit lange beest hier naast me, heeft wat te zeggen!’ Ze keek de giraffe vragend aan. ‘Zoudt u zo vriendelijk willen zijn ons te vertellen waar het over gaat?’

De giraffe schraapte zijn keel. Het kostte hem kennelijk moeite om te beginnen met zijn mededeling. ‘Kijk eens hier, oude dame. U heeft - evenmin als wij - ooit een kijker gehad. U en wij weten geen van allen hoe we zijn... En nu had ik zó gedacht...’ Ze waren allemaal dicht om hem heen komen staan. ‘Luister... We vertrekken zo meteen naar de Kale Bergen. De

jongen van de maan haalt de spiegel uit het rovershol, en dan...'

'En dan,' zei de ezel, ineens weer helemaal terneergeslagen, 'dan brengen we de spiegel naar de koning.'

De vage glimlach op het giraffe-gezicht werd iets minder vaag. Het fluitstemmetje schoot nog een octaaf de hoogte in, het was bijna of het deftige dier gichelde...

'Natuurlijk brengen wij de spiegel naar de koning - Leve de koning! - Maar vóór we dat doen, doen we wat ánders... Denk niet, dat ik lichtvaardig handel... Ik ben lang met mezelf te rade gegaan... Ik meen te mogen zeggen, dat wij - die dan toch altijd maar een kijkerloos bestaan hebben geleid - steeds loyaal zijn geweest in de strijd tegen het spookbeeld van de spiegel. En daarom geloof ik, dat wij - zoals we hier staan - het recht hebben om één keer in ons leven uit de band te springen. Vóór we de spiegel naar de koning - Leve de koning! - brengen, zetten we het ding op de bank bij de goudvissenvijver. En dan zullen we er in een rij langs trekken... Voorop loop ík, en achter me aan komen de honden en katten, de paarden, de oude dame, de ezel en al de andere dieren... Vóór we de spiegel uit handen geven, zullen we er allemaal, één voor één, in kijken.'

Een ogenblik staarde het grasveld in opperste verbazing naar het giraffe-hoofd, toen brak een wild enthousiasme los. Apen en eenden en paarden en poezen, alles tolde van vreugde door elkaar. 'Laten we gauw gaan!' werd er geroepen. 'Welke kant moeten we op?'

De giraffe keek Jock even onthutst aan. ‘Dat is waar ook,’ zei hij. ‘Welke kant moeten we op?’

‘De kant van de plek waar iedere morgen de zon op komt,’ antwoordde Jock.

‘De kant van het Oosten,’ knikte een zwaluw. ‘Dat klopt. Toen we vorig jaar naar het Zuiden gingen, reisden we samen met een ooievaar. Hij praatte de hele tijd over zijn nest in de Kale Bergen... En hij kwam uit het Oosten.’

‘Mag ik even interpelleren?’ Een egelvader met zijn vrouw en drie jongen, die er uitzagen als kleine ronde gootsteenboendertjes, kwam tevoorschijn uit een bed heliothroop, en wandelde tot vlakbij Jock. ‘Deze zwaluw hier,’ zei hij, ‘kreeg zijn inlichtingen van een ooievaar... Maar mag ik u er even op attent maken, dat ooievaars onbetrouwbare dieren zijn? Mijn vrouw en ik hebben daar de droevigste ervaringen over opgedaan. Als een ooievaar zegt: ‘het Oosten’ ís het misschien juist ‘het Westen'...’

‘Ik heb niet gezegd: het Oosten’, zei Jock. ‘Ik heb gezegd: de plek waar de zon opkomt. Wáár komt de zon op?’

De egelvader zweeg. Hij was hier gekomen om te interpelleren, níet om te antwoorden.

‘In míjn tijd,’ zei een stokoude leeuwerikdame, ‘kwam de zon uit het Zuiden. Ik zie hem nóg; hij was groengestippeld en 's middags om twaalf uur droeg hij een paars hoedje met een gouden veer... Maar dat is lang geleden. Niets blijft bij het oude, best kans dat hij tegenwoordig uit het Noorden komt...’

‘Wat doet het er toe hoe het héét, waar hij vandaan

komt,' zei Jock. 'Ik heb hem vanmorgen vroeg gezien. Hij stond achter de populieren van het park. Achter die populieren van het park zijn dus de Kale Bergen.' Hij zweeg en keek eens om zich heen. Dat plan van de giraffe bood hem een kans. Als de spiegel op de bank bij de goudvissenvijver stond en Marlotje en al de dieren hadden er in gekeken, zou hij misschien in de algemene consternatie - die zeker zou heersen - met het ding kunnen wegglippen tussen de rhododendrons... 'Zullen we dan maar!' riep hij vrolijk.

Opgewekt floot het giraffestemmetje door de warme zomerlucht. 'Is iedereen aanwezig? Zijn de honden klaar? En de katten? En de ezel? En alle kanariepieten en mussen?'

De giraffe en Jock stelden zich op aan het hoofd van de stoet. Een muziekcorps van groene reuzenkikkers marcheerde aan uit het riet bij de vijverkant. 'Links, rechts. Links, rechts... Rataplan, rataplan, rataplan...!'

Jock wuifde nog even naar Marlotje, die met een gezicht als een oorwurm op de bank bij de vijver zat.

'Dit is mannenwerk,' zeiden de Siamese katers. 'Dit is niets voor uw moeder.'

'Ze is mijn moeder niet,' lachte Jock. 'Ik héb er geen. Er zíjn geen moeders op de maan.'

De Siamese katers bleven prompt staan waar ze stonden en keken Jock een paar seconden strak aan met hun grijsblauwe ogen. Toen marcheerden ze weer verder.

Rataplan, rataplan, rataplan!

Een bruin paard en een wit paard en een veulen. Links, rechts. Links, rechts. Daar komen de ratten.

Alle ratten uit het land. En daar komen de meeuwen en de blauwe reigers; je hoort het suizende geluid van hun vleugelslag.

En waarom gaat die koe mee? Wat moet een koe bij een rovershol?

In de gelederen van de papegaaien, die zich half fladderend, half lopend voortbewegen, is het een vreselijk spektakel. Een opstandige groene papegaai heeft zijn vrouw - die vergat het bakje zonnepitten mee te nemen - uitgescholden voor ‘lorre,’ en nu bemoeit iedereen zich er mee. Allemaal hebben ze partij gekozen, allemaal schelden en krijsen en schreeuwen ze tegen elkaar. Maar onder dat gescheld en gekrijs en geschreeuw door, fladderen en lopen ze tóch mee achter de muziek aan.

Rataplan, rataplan, rataplan!

Groot Konijn en Klein Konijn begrijpen er eigenlijk niets van. Ze lagen te slapen in de zon en ze zijn nog niet eens helemaal wakker. ‘Ik wil terug,’ huilt Klein Konijn. ‘Ik ben bang...’ ‘Vader is bij je,’ zegt Groot Konijn. ‘Er kan je niets overkomen...’ Met zielige, bibberige sprongen huppen Groot Konijn en Klein Konijn voorwaarts, de ongewisse toekomst in.

Onder het voortgaan flirten de lammetjes met de jonge apen.

‘Die jeugd... die jeugd...’ zegt hoofdschuddend de oude leeuwerikdame, die niet meevliegt met haar soortgenoten maar - leunend op een aanmaakhoutje - voortstrompelt tussen een kudde geiten.

Marlotje, op de bank bij de goudvissenvijver, keek de optocht na. Als ze maar geen domme dingen gingen

doen zonder haar... Het was natuurlijk goed, dat ze er op uittrokken om de spiegel te halen. Maar moest dat nu zó gebeuren, met al dat opgewonden gedoe en die marsmuziek? En wat deden al die kleine dieren bij deze expeditie? Wat verwachtte de koning van de egelfamilie, van Groot Konijn en zijn zoon, van een kudde flirtende lammetjes? Als het er om ging Jock later in de gaten te houden, was één Deense dog immers al voldoende geweest!

‘Het is niets dan dikdoenerij van Hans II,’ dacht het vrouwtje, en ze zuchtte. ‘Ik ben helemaal alleen...’ zei ze toen.

‘Dat bent u níet,’ grauwden de goudvissen uit de vijver. ‘Wij moeten óók achterblijven. We staan altijd overal buiten. We zijn alleen maar goed genoeg om ons een ongeluk te werken als de klotspompjes op de bodem van deze rotvijver op halve kracht draaien. Dan wordt ons van hogerhand bevolen te spartelen... Of we óók niet eens een keertje rusten willen na al dat geklots en gedein! Het is hier niet de Golf van Biskaje, en we zijn geen walvissen...’

Ze gingen kringetjes zwemmen om hun verdriet te vergeten. Maar het hielp niet: tegen etenstijd hadden ze de hele vijver zout gehuild.

XVII

Bij het hek van de paleistuin stonden twee stramme grenadiers op wacht. Niemand wist of ze echt of namaak waren. Ze konden marcheren en salueren, ze konden het hek openen en sluiten, ze konden zelfs een soort bromgeluid voortbrengen. Maar lachen of hoesten of gewoon wegwandelen konden ze niet. Ze waren tweemaal zo lang als gewone grenadiers en ze hadden gezichten van rose celluloïd.

Langs deze twee grenadiers liepen Jock en de giraffe, met de lange rij dieren achter zich aan, de paleistuin uit.

Op het Hofplein aangekomen werd halt gehouden om de nakomers gelegenheid te geven zich aan te sluiten.

‘Mag ik even interpelleren?’ vroeg de egelvader, hijgend van het harde lopen. ‘Die jongen van de maan zegt, dat de Kale Bergen achter de populieren van het park liggen... Maar mag ik u allemaal er even op attent maken, dat overál, in de rondte om het park, populieren zijn.’ Hij gaf een venijnig knikje. Zijn pennen kletterden even. Toen keerde hij zich om, en dribbelde geaffaireerd terug naar zijn gezin in de achterhoede.

Jock kreeg een rood hoofd van schaamte; het is niet prettig door een egel op je vingers te worden getikt.

‘Als er werkelijk overál populieren zijn, dan weet ik het niet meer...’ zei hij verslagen. ‘De Kale Bergen liggen aan de kant waar de zon opgaat... Maar de zon staat nu al recht boven ons... Ik kan niet meer zien van welke kant ze is gekomen...’

De zwaluw scheerde laag over het plein, schoot toen sierlijk omhoog, en talmde even bij de ten hemel gerichte wijsvinger van het machtige ruiterstandbeeld van Joachim de Goede.

‘De Kale Bergen liggen in het Oosten!’ riep ze naar beneden. ‘Maar ik weet het Oosten niet. Ik weet alleen het Zuiden...’

‘Wie weet de weg naar de Kale Bergen?’ floot het zachte stemmetje van de giraffe.

De koe trad uit de rijen.

‘Oehoe,’ zei ze. ‘Die weet ík!’ ‘Als kalf woonde ik daar met mijn familie... Ik heb nooit de zwoele groene bergweiden kunnen vergeten. Mijn familie en ik hebben ze allemaal kaal gegraasd. Er is nu geen spriet gras meer te vinden. Mijn familie en ik emigreerden jaren geleden. Maar ik herinner me nog alle koele poelen en bergbeken...’ Ze zuchtte. ‘Ik herinner me nog al mijn broertjes en zusjes. Mijn vader, de stier, leerde ons paardebloemen eten. En mijn lieve roodbonte moeder loeide 's avonds’ Slaap kalf je slaap...’ en ‘Koetje Boe...’ Met Pasen aten we voederkoek en alpengras.... en we droegen kransen van meizoentjes. De meizoentjes stonden mij goed... Ik heb heel wat jonge stieren de kop op hol gebracht... Er was er eentje, die zei...’

De giraffe schraapte zijn keel.

‘U zei, dat u zich alle rotspaden en bergbeken herinnert?’ zei hij, schuin omlaag kijkend.

De koe knikte, wat uit het veld geslagen.

‘Mag ik u dan verzoeken,’ zei de giraffe, ‘voorop te gaan lopen en ons de weg te wijzen?’

De koe slikte haar herinneringen weg, stak zonder aarzelen het plein over naar links, en ging de Marktstraat en de Hoogstraat door naar de Knipperdakstraat, die genoemd is naar de grote Knipperdak, de uitvinder van de rose pepermuntjes en de schrijver van een brochure: ‘Hoe voedt gij uw kinderen?’

De Knipperdakstraat komt uit in het open veld, en aan het einde van het open veld begint het betoverde dennenbos.

De mensen van de stad wandelden een eind met de stoet mee. De witsatijnen opperlakei had ze ingelicht. Ze praatten opgewonden. Er was een spiegel in het land! En een jongen van de maan ging op bevel des konings zijn leven wagen bij een rovershol! En al de dieren waren op het oorlogspad...

‘Ze gaan naar de Kale Bergen... Ze gaan naar Dolle Dorus...’ werd er gefluisterd. ‘De koning wil, dat ze de spiegel halen...’

‘De koning slaapt!’ Een witte muis met rode ogen, die geen kans zag zijn vlugge pootjes op de maat van de muziek te laten lopen, zodat hij aldoor zes stappen maakte tegen de anderen één, zigzagde met grote snelheid tussen de rijen door naar voren. ‘Hij slaapt met zijn hoofd op de meloenschillen...’

‘Dat is zo.’ De mensen knikten. ‘Maar als hij straks ontwaakt, zal hij vragen waar de spiegel blijft...’ Ze rilden. ‘Laat die koe wat harder lopen... Laat iedereen zich een beetje reppen. Je kunt een koning niet zomaar op een spiegel laten wachten... We zullen allemaal in ongenade vallen als dat ding niet bijtijds aanwezig is.’

‘Mij een zorg!’ piepte de witte muis met de rode ogen brutaal.

De giraffe keek om en zei: ‘Stilte daar. - Leve de koning!’

‘Goeie reis!’ riepen de mensen.

‘Oehoe! Hier begint het dennenbos...’ zei de koe na een tijdje. ‘Laat de giraffe zich bukken, anders blijft hij met zijn nek aan de bomen haken. Weest op uw hoede!’

Over het open veld scheen de zon, maar in het bos was het donker en kil. De hoge dennenstammen stonden zó dicht op elkaar, dat nergens ook maar een spoor was van een doorkijkje. Zwartbruine tunnels leidden naar andere zwartbruine tunnels, en zwartbruine palissaden leken soms plotseling op te rijzen en de weg te versperren. In de hoogte, tegen de lichte hemel, bewogen de boomtoppen van rechts naar links en van links naar rechts, heel langzaam. Het was of de bomen, in een vreemde gebarentaal, elkaar tekens gaven... Soms lachten ze met het dorre geluid van neervallende takjes of stukjes schors. De - met iedere stap meegevende - bodem van mos en dennennaalden deed denken aan een tapijt, gespannen over een afgrond. Er was één vogel, die heel in de verte iets riep, dat niemand verstond.

De jongen zette de kraag van zijn jasje op. Hoe anders waren de lichte rinkelende feestelijke kristallen bossen op de maan! Zouden de maangodinnen hem hier zien? Zouden ze begrijpen hoeveel moeite het hem kostte niet weg te rennen van deze vreselijke aarde? ‘Ik vind het hier afschuwelijk,’ zei hij tegen de giraffe. ‘Is er iets met dit bos?’

‘Je hebt de borden aan de ingang toch kunnen zien,’ zei de giraffe. ‘Aan de ingang van een bos als dit, staan altijd grote borden met *Voorzichtig! Betoverd!* er op. Iedereen die er gaat wandelen, doet dat op zijn eigen verantwoording. Achter de bomen liggen spookkastelen... En in de konijnenholen wonen de spinmensen... Een spinmens is alleen maar een hoofd op poten... Het gebeurt ook wel eens, dat zo'n bos ineens op z'n kop gaat staan, of ronddraait, of helemaal verdwijnt...’

‘Het gaat wel goed...’ zei de koe. ‘Het gaat altijd wel goed...’ Langzaam, met volkomen zekerheid, bijna statig liep ze voor de stoet uit. Ze kende dit alles hier immers... Dromerig tuurde ze langs de dennenstammen. Half slapend zou ze nog het land van haar jeugd kunnen terugvinden.

Hoe verder ze kwamen, hoe donkerder het bos werd. Van de zon, die daarboven toch ergens moest schijnen, merkte je niets meer. Het was zó schemerig onder de bomen, dat Jock de kop van de giraffe, die naast hem liep, nauwelijks kon onderscheiden. Wel hoorde hij, hoog boven zich, de ijle stem van het grote dier. ‘Allemaal aansluiten. Laat iedereen de staart van zijn voorganger vasthouden, dan blijven we bij elkaar...’

Uit de duisternis voor hen woei een kille wind ze in het gezicht.

De giraffe fluisterde... ‘Iedereen zacht zijn poten neerzetten... Bij elkaar blijven. Zegt het voort...’

‘Bij elkaar blijven!’ piepte de witte muis met de rode ogen. Op zijn kleine pootjes rende hij razendsnel

over het mos en de dennennaalden. Nu was hij hier, dan daar; hij was overal tegelijk. ‘Bij elkaar blijven! Bij elkaar blijven!’

De wind werd sterker. Het leek of er in de verte een blauwachtig licht door de bomen schemerde.

Ineens deinsde de koe terug. De giraffe gaf een kort bevel. ‘Halt.’

Als een witte krijtstreep suisde de muis langs de gelederen.

‘Halt!’

De dieren bleven stokstijf staan en keken...

Op enige afstand voor hen uit bleken de zwarte dennenstammen verdwenen te zijn. Ze zagen een open plek, wazig van schimmeldampen, die het zonlicht tot een vaalblauw schijnsel dempten.

Midden op een grasveld stond een lange magere oude man in een - tot op de grond hangende - mantel van boomschors. De man droeg een omgekeerd vogelnestje op zijn sliertige grijze haren. Zijn ogen waren troebel-groen, als water van een verwaarloosd aquarium. In een kring om hem heen zat - doodstil - een paddenstoelenfamilie met een hele aanhang van glurende padden en slakken en doodgraverkevers.

De bosgeest (het wás een bosgeest) richtte zijn groene ogen even op de angstige schare vóór hem. Toen duwde hij het vogelnesthoedje op zijn achterhoofd, keek naar Jock en riep, wat bibberig: ‘Joeghysa!’, wat eigenlijk niets speciaals betekende.

Toen Jock hem verschrikt aanstaarde en niet ‘Joeghysa!’ terug riep, werd de bosgeest bedroefd. Hij ging op een stammetje zitten en begon te huilen. En de pad-

den, die er niet tegen konden hun geest zo ongelukkig te zien, begonnen mee te huilen. De trouwe slakken werden bijna vloeibaar van verdriet. Alleen de doodgraverkevers hielden zich stoer; die begonnen als gekken te graven. ‘Beid uw tijd en duur uw uur...’ fluisterden ze. ‘Het enige dat wíj hem kunnen geven is een kuil...’

‘Iedereen is bang voor me...’ snikte de bosgeest. ‘Ik zeg altijd beleefd ‘Joeghysa!’ tegen voorbijgangers, maar ze zeggen nooit wat terug... En ik ben niet eens een echt spook... Ik ben een stokoude man, en ik houd van mijn padden en slakken en kevertjes. Maar iedereen krimpt voor me ineen of ik een misdaad heb begaan... En al mijn vrienden en kinderen en kleinkinderen zijn al eeuwenlang dood. Er is niemand meer om jullie te vertellen, dat ik vroeger een aardige oude grootvader was... Kon ík het helpen, dat ik dóór bleef leven, als de bomen! Is het zo gek, dat ik in dit betoverde bos ben gaan wonen om het rustig te hebben! Ik leef hier als een boom tussen de bomen. Mág dat soms niet! Als ik een mens zie zeg ik ‘Joeghysa!’ maar ze vertrouwen me niet... Dit is vandaag al de tweede keer dat ik mijn hoofd stoot. Eerst Katrienus en zijn kijkjonkers, en nu jij met al die beesten...’

‘Katrienus en zijn kijkjonkers!’ Jock deed vlug een stap naar voren. ‘Joeghysa meneer! Kunt u me zeggen waar Katrienus met zijn kijkjonkers naar toe is gegaan?’

De bosgeest scheen ineens al zijn verdriet vergeten te zijn. Hij sprong overeind en knikte stralend.

‘Ik kan je alles zeggen, mijn jongen. Iemand van mijn leeftijd weet meer dan een ander. Dat is heel

begrijpelijk. Als je zo oud bent als ik, kun je door de mensen heen kijken. Ze hoeven maar één woord te zeggen en dan begrijp ik alles. Dat heeft zijn voor en zijn tegen...' Hij staarde even met een vage glimlach op zijn verdord gezicht naar Jock. Toen werd hij plotseling heel zakelijk in zijn mededelingen.

'Katrienus, hè? Die was met zijn mannen op reis naar de Kale Bergen om een spiegel uit het rovershol te halen. Ze waren verdwaald, en hebben vanmorgen op het voetbalveld van Blauw-Rood een witte raaf bereid gevonden hun de weg te wijzen... Een half uur geleden kwam de hele optocht hier langs.'

'Maar dat is vreselijk!' riep Jock, en de dieren riepen ook: 'Maar dat is vreselijk!' en ze loeiden en brulden en lamenteerden in alle toonaarden door elkaar: 'Joeghysa, joeghysa! Wat een ellende!'

De bosgeest echter scheen niet in het minst onder de indruk te komen van het spektakel; hij leefde helemaal op omdat hij nu eindelijk weer eens kon spreken tegen een mens. Zijn groene ogen lachten en hij zag er ineens honderden jaren jonger uit. Met één hand hield hij de boomschors-mantel onder zijn kin dicht, met de andere sloeg hij zó hard op zijn knie, dat de houtwurmen er uit vlogen. 'Ik heb in eeuwen niet zó'n plezier gehad! Je had ze moeten zien langs trekken met hun sabels en vaandels! Te beroerd om 'Joeghysa!' tegen me te zeggen, maar niet te beroerd om een spiegel te willen stuk slaan! Op dat ogenblik zelf voelde ik me te beledigd om ze uit te lachen. Maar nú ben ik alleen maar blij, dat ze me niet terug groetten.'

De bosgeest ging weer op het stammege zitten.

‘Kom een beetje dichterbij, kudde,’ zei hij. ‘Toen ze daar zo langs trokken, wist ik nog niet wat ik nú weet. Ik wist nog niet, dat ze een vergeefse reis maakten omdat Dolle Dorus er al lang vandoor is met de spiegel...’

Jock werd bleek; het één was al even erg als het ánder. Hij wilde wat zeggen, maar de geest in de boomschorsmantel redeneerde al weer genoegelijk verder.

‘Ja, ja, die Dolle Dorus is er vandoor met zijn buit. Ik heb zo juist van mijn trouwe padden...’ - hij maakte een breed gebaar naar de wrattige diertjes, die hem met verheerlijkte ogen aanstaarden - ‘ik heb zo juist van deze toegewijde vrienden gehoord, dat de roverhoofdman het zwarte paard van onze spookridder heeft gestolen. Het ligt in zijn bedoeling de spiegel te verkopen, en omdat die tegenwoordige koning van ons, Hans I, of Hans II geloof ik, alleen maar één keer de inhoud van de schatkist kan betalen, is hij er in vliegende galop mee vertrokken naar de veel rijkere Dullores de Tiende van Troje...’

‘Troje...? Dat kán niet...’ mompelde Jock, een diepe denkrimpel in zijn voorhoofd.

‘Alles kan!’ zei de bosgeest. ‘Leer dát van míj, jongetje van de maan!’

XVIII

Jock keerde zich om naar de dieren, die met verbouwereerde hoofden voor zich uit stonden te staren.

‘Deze meneer hier,’ zei hij, ‘zegt, dat álles kan... Dolle Dorus kan dus naar Troje rijden... Maar ik dacht eerlijk, dat Troje al lang was verdwenen...’

‘Niets is verdwenen,’ zei de bosgeest. ‘Ben ík verdwenen? Is de spookridder verdwenen?’

De witte muis met de rode ogen begon pieperig te lachen. ‘Hi, hi... Maar het paard van de spookridder is wél verdwenen...!’

De geest keek gegriefd. ‘Je moet niet zo gauw een grote mond op zetten, klein dier,’ zei hij tegen de muis. ‘Het paard van de spookridder is níet verdwenen, het ís er nog... Het is alleen ergens ánders; het draaft met Dolle Dorus en de spiegel op zijn rug door de Amethysten Vallei, in de richting van de grens.’

‘In de richting van de grens?’ riep Jock verschrikt, en meteen drong het tot hem door, dat er nu wel héél snel moest worden gehandeld. Ze stonden daar maar met z'n allen en ondertussen ging Dolle Dorus er vandoor. Als de roverhoofdman eenmaal goed en wel met de spiegel in het land van koning Dullores de Tiende zou zijn aangeland, was alles verloren. ‘We moeten dadelijk achter het spookpaard aan!’ riep Jock gejaagd. ‘We moeten naar de Amethysten Vallei!’

‘Wie weet waar de Amethysten Vallei is?’ vroeg de giraffe.

‘Dat weet ík,’ zei een koekoek. ‘Ik weet vrij veel, al

laat ik me er niet op voorstaan. Het zit 'm in mijn geheugen. Ik herinner me nog hoe mijn ouders het ei met mij er in dwars over de Amethysten Vallei naar het nest van een adelaarsfamilie brachten... Dat nest lag op een hoge rotspiek, het leek bijna of het in de lucht hing. Beneden me was alles dofpaars, en boven me was de hemel. 's Nachts legde ik me toe op sterrenkunde, maar overdag kroop ik weg tussen mijn stiefbroertjes en -zusjes. Toen de adelaarsmoeder me op een morgen echter tóch ontdekte, was het lieve leven aan de gang. Ik heb nooit geweten, dat een deftige vogeldame zich zó kon laten gaan. Ze waaierde met haar vleugels en gilde: ‘Kijk daar! Kijk daar! Wie heeft mijn jong behekst? Waaraan heb ik dit verdiend? Is dit onderkruipsel van míj?’ En de adelaarsvader staarde me verbaasd aan, en zei koel: ‘Van míj is het in ieder geval niet...’ Er heerste die dag een echt onprettige stemming in het nest, tot ze me eindelijk tegen de avond als ongewenste vreemdeling over de rand zetten. Ik werd verder opgevoed door een wolf, wat helemaal zo vreemd niet is, als u nagaat, dat Romulus en Remus...’

De giraffe schraapte zijn keel. ‘U zei, dat u weet waar de Amethysten Vallei is?’

De koekoek knikte. ‘Ik weet zo véél... Als u wist wat ik al niet wéét! Ik heb Italiaans gestudeerd, en pootlijnkunde, en paedagogie, en psychologie, en parapsychologie... Ik heb middelbaar acte houtbewerking. Ik volg een vrijwillige cursus in de sexuologie aan de Volkshogeschool. Ik bekwaam me in pyramidologie en neuralgie. Ik...’

De giraffe schraapte nog eens zijn keel; hij was een dier met veel tact en daarom begon hij weer, heel omzichtig...: ‘Het gaat er maar om, ziet u, welke kant we op moeten...’

De koekoek keek medelijdend. ‘Soms,’ zei hij, ‘verbaas ik me er over hoe weinig sommige dieren weten... Je zou toch zeggen hè, de Amethysten Vallei... Als je je hersens gebruikt, ligt het zó voor de hand. Je gaat gewoon rechtdoor. En dan wéér rechtdoor...’

‘Gewoon rechtdoor. En dan wéér rechtdoor!’ riep Jock. ‘We hebben geen minuut te verliezen!’

‘Je kunt een paard het beste inhalen met een paard!’ schreeuwden het bruine paard, het witte paard en het veulen. ‘Wij gaan voorop! Gewoon rechtdoor. En dan wéér rechtdoor!’

‘Aansluiten!’ gierde de piepstem van de witte muis met de rode ogen. ‘Bij elkaar blijven!’

De giraffe ging op zijn tenen staan om te zien of iedereen klaar was voor vertrek. ‘De langzaam lopende dieren reizen mee op de rug van de vluggere! Spring jíj op míjn rug, jongetje van de maan. Eén, twee, drie... Voorwaarts mars!’

Weg stormden ze. Jock, met een arm om de nek van de giraffe, keerde zich nog even om en riep ‘Joeghysa!’ naar de bosgeest, maar die scheen in een boomstronk veranderd te zijn en riep niets terug.

In een wolk van zand en dennennaalden stoven de dieren door het bos. Achter het bruine paard, het witte paard en het veulen kwam de giraffe met Jock. Dan de koe, die onder het hollen almaar tranen stortte

omdat ze naar de Amethysten Vallei gingen in plaats van naar haar Kale Bergen, al was de richting ongeveer dezelfde. Achter de koe draafden de honden, de katten, de ratten... De egelfamilie zat breeduit op de rug van een hert, Groot Konijn droeg Klein Konijn, de oude leeuwerikdame vloog mee met een blauwe reiger...

Jock noch de giraffe, noch een van de anderen dácht er meer aan, dat het bos betoverd was. Ze gunden zich geen tijd om rond te kijken. Ze zagen niet hoe de spinmensen uit hun holen kropen, ze letten niet op de glazen droomvogeltjes in de takken, ze luisterden niet naar het verre hoornblazen van de spookridder...

Jock had nu zijn beide armen om de nek van de giraffe geslagen, want een giraffe heeft een rug waar je zo af glijdt. Zijn lichte parelmoerige krulharen wapperden in de wind en zijn ogen glinsterden zilverig, iets dat alle maanmensen hebben als ze blij zijn of opgewonden.

Plotseling begon het veulen, in de voorhoede, van vreugde te hinniken. Het hield zijn vaart een ogenblik in en keek naar een plek, waar het mos en de dennennaalden waren verdwenen, en waar in de vochtige aarde de indrukken van vreemd gevormde hoeven zichtbaar waren. Toen stormde het weer verder.

‘We hebben het spoor! We hebben het spoor van het spookpaard!’

XIX

De Amethysten Vallei is een heel vreemde vallei. Links en rechts staan steile paarse rotswanden, en tussen die rotswanden in loopt een lijnrecht paarskristallen pad in de richting van de grens...

Aan het begin van het pad vormen overhellende rotsen een poort, en vóór die poort bleven het bruine paard, het witte paard en het veulen, die samen nog steeds de voorhoede vormden, plotseling staan.

De giraffe, de koe, de honden, de Siamese katers, de papegaaien, de apen... allemaal botsten ze tegen elkaar. De egelfamilie smakte als één man van het hert, Groot Konijn met Klein Konijn in zijn armen tuimelde over een onmondig lam, de ratten lagen in een lange rij over elkaar, als omgevallen dominostenen, en de muziekinstrumenten van de reuzenkikkers begonnen door de schok vanzelf te toeteren en te trommelen en te blazen.

‘Wat is er aan de hand?’ riep Jock. Hij ging staan op de giraffe-rug, en rekte zijn hals uit om in de vallei te kunnen kijken. Het wazige lila licht, dat tussen de rotsen hing, maakte alles daar een beetje vaag en onwerkelijk. Dat nam niet weg, dat in de verte toch duidelijk de donkere massieve gestalte viel te onderscheiden van de roverhoofdman op het spookpaard... Jock zag hoe Dolle Dorus voorover hing in het zadel. Hij zag hoe het spookpaard onder aan iedere poot een zwart vleugeltje had, hoe er blauwe vonken spatten uit zijn razendsnel voortkletterende hoeven, en hoe aldoor wolken kristalgruis opstoven van het pad.

‘Daar komen de kijkjonkers, op geiten...!’ riep Jock verschrikt.

Inderdaad doemden plotseling de kijkjonkers op. Ze gleden, de een na de ander, op hun rijdieren, met zó'n vaart van de rotsen, dat ze of beneden op het pad over elkaar buitelden, of meteen doorgleden, de tegenoverliggende rotsen op... Hun witte raaf had een uur of wat geleden van een bevriende mus gehoord, dat Dolle Dorus niet meer in de Kale Bergen was, maar op het spookpaard door de vallei draafde. Meteen was toen de route gewijzigd. En Katrienus en zijn mannen, die begrepen te voet niet hard genoeg vooruit te zullen komen, hadden zich toen meester gemaakt van een kudde berggeiten, en waren op de rug van die beesten de achtervolging begonnen. Aanvankelijk was dat niet erg vlot gegaan, want de berggeiten, die hun levenlang vrij hadden rondgesprongen tussen de rotstoppen, liepen eerst achteruit in plaats van vooruit. Maar toen Katrienus de doodstraf had gesteld op sabotage, vlogen de geknechte geiten ineens in de goede richting, over de rotstoppen naar het Oosten, naar de Amethysten Vallei. En de jonkers zongen het volkslied en zwaaiden hun sabels en waren over het algemeen in een uitstekende stemming, want het zou nu een koud kunstje zijn om Dolle Dorus, die er helemaal op zijn eentje vandoor was, de spiegel afhandig te maken.

De witte raaf, die het langzamerhand welletjes was gaan vinden, had bovenop de rotspoort afscheid genomen, en was teruggevlogen naar zijn woning bij het voetbalveld van Blauw-Rood.

De giraffe duwde de paarden opzij, stak zijn kop door de poort, en tuurde scherp voor zich uit.

‘Ik weet niet,’ zei hij, ‘of die berggeiten het er om doen. Ze komen haast niet verder... En met het spookpaard is er óók iets; het galoppeert als een gek maar het schiet niet op... Het is vreemd.’

Voorzichtig slopen alle dieren naderbij, en half angstig half nieuwsgierig keken ze de vallei in.

Jock liet zich van de giraffe zakken, en kroop op handen en voeten onder de poort door naar de plaats, waar het paarse pad begon.

‘Het is ruwe amethyst...’ mompelde hij. ‘Het is bevroren inkt...’ Een wolk kristalgruis woei in zijn gezicht; zijn handen glipten onder hem weg... Het pad was hobbelig en zo glas als ijs.

Met moeite krabbelde de jongen overeind en liep terug naar de anderen. ‘Het is de weg...’ fluisterde hij. ‘Bij iedere stap voorwaarts glijden ze weer een eind achteruit.’

Ze stonden allemaal dicht opeen. Als samenzweerders knikten ze elkaar toe.

‘Ze komen maar heel langzaam verder,’ zei Jock. ‘Het is bijna net of ze stil staan... Het is bijna net als in een droom...’

‘Een droom kan heel belangrijk zijn,’ begon de koekoek. ‘Er is veel over geschreven...’, maar de giraffe viel hem geagiteerd in de rede.

‘Maar het ís geen droom! En ze kómen ook wel verder, al is het langzaam! Als hij zo doorgaat, heeft Dolle Dorus morgenochtend de grens bereikt. Wij moeten hem opvangen bij de uitgang van de vallei. We

moeten een andere weg nemen, achter de rotsen om.'

De egel dribbelde pennenkletterend naar voren. Hij keek de giraffe aan met een gezicht als een oorwurm en zei: 'Mag ik even interpelleren? Mag ik even attenderen op het feit, dat de weg achter de rotsen om leidt door het Houten Stadje...? Geeft uwe Edele zich rekenschap van de gevaren die er voor mij verbonden zijn aan deze onderneming? Zou ik u er misschien even aan mogen herinneren, dat daar indertijd een egel gesneuveld is in zijn strijd tegen de houtwurmen? U met uw lange benen hebt makkelijk praten, maar ik ben een klein gezinsvader, ik heb vrouw en kroost...'

'Professor de Bral,' riep de koekoek, 'de bekende ethnograaf, heeft vastgesteld, dat er in het Houten Stadje houten mensen wonen... Reeds in de papyrusrollen wordt melding gemaakt van houten volkeren en diersoorten. Het stenen tijdperk kwam eerder, of later... Maar volgens Pythagoras is steen erger dan hout. Het is harder, met een soortelijk gewicht van negen tiende maal de dichtheid van de damp van kokende stoom in een op en neerwippende theeketel... Proefondervindelijk is daarmee aangetoond, dat houten mensen - mits slapend - volkomen ongevaarlijk zijn. Zodat de interpellatie van de egel...'

De giraffe rekte zijn nek uit tot in het oneindige; zijn klein deftig hoofd leek te verdwijnen tussen de laagdrijvende wolken, die geel en rose waren gekleurd door de ondergaande zon...

'In naam des konings!' Zijn fluitstemmetje klonk schril en doordringend. 'Leve de koning! - In naam des konings beveel ik u allen: Aantreden!!!'

Mopperend klauterde de egel met zijn gezin op de rug van het hert. Allemaal namen ze hun plaatsen weer in.

‘Waarom gaat de koning zelf niet mee?’ vroeg Klein Konijn onnozel.

De witte muis met de rode ogen keek verrast op. Toen drong het tot hem door, dat er een bevel was gegeven. Weg schoot hij, tussen de rijen door. ‘Aantreden! Aantreden! Aantreden!’

‘Voorwaarts mars!!!’

‘Rataplan, rataplan, rataplan...’ trommelden de reuzenkikkers.

In gesloten gelederen marcheerden de dieren, achter de rotsen om, in de richting van het Houten Stadje.

XX

De weg achter de rotsen om leidde over een uitgestrekte zwartgeblakerde vlakte, waar hier en daar nog het halfverkoolde skelet van een bremstruik of een kleine berk viel te onderscheiden.

‘Het lijkt, zo in de schemer, een beetje op de achterkant van de maan...’ zei Jock. ‘Daar zijn nooit kleuren, alles is er zwart en grijs. Sommigen houden van dat sombere, ze gaan er speciaal hun vacantie doorbrengen om eens lekker bedroefd te kunnen zijn. Na een week of wat komen ze dan helemaal uitgehuild terug. Toch raden de maangodinnen af er heen te gaan. Ze zijn bij ons van nature eerlijk, maar al dat zwart en grijs kan op den duur wel een verkeerde invloed op ze hebben... Het wil wel eens voorkomen, dat een eerlijk iemand óneerlijk terug komt van zo'n trip. Voor zulke ongelukkigen zijn speciale ziekenhuizen ingericht. Ze krijgen daar haverstroballetjes zonder haverstro, en holle roomsoezen; en ze moeten alle boeken het achterstevoren en het ondersteboven en het binnenstebuiten lezen... Het is een afschuwelijke kuur, maar de meesten worden na een jaar helemaal genezen ontslagen.’

‘De medische wetenschap,’ riep de koekoek, die mee vloog tussen twee parkieten, ‘is in de loop der laatste decennia sterk vooruitgegaan. De uitvinder van het cuivre poli heeft met bewijzen aangetoond, dat Rode Hond een derivant is van het, reeds in de middeleeuwen bekende karnemelkzuur...’

De giraffe kreeg as in zijn ogen. Vervelend al dat

gepraat om hem heen. Toen Jock weer begon over de achterkant van de maan, zei hij min of meer verveeld: ‘Als je maar niet denkt, dat dít de achterkant van de áárde is. Onze aarde heeft alleen maar voorkanten. Het is hier zo geworden door de heidebranden. Als de ene is uitgewoed, begint de andere. Er valt altijd nog wel íets te verbranden voor zo'n brand...’

‘Kijk daar es,’ riep de blauwe reiger, die met de oude leeuwerikdame een eindje vooruit was gevlogen.

Allen zagen hoe in de verte een torentje zich zwart aftekende tegen de vaalgele avondhemel.

‘Volgens professor de Bral,’ zei de koekoek, ‘moet dat de kerk zijn van het Houten Stadje.’

De egelvader op de rug van het hert, gaapte hoorbaar. Toen begon hij weer over interpelleren, en riep met een verongelijkte klank in zijn stem, dat ze al urenlang hadden gelopen, dat hij en zijn familie niet van ijzer waren en dat ze eten nodig hadden, en slaap.

‘Hè ja,’ zei Klein Konijn. ‘Eten en slaap.’

De giraffe ging niet in op dit zot gepraat over eten en slaap voor dieren, die op het oorlogspad zijn. Maar al de anderen begonnen, huns ondanks, te denken aan boterhammen en haver en rijst en melk, en aan een gezellige warme stal met stro...; en ze gingen van het denken almaar langzamer lopen zodat het bijna helemaal donker was tegen de tijd, dat ze het Houten Stadje bereikten.

De koekoek had gezegd, dat professor de Bral had gezegd, dat er in het Houten Stadje houten mensen woonden, maar daarmee had hij niets nieuws beweerd.

Iedereen wist dat zó wel, daar hadden ze de koekoek en de professor niet voor nodig. Maar hoe die mensen precies ontstaan waren, wist niemand. Zelfs de archivarissen van het hof konden alleen maar raden naar de oorspronkelijke vorm der legende, die met het ras der houten mensen in verband zou kunnen worden gebracht. Oude, nog maar deels te ontcijferen oorkonden, schenen te duiden op een grote ramp, die deze streek tienduizenden jaren geleden had geteisterd. Er moest toen iets zijn neergesmakt op de aarde, daar, waar nu - bij de grens van Lobelia en Troje - de Amethysten Vallei lag. En door de schok en de schrik zouden de omwonenden veranderd zijn in houten mensen...

Die houterigheid had zich gehandhaafd, van de ene generatie op de andere, en nu wist niemand beter of het hoorde zo. De houten mensen braken zich het hoofd niet over de vraag hoe het kwam, dat zij anders waren dan de overige bewoners van het land. Ze boenden, gewoontegetrouw, eenmaal in de week (op Zaterdag), hun houten kleren met meubelwas; ze aten hun maaltijden van houten ham met gebakken ijzerdraadjes; en ze riepen ‘Pang!’ als ze tegen elkaar botsten. Ze vonden het de gewoonste zaak van de wereld, dat ze niet konden praten; ze vroegen niets en ze zeiden niets, en hun gebrek aan belangstelling voor alles wat niet van hout was, dus ook voor spiegels, maakte dat ze erg in de pas stonden bij Hans II, die echter nooit iets voor ze deed, wat misschien ook wel het veiligst was, voor hen zelf én voor ieder ander, want je wist nooit of ze een vriendelijkheid wel als een vriendelijk-

heid zouden opvatten; de houten mensen waren volkomen onberekenbaar, en als er eenmaal een idee had postgevat in hun houten hoofden, was het er met geen stok meer uit te krijgen. Dan handelden ze verder automatisch, zonder met iets of iemand rekening te houden. Je kon ze dus beter laten voor wat ze waren in hun stadje achter de verbrande heide.

Het Houten Stadje begon met een ophaalbrug over een droge gracht, die vol lag met schoolbanken en lege kratten.

Bij de ophaalbrug gekomen begon de egelvader, die nog steeds met zijn hele gezin op de rug van het hert zat, weer te jeremiëren, maar niemand lette op hem.

De giraffe gaf instructies. ‘We lopen op onze tenen over deze brug de stad in,’ zei hij. ‘Dan trekken we zo snel mogelijk door de straatjes naar de kerk bij de buitenwal. Daar komen we, over een andere ophaalbrug, op de grote weg naar de grens. Als het meeloopt, zien de houten mensen ons niet eens. Het is nacht, ze slapen.’

Maar de houten mensen bleken helemaal niet te slapen, ze vierden feest. Toen Jock en de dieren de brug over, en een steegje door waren, stonden ze ineens op een versierd plein. Overal hingen guirlandes van roodglazen en blauwglazen bloemen, en in die bloemen brandden vetpotjes, die een dansend paarsachtig schijnsel wierpen op de bruingeteerde, met slingers apenoten en hazelnoten en walnoten versierde huisjes. Op het plein en in alle straatjes, die op het plein uit kwamen, hosten de houten mensen. Ze zwaai-

den met vlaggetjes en ze hadden mutsen van zilverpapier opgezet. Dát was allemaal heel gewoon, maar het ongewone, het griezelige van deze feestvierderij, was de stilte. Je hoorde niemand lachen of schreeuwen of zingen... Je hoorde geen draaiorgels of harmonica's. Je hoorde alleen maar, soms, ‘Pang! Pang! Pang!’ alsof sjoelbakschijven door elkaar schoven...

Wat had dit feest te betekenen? De houten mensen wisten het niet, ze wisten alleen, dat er ieder jaar een zomernacht was als deze, een zomernacht dat ze de stad versierden, en door de straten hosten tot in de verte, boven de Oostgrens, de zon opging. Was het soms een oogstfeest? Of was het misschien een feest, dat was ingesteld om de houten mensen er aan te herinneren, dat ze vroeger anders waren geweest? Vroeger, tienduizenden jaren geleden immers, leefden op de heide en tussen de rotsen mensen van vlees en bloed, die goed waren of slecht, die logen of waarheid spraken, en die ook wel - als ze de kans kregen - eens in een spiegel gluurden... Want er wáren spiegels in dat grijze verleden, er waren spiegels op de meren, en tussen het bergkristal, en in de ogen van sommige mensen... Maar hoe dan ook, die belangstelling voor spiegels was er nú bij de houten mensen helemaal uit. En dat was misschien nog zo kwaad niet en in ieder geval reden genoeg om feest te vieren, en ‘Pang!’ te roepen, en te hossen tot de zon op ging.

Vlak langs de huizen, om zo weinig mogelijk op te vallen, slopen Jock en de dieren naar de overkant van het plein. De rondtollende wezens staarden recht voor zich uit en zagen niets, nóg niets...

‘St...’ fluisterde de giraffe, stilstaand op de hoek van een straat, waar zóveel vetpotjes brandden, dat het leek of de zon scheen. ‘We vallen te veel op met z'n allen... Beter in kleine groepjes... Langs verschillende wegen... Verzamelen in de kerk bij de buitenwal... Zegt het voort!’

De witte muis met de rode ogen suisde weg. ‘Verzamelen in de kerk bij de buitenwal! Verzamelen in de kerk...’

‘Dat is historisch juist!’ riep de koekoek. ‘In tijden van nood begeeft men zich naar de kerk.’

‘Kerk?’ De egelvader zette zijn pennen op van verontwaardiging, prikte het arme hert zó hard in zijn hals, dat het een grote sprong naar voren maakte, en keek de giraffe met zijn kraalogen strak aan. ‘Verzamelen in de kerk? Wat moet ik met mijn vrouw en kinderen in de kerk? Kun je eten in de kerk? Kun je slapen in de kerk?’

‘Slapen wél...’ mompelde de giraffe, even uit het veld geslagen. ‘Maar éten...’ Toen drong de schandelijke brutaliteit van dit kleine stekeldier tot hem door, en hij trok met zóveel ergernis en zó plotseling zijn schouders op, dat Jock van zijn rug gleed, en gillend neerplofte, pal voor de voeten van een prachtig gepolitoerde dame in een jurk van vuurrood gebeitst eikenhout.

XXI

De gepolitoerde dame deed een stapje terug, botste tegen een heer in een ebbenhouten avondcape, en riep heel hard: ‘Pang! Pang!! Pang!!!’

‘O neem me niet kwalijk...’ stamelde Jock, terwijl hij haastig overeind krabbelde. ‘Ik viel per ongeluk... Ik viel van deze giraffe hier...’

‘Dat is zo,’ knikte de giraffe. ‘Ik maakte een junglebeweging... Als rijdier kan men zich iets dergelijks niet permitteren. Hebben we u erg aan het schrikken gemaakt, mevrouw?’

De gepolitoerde dame trok met korte rukjes een houtwollen sjaaltje, dat om haar hals hing, over haar ‘en coeur’, kruiste krakend haar armen, en bleef staan zoals ze stond, volkomen verstard, alsof er nóg meer hout in haar leden gevaren was.

De giraffe schraapte zijn keel. ‘Het is een mooie avond...’ begon hij.

De gepolitoerde dame zei niets. Niemand zei iets. Het bleef doodstil in het Houten Stadje, maar toen Jock een beetje ongerust om zich heen keek, bleken de vreemde bewoners van alle kanten te komen opzetten. Hij zag wormstekige mannen, en vrouwen met zaagselbabies, en Zondagschoolkinderen met houtwolwatjes in hun oren; hij zag een houten voetbal-elftal, en een houten burgemeester, en een houten grijsaard in een lang verouderde generaalsuniform van goudgelakt vurenhout.

Nú zorgden de starre mannen en vrouwen en kinderen er wel voor niet tegen elkaar te botsen. Ze

kwamen geruisloos van rechts, en van links, en van overal. Ze vormden een kring om de indringers, en ze keken met hun starre houten ogen...

Heel zacht floot het stemmetje van de giraffe. ‘Oppassen... Bij elkaar blijven... Zegt het voort.’

Het licht van de vetpotjesversiering danste over honderden gladde houten gezichten. Jock meende te zien, dat alle blauw- en bruingeschilderde ogen langs hem heen staarden naar de hobbelkeien van de straat, en toen hij zich omdraaide, ontwaarde hij de witte muis, die met een spits angstig gezicht in elkaar zat gedoken.

‘Ja...’ piepte de witte muis, ‘ze hebben het gemunt op míj, omdat ik een knaagdier ben... Ik had wijzer moeten zijn, ik had hier niet moeten komen... Ze haten knaagdieren, sinds mijn overovergrootvader...’ Het arme beest sloeg een trillend pootje voor zijn ogen. ‘Ze zullen zich wreken op míj, omdat mijn overovergrootvader het oude houten mannetje, dat eeuwenlang vermolmd in de diakenbank had gezeten, heeft willen opknagen... Ze zullen me fijnmalen! Help!!!’

Toen de witte muis ‘Help!!!’ had geroepen, leek het plotseling of honderd xylofoons tegelijk, in razend tempo, werden bespeeld. ‘Pang! Pang! Pang!’ De houten mensen drongen snel naar voren, met tientallen tegelijk kwamen ze op de witte muis af en wilden hem grijpen.

Maar Jock was ze voor. Nog net bijtijds griste hij het diertje weg voor de vingers van de burgemeester, en duwde het in de binnenzak van zijn jasje. Toen sloeg hij de heer in de avondcape een barst in het hoofd,

trapte naar drie andere heren die hem wilden tegenhouden, luisterde niet naar de giraffe die gilde dat de houten mensen gevaarlijk waren, maar balde zijn vuisten, boog zijn hoofd, en stormde met al de angstige dieren achter zich aan, recht op de kwaadaardig grijnzende belagers in. Ze braken door een rij - als dwergdennen vermomde - agenten, en holden zo hard ze konden de straat uit, de door walmende fakkels verlichte begraafplaats over, en de kerk binnen.

De bewoners van het stadje bleven een paar seconden beduusd staan. Nu ze Jock en de dieren niet meer zágen, waren ze hen ook meteen vergeten. Zoiets kan gebeuren als je houten hersens hebt. Ze keerden zich om, en sjokten gelaten terug naar hun feest onder de rode en blauwe vetpotjes.

In de schemerdonkere kerk liepen de dieren opgewonden te hoop. Het rossige licht van de fakkels viel door de ramen naar binnen.

‘Er is nog nooit iemand geweest, die een houten heer een barst in zijn hoofd heeft durven slaan...’ werd er gefluisterd, en alle dieren keken bewonderend naar Jock, die nog helemaal zilver zag van verontwaardiging.

Toen kwam de egelvader met hert en al aangestapt langs het doophek. Zíen kon je hem niet, maar hóren wel.

‘Mag ik even interpelleren?’ zei de egelvader. ‘Mag ik vragen wat er nu verder gaat gebeuren? Zou ik mogen attenderen op het feit, dat ik en mijn gezin nog steeds niet hebben gegeten?’

Vermoeid steunde de giraffe zijn hoofd tegen het

orgel. Bij het fakkellicht kon je zien, dat zijn glimlach een beetje ironisch was geworden. Daar begon dat ongelukkige dier alwéér! ‘Je moet niet zo'n overdreven waarde hechten aan eten,’ zei hij. ‘Luister!’

De witte muis sprong tevoorschijn uit Jock's binnenzak, en riep: ‘Luister! Luister!’, en de echo's in het houten dak riepen ook: ‘Luister! Luister!’ Maar toen ging er ergens achter de preekstoel een deur open, en een klein meisje, met een brandend lantarentje in de hand, kwam de kerk binnen.

XXII

Het binnenkomen van het meisje met het lantarentje veroorzaakte enige consternatie in de kerk. Toen Jock en de dieren echter zagen, dat het maar een kléin meisje was en dat ze alléén kwam, keerde de rust weer.

‘Foei zus, wat heb je me daar aan het schrikken gemaakt...’ loeide de koe. Het veulen steigerde nog wat na. Het door de egelvader getergde hert, dat met zijn gewei verward zat in een rek collectezakjes, hield op met sjorren en liet zich kalm door een aap loshaken. De vogels, die met hun gefladder wolken pepermunten kamfergeuren hadden opgejaagd, gingen weer netjes, in rijtjes van tien, op de zolderbalken zitten.

Jock trok zijn jasje recht, en streek het parelmoeren haar uit zijn ogen. De giraffe floot tussen zijn tanden.

Bij het licht van haar eigen lantarentje kon je zien, dat het meisje niet van hout was zoals de andere mensen uit het stadje. Wél droeg ze houten kleren: een verwaarloosd mahonie overgooiertje vol krassen en vlekken met een gescheurd goorwit blousje van berkenbast. Ze had kort, houtwolachtig haar en ronde ogen, die heel angstig keken.

‘Ik moet naar het landgoed Laayenstein, en ik durf niet alleen...’ Ze had een stem als een tekenfilmpoppetje, een stem die een béétje bij haar paste, maar die je toch het gevoel gaf of hij er ieder ogenblik vandoor kon gaan om alleen, zonder haar, verder te praten...

‘Ga asjeblieft met me mee... Híer kunnen jullie tóch niet blijven, want zo meteen komt de koster om de kachel aan te maken voor de morgendienst.’

‘De kachel...?’ riep de koekoek. ‘Het was vandaag 109 graden Celsimur in de schaduw...’

Het meisje knikte. ‘Ja. De kachel. Hij wordt altíjd aangemaakt tegen vocht en kromtrekken.’ Toen begon ze weer over ‘meegaan’. Het lantarentje trilde in haar hand. ‘Help me asjeblieft. Ik ben bang...’

‘Hoe heet je?’ vroeg Jock.

‘Ze noemen me Pang,’ antwoordde het meisje. ‘Ik ben een wees, en ik woon hier bij een houten oudoom... Ik studeer voor poppenkastpop.’

‘Dat is lang niet mis,’ zei Groot Konijn vriendelijk.

Het meisje vertelde verder. Het bleek, dat haar ouders wel iets houterigs hadden gehad, maar toch niet echt van hout waren geweest, wat het arme kind in deze omgeving steeds werd nagehouden. Ze was een verschoppeling, en omdat feitelijk niemand op haar lette, had ze ruimschoots tijd gehad zichzelf van alles te leren.

‘Ik ben de enige in de stad, die kan lezen en schrijven,’ zei ze trots. ‘En ik geloof, dat ik ook de enige ben, die wel eens droomt van spiegels... Als ik ze dát vertelde, zouden ze me in tweeën zagen...’

Ze wachtte even. ‘En als ik ze wat ánders vertelde, zouden ze me óók in tweeën zagen,’ liet ze er toen, ineens verdrietig, op volgen. Ze zette het lantarentje op de grond, en wurmde een enorme zakdoek van spinneweb-en-dennenspaanders uit haar kous... ‘En ik ben óók de enige, die bang is... Ik ben verschrikkelijk bang, en toen ik jullie zag, dacht ik: ‘Ik zal ze vragen of ze me willen helpen om die gevaarlijke baron gevangen te nemen...’

‘We begrijpen er niets van,’ zeiden de dieren. ‘Geen snarseltje.’ En Jock zei: ‘Laten we er bij gaan zitten; die koster zal toch nog wel éven weg blijven. En zeg ons nu eens precies, Pang, waarvóór je bang bent, en waarom je een baron gevangen wilt nemen.’

De kleine Pang snoot met veel omhaal haar neus, klom in een hoge kerkbank, en begon maar weer te vertellen. Ze vertelde hoe vlakbij het Houten Stadje het landgoed Laayenstein lag. Eeuwen en eeuwen geleden moest een voorvader van de baron die er nu woonde, daar door de toenmalige heerser van het land zijn neergezet om toezicht te houden op de houten mensen. In dat grijs verleden stond men blijkbaar nog wat vreemd en wantrouwend tegenover deze wezens, die zo dicht zaten bij de plek des onheils. De verhalen over de ramp in de vallei waren nog niet zo vaag en onsamenhangend als tegenwoordig. Toch was alles ook weer raadselachtiger dan nu, omdat men in die dagen nog zocht naar een óórzaak, een verklaring. Men vroeg zich af waarom de mensen juist van hout waren geworden, en niet van graniet, of van goud, of - desnoods - van gewoon amethyst, zoals de rotsen zelf.

In elk geval, de voorouders der Van Laayensteins slopen - in beestenhuiden gehuld en gewapend met knotsen en met bijlen van vuursteen - door de bossen en gluurden langs de eikenstammen naar het houten volk, dat leefde in holle bomen en tussen het struikgewas.

Later leerde men de houten mensen aanvaarden, maar het geslacht der Van Laayensteins had zijn voor-

rechten behouden en was langzaamaan tot nietsdoen vervallen...

De baronnen zaten, de ene eeuw na de andere, te koekeloeren op de wallen van hun kasteel, dat er om de zoveel jaar een toren bij kreeg.

Nietsdoen kan erg prettig zijn, maar op den duur is het ongezond. De baronnen Van Laayenstein waren er in de loop der tijden dan ook niet beter of mooier op geworden. Als kruisridders hadden ze in hun flatterende harnassen nog een korte glorietijd beleefd, maar daarna was het bergafwaarts met ze gegaan. Ze werden van generatie op generatie armzaliger. Ze hadden nog wel hersens, maar niet veel. Ze moesten meteen met hun geboorte al een bril en een gebit hebben. Als kleine angstige stakkers leefden ze tussen de dikke kasteelmuren. Ze waren bang voor muizen, voor wollen kousen, voor de ochtend, en de avond, en de nacht... En de tegenwoordige baron was óók nog bang voor de kou...

De tegenwoordige baron was zó bang voor de kou, dat hij het oude kasteel helemaal had opgestookt in zijn enorme potkachel. Hij leefde nu in de theekoepel bij de rivier...

Het stemmetje van Pang praatte maar door. Jock en de dieren luisterden met rode oren van aandacht.

‘Wat een toestanden toch...’ lamenteerde de koe.

‘Er is in dat hele verhaal nergens sprake van eten,’ zei de egelvader.

‘Er zijn fakirs, die jaren zonder eten kunnen,’ riep de koekoek. ‘Hoewel ík, persoonlijk...’

‘Stilte!’ gebood de giraffe.

Pang zei, dat de baron wél at, soms. ‘Hij bakt spiering op de potkachel. De potkachel staat altijd gloeiend rood, ook 's zomers. En als je door de ramen van de koepel naar binnen kijkt, zie je hem zitten. Hij draagt een zilveren harnas en daaroverheen een bontjas en daaroverheen een roodpluchen tafelkleed. Maar toch heeft hij het altijd nog koud. Hij zit daar maar met zijn witte handen vlakbij het vuur... Hij heeft niet alleen het kasteel opgestookt, maar ook zijn boeken en zijn bed en zijn tafel... Een keer heeft hij bijna zijn moeder, de stokoude douairière, verbrand. Maar dat was met Kerstmis, en hij had punch gedronken... Het is nu helemaal leeg om hem heen. En nu ben ík bang...’

Pang rilde. Ze klom uit de bank, nam, als gedachteloos, het lantarentje van de grond, en keek in de vlam. Toen keek ze óver de vlam, om eindelijk, een beetje schichtig, in Jock's richting te gluren.

De giraffe knikte vol meegevoel. ‘En nu ben jij bang, dat die baron het Houten Stadje gaat opstoken...’

Het meisje zei ‘ja’; ze zei ook, dat de domme, houten mensen de baron in het zilveren harnas zó mooi vonden, dat ze uit eigen beweging zijn potkachel in zouden springen als ze hoorden, dat hij het koud had...

‘Maar dat gaat zó maar niet,’ zei Jock opeens. Hoewel hij wist, dat de houten mensen in de grond van de zaak hun vijanden waren, en terwijl hij begreep, dat de kleine Pang misschien beter af zou zijn als ze níet meer bij ze woonde, vond hij het toch te gek de stakkers rustig te laten verbranden door een koude baron. Hij hield een toespraak om de dieren zijn standpunt

duidelijk te maken. ‘Wij,’ zei hij tenslotte, ‘met ons goed verstand, zijn toch verantwoordelijk voor die stommelingen!’

‘Ik ben alleen maar verantwoordelijk voor mijn gezin,’ zei de egel bot. ‘En mijn gezin heeft eten nodig en slaap...’

‘Dat komt allemaal mettertijd...’ suste Jock.

‘Allicht,’ knikte de giraffe. ‘Wat het zwaarst ís, moet het zwaarst wégen. We kunnen niet toelaten, dat de een de ander verbrandt. Die dieren echter, welke een maaltijd verkiezen boven hun eer, kunnen achterblijven en zich op de begraafplaats te goed doen aan jeneverbessen en tamme kastanjes...’

‘Wij zullen ons wel weer opofferen,’ zeiden de dieren. En Jock zei: ‘Mooi zo! Dan gaan we dus, op weg naar de grens, eerst even aan bij het landgoed Laayenstein. We moeten trachten die baron tot rede te brengen. Pang en ik lopen met het lantarentje voorop.’ Hij stapte naar de deur, en al de dieren, hoe hongerig en slaperig ook, volgden hem.

XXIII

Over de begraafplaats en een ophaalbrug bereikten ze de grote weg naar de grens.

Ze hadden niet heel veel tijd te verliezen. Het was wel is waar hun plicht de baron onschadelijk te maken, maar dat mocht hen in geen geval het vroege ochtenduur, als Dolle Dorus met de spiegel de uitgang van de Amethysten Vallei zou hebben bereikt, doen verzuimen.

Ze sloegen linksaf, passeerden een Verboden-Toegang-bordje, en repten zich langs het tuinpad naar de theekoepel aan de rivier.

Met afgemeten pasjes, het lantarentje recht voor zich uit dragend, stapte het kleine meisje snel voort aan het hoofd van de stoet. Zo nu en dan keek ze naar Jock, die naast haar liep. Het leek of er zilverpoeder op zijn haar en zijn schouders lag. Ze streek heel licht met een vingertje over de mouw van zijn grijsfluwelen jasje... ‘Zachter dan mos...’ Door de spleetjes van zijn half dichtgeknepen ogen schemerde koud blauw licht. Pang vroeg zich af wat ze zou zien als ze in die ogen keek... Ze zuchtte, en schopte een kiezeltje in de taxishaag opzij van het pad.

‘Zeg...?’ begon ze. ‘Hóe zullen we de baron gevangen nemen?’

Jock, die juist tot de ontdekking was gekomen, dat hij - evenals de egel en de anderen - honger had, schrikte op uit zijn gepeins over broodjes met dik boter en kaas.

‘De baron...? Die nemen we helemaal niet gevan-

gen. Ik weet iets veel beters. We trekken hem dat mooie harnas uit; dan is hij nog maar een doodgewoon mannetje. En als de mensen van het Houten Stadje zien, dat hij maar een doodgewoon mannetje is, zullen ze er niet meer aan denken in zijn potkachel te springen als hij het koud heeft.'

Pang vond het een uitstekend plan, alleen was ze bang, dat de baron het harnas - met het oog op de tocht - had laten dichtsolderen.

'Nu ja...' zei Jock luchthartig. 'We zullen wel zien...' En toen waren ze bij de theekoepel.

De rivier kabbelde voorbij; ze ging van het Oosten naar het Westen en ze was die nacht wel bijzonder mooi: vol zilveren karteltjes, die wegdreven en gevolgd werden door almaar wéér zilveren karteltjes. De koe werd er sentimenteel van. Ze bleef staan tussen de varens en zuchtte... 'Ohoe, wat een koele oever, wat een romantische rivier! Het maakt een rund duizelig van geluk, al dat soepele zilver...'

'Vlieg er niet in!' riep Jock lachend. 'De rivier bestaat uit water, niet uit zilver. Kijk liever naar boven...'

Gehoorzaam sloeg de koe haar ogen op en keek recht in het gezicht van de maan, die in heldere onverbiddelijkheid de wereld bescheen. Onderdanig bleef ze naar boven turen. 'Net zo...' mompelde ze. 'Net zo was hij vroeger, boven moeders stal in de Kale Bergen... Reeds als kalf heb ik die groene gloed begroet...' Ze sloeg haar wimpers neer, keerde zich om, en voegde zich bij de anderen, die door de ramen van de theekoepel naar binnen stonden te koekeloeren.

In de koepelkamer brandde licht.

‘Kijk,’ zei Pang, ‘daar zit hij. Als je je oor tegen de ruit houdt, kun je het harnas horen rinkelen, zó bibbert hij van de kou...’ Half smekend keek ze naar Jock, en schoof wat dichter naar hem toe, alsof ook zíj last van de kou had en verwarming zocht bij hém...

Maar kom eens om warmte bij een maanjongetje! Jock had ook heel andere dingen aan zijn hoofd, en Pang, met haar rare kleertjes en toch wel een beetje érg houterige maniertjes, beschouwde hij nauwelijks als een meisje.

Nadat ze geluisterd hadden naar het rinkelende harnas, liepen Jock en Pang om de koepel heen naar de deur, die de jongen wijd opengooide.

Met één stap stonden ze midden in de kleine vierkante kamer.

Het was er om te stikken; de varenplantjes in de vensterbank hingen slap van de hitte, de hars druppelde langs de planken wanden, als gele olie stond de boter gesmolten in het schaaltje op de hoek van de schoorsteenmantel en de warme lucht trilde om de petroleumlamp aan de zoldering.

Naast de roodgloeiende potkachel zat de baron. Toen hij Jock en Pang zag, sprong hij verontwaardigd overeind. Met een haastige beweging trok hij het tafelkleed dichter om zijn schouders en schreeuwde tegen de giraffe, die juist bezig was op zijn hurken naar binnen te schuifelen, de deur achter zich te sluiten.

‘Ik ben niet van plan voor jullie pleizer te bevriezen. Dicht die deur!’ De stem van de baron klonk gesmoord achter het gesloten vizier. ‘Wat willen jullie van me?’

‘We willen uw harnas,’ zei Jock rustig. ‘En we zul-

len die deur níet sluiten, vóór u het heeft uitgetrokken.’

Er waren inmiddels, achter de giraffe aan, nog meer dieren de koepelkamer binnen gedrongen. Ze gingen in een kring om de baron heen staan, en ze zeiden allemaal: ‘We willen uw harnas.’

De laatste baron Van Laayenstein echter keerde zich demonstratief om, liep bibberend en rinkelend terug naar zijn stoel, gooide zijn bontjas en tafelkleed af, nam een minachtende houding aan, waarbij hij zijn gepantserde armen over zijn kuras kruiste, staarde door zijn vizier naar de petroleumlamp boven zijn hoofd en zweeg.

Jock duwde een paar apen opzij, en ging vlak voor de baron staan. ‘Het zou me spijten u met harnas en al in de rivier te moeten gooien,’ zei hij. ‘Eenmaal, andermaal: wilt u dat beroerde ding uittrekken ja of nee?’

‘Nee,’ zei de baron.

Hij sloeg zijn vizier op en keek Jock uitdagend aan. Maar toen zag hij op de schoorsteenmantel, naast, het schaaltje met gesmolten boter, de witte muis...

De angst voor muizen is zoals gezegd - met nog zeer veel andere angsten - erfelijk in het geslacht der Van Laayensteins. De angst voor deze kleine knaagdieren had de vader van de baron er zelfs toe gebracht zijn laatste levensjaren door te brengen in een speciaal voor hem geconstrueerde kooi met katten.

Toen de baron de witte muis zag, kreeg hij een vreselijk visioen. Het dier zou door een of ander kiertje in het harnas kunnen glippen...

Met een ontzettende kreet sprong hij op, trapte de stoel achteruit, rukte en sjorde gierend van ellende aan

zijn helm, zijn kuras, zijn beenstukken... En voordat iemand precies begreep wat hem bezielde, lagen alle onderdelen van het harnas kriskras door elkaar op de grond.

De koe knipperde verschrikt met haar ogen. ‘Herepietje,’ riep ze, ‘daar staat hij zomaar, in zijn blauwwollen pyama!’

‘Ja...’ hijgde de baron, nog buiten adem. ‘Pardon... Excuseer mijn toilet...’ Toen keek hij weer, schichtig, naar de schoorsteenmantel. En de witte muis, die veel begrip en mensenkennis had, voelde de situatie zuiver aan. Het kan ook intuïtie zijn geweest, of een kwaad geweten omdat hij van de boter had gesnoept, in elk geval, hij gaf - ongevraagd - zijn erewoord uit de buurt van de baron te zullen blijven. Hij hief zelfs een poot omhoog. ‘Dat verklaar en beloof ik!’

‘Merci,’ knikte de baron. ‘Gentleman's agreement’, en hij glimlachte...

Een magere wolf, die zich pas later bij het gezelschap had aangesloten, keek door het raam en huilde van plezier omdat de baron zo'n gezellig dik mannetje bleek te zijn. En Jock, van zijn verbazing bekomen, rende naar de deur om die te sluiten, maar het gezellige dikke mannetje riep: ‘Laat open die deur! Schuif de ramen op! Het is hier om te stikken...!’

De magere wolf in de vensterbank keek geërgerd. ‘Die weet ook niet wat hij wil... Ik zou hem nu niet eens meer lusten. Ik let niet alleen op dikte, maar ook op karakter...’

‘Het is hier om te stikken!’ riep de baron nog eens. ‘Nu weet ik, dat mijn harnas niet de kou heeft tegen-

gehouden, maar de warmte! Ik ben eigenlijk blij, dat jullie gekomen bent... En dat die muis gekomen is,' voegde hij er - met een snelle blik naar de schoorsteenmantel - aan toe. Hij keerde een bloemvaas om boven de brandende kachel, die ontzettend begon te sissen. Hij trok haastje repje zijn schoenen aan. Hij begon koffie en brood klaar te maken voor het gezelschap. Hij zei: 'Het is een mooie zomernacht, laten we buiten gaan zitten eten, daar is het frisser.'

'Wij lusten geen koffie en brood,' zeiden de egels. En toen kregen ze gebakken spiering, die ze óók niet lusten.

'We moeten weg. We moeten naar de grens,' zei Jock na de korte maaltijd. 'We moeten Dolle Dorus opwachten bij de uitgang van de Amethysten Vallei...'

'Ik ga met jullie mee,' riep Pang. 'Want ik ben de enige, die een lantarentje heeft.'

'Zeker. Zeker,' zei de giraffe. Toen wendde hij zich tot de baron. 'Dolle Dorus heeft een spiegel gestolen. En de koning - Leve de koning! - heeft hém hier,' - hij legde zijn rechtervoorpoot even luchtigjes op Jock's hoofd - 'bevolen die spiegel terug te halen...'

'Het was míjn spiegel!' riep de jongen.

Pang liet haar lantarentje bijna vallen, en maakte een houterig vreugdesprongetje. 'Had jij een spiegel? Een spíegel!'

'Zeker. Zeker,' zei de giraffe. Hij keerde zich om, kennelijk van zins de baron verder in te lichten. Iemand, die brood en koffie verstrekte, had recht op gegevens.

'Dolle Dorus vluchtte met de spiegel door de Amethysten Vallei...'

Het dier zweeg onthutst en staarde naar zijn gastheer, die zó wild was opgesprongen van zijn zitje bij de witte buitenmuur van de theekoepel, dat een ijzeren tuintafeltje vol bordjes en kopjes met veel lawaai om smakte.

‘Door de Amethysten Vallei!’ De stem van de baron klonk schril van emotie. ‘Ik had zó gehoopt die beroerde vallei voorlopig te kunnen vergeten. Ik zei tegen mezelf: ‘Ik kan er tóch niets aan doen, dus denk ik er niet meer aan.’ Waren jullie maar wat eerder gekomen, dan hadden we met z'n allen samen misschien nog iets kunnen beginnen! Ik was helemaal alleen toen hij kwam... Eén man kan met de beste wil van de wereld niets uitrichten tegen een geest...’

‘Er zíjn geen geesten,’ riep de koekoek. ‘Ik heb eens een boek gelezen...’

De baron streek zijn kuif glad en keek met een superieur glimlachje naar de kleine brutale vogel in de dakgoot van de theekoepel. Hij was zijn schrik en verbazing nu helemaal te boven. ‘Het is wél een eigenaardige samenloop van omstandigheden,’ zei hij. ‘Vannacht sprak ik een van mijn voorvaderen. Ze noemen hem de spookridder, en hij woont in het betoverde bos. Hij was de dertiende baron en zijn vader kon al lezen en schrijven... Hij ligt begraven in de kapel - onder marmer natuurlijk - hoewel sommigen beweren, dat hij het niet zélf is... Maar zowaar als ik leef, van zijn spook durf ik zeggen, dat hij het wél zelf is... Nu goed! Soms komt hij me bezoeken. Vannacht, een paar uur geleden, kwam hij hier langs met een rose kartonnen doos...’

XXIV

Jock en de dieren keken elkaar onthutst aan.

De baron zette het ijzeren tuintafeltje weer overeind, en knikte. ‘Ja. En ín die rose kartonnen doos zat een spiegel... Ik dacht door de grond te zullen zinken toen ik dat hoorde. Ik ben een goed Lobeliaan en een trouw onderdaan van Zijne Majesteit de koning...’

‘Leve de koning!’ zei de giraffe.

‘En dus,’ ging de baron verder, ‘heb ik getracht mijn voorvader er toe te brengen de - bij de wet verboden - spiegel in de rivier te gooien. Maar hij, als geest, bleek niet meer toegankelijk voor de begrippen ‘eer’ en ‘plicht’. Zelfs de wapenspreuk van ons geslacht, *Spiritus est laudanum!* vond geen weerklank meer in zijn gemoed...’

De koekoek, die vleugelkleppend van opwinding tussen rijen andere vogels op het dak van de theekoepel had zitten luisteren, vergat ineens de spiegel, en begon - zo rad hij maar kon, want hij was bang in de rede te worden gevallen - te vertellen over een schriftelijke cursus in de heraldiek, die hij had gevolgd.

‘Voert uw familie misschien in de linkerbovenhoek van haar wapen een zilveren eend op een gouden veld? Zojá, dan is uw familie in de verte familie van een andere familie...’

‘En dus,’ zuchtte de baron, ‘stond ik machteloos... En ik moest het aanzien, dat mijn voorvader ieder ogenblik de deksel opwipte om in de rose kartonnen doos te gluren...’

Een rat zwom door de rivier. Ergens in het donkere park, misschien in de ruïne van het kasteel, kraste een nachtuil. De maan ging zitten op de top van een populier.

‘En toen? En toen?’ riep Jock, die geen kans zag zijn ongeduld langer te bedwingen. ‘Waar is die voorvader van u nu? En wat moest hij met mijn spiegel?’

De baron sloeg luchtigjes met zijn zakdoek over het tuintafeltje, en ging er op zitten. ‘Wat hij moest met uw spiegel? Weet ík het! Hij had het ding helemaal per ongeluk te pakken gekregen, vertelde hij me. Hij was naar de Amethysten Vallei gegaan om zijn paard, waarop Dolle Dorus was weggereden, terug te halen. Het paard was een spookpaard en mijn voorvader was erg aan het dier gehecht. Dus wachtte hij tot de avond, sloeg zijn mantel om, en vloog het achterna...’

‘Vloog het achterna...?’ Jock, Pang en de dieren vonden dat wel wat vreemd, maar ze waren zó vervuld van de doos met de spiegel, dat ze eigenlijk niet eens goed luisterden naar het verdere verhaal van de baron, die zei dat spookridders konden vliegen met de slippen van hun mantel... Die slippen veranderden dan gewoon in vleugels.

‘En toen?’ Jock trappelde van ongeduld.

‘Toen fladderde mijn voorvader tegen het vallen van de duisternis de Amethysten Vallei in. Hij vloog over een groep kijkjonkers op gemzen. Hij hoorde ze roepen: ‘Pas op! Daar gaat een reuzenvleermuis! Bukken! Buk dan toch, anders blijf je met je hoed aan zijn vlerken haken! Help! Wat moeten we doen...!’ En toen ze begrepen, dat mijn voorvader het niet op hen had gemunt, begonnen ze een hoge toon aan te slaan

om hun figuur te redden en zeiden: ‘Wij, als upperten, zijn niet gewend aan vleermuizen en dergelijk soort ontuig! We hebben wel wat belangrijkers aan ons hoofd!’ Mijn voorvader heeft toen naar beneden geroepen, dat de kijkjonkers in zíjn tijd heel wat fermer kerels waren. ‘Die moest je zien galopperen bij de ridderspelen! Maar jullie! Jullie komen practisch geen stap verder. Ga in een kinderstoel zitten in plaats van op een gems!’

Enfin, mijn voorvader liet de stumpers tenslotte voor wat ze waren en vloog tot vlak bij Dolle Dorus. Daar daalde hij, en riep tegen het almaar uitglijdende paard: ‘Kom bij de baas, Egidius!’

Maar Egidius was niet zo trouw als je van een spookpaard zou verwachten. Hij dacht er niet aan bij de baas te komen; hij flapperde met zijn pootvleugeltjes, deed een grote sprong naar voren, gleed meteen op de gladde weg weer een heel stuk terug, keek om en schreeuwde iets over een aanzienlijke vreemdeling die hij naar de grens moest brengen, en over een beloning van zeventien suikerklontjes... En Dolle Dorus, die handenvol werk had om niet te vallen, riep woedend: ‘Als het nu maar uit is met dat gespook achter mijn rug!’ en hij gaf Egidius de sporen, en Egidius steigerde, waardoor een doos, die met touwtjes achter aan het zadel was vastgemaakt, los raakte... Mijn voorvader maakte toen een duik en ving het ding op, en omdat hij, als ridder, toch niet achter zijn paard kon blíjven aanhollen, keerde hij zich om en vloog - zonder dat Dolle Dorus íets merkte - met de doos onder zijn arm weg in de richting van de theekoepel...’

‘En toen?’ vroeg Jock.

Er kwam niet dadelijk antwoord. In de varens bij de rivier kwaakten kikkers en de zomernacht zoemde van muggen.

‘Ja... En toen!’ De baron trok weer zijn zakdoek te voorschijn. Het dikke blauwwollen mannetje had ineens last van de hitte. Hij knoopte het boordje van zijn pyama los, en pufte iets over de maan, die nog meer warmte gaf dan de zon, en tegen Pang - die haar lantarentje had opgeheven om te zien wat er met hem aan de hand was - riep hij dat ze dat helle licht achter de jasmijn moest zetten. Toen zei hij: ‘Ja, neem me niet kwalijk, maar ik krijg daar ineens een afschuwelijk idee... Mijn voorvader voerde kennelijk wat in zijn schild toen hij van hier vertrok. Hij zei: ‘Ik ga de spiegel naar de stad brengen, naar een schone jonkvrouw...’ Hij zag er op dat ogenblik heel reëel uit en het leek of hij glimlachte in zijn witte baard. Hij zei ook: ‘In zeker opzicht heeft ons geslacht zijn opkomst aan haar te danken... Allicht dat ik eens een aardigheidje voor haar meebreng...’ Toen hij achter de boomtoppen verdween, begreep ik nog niet wat hij bedoelde. Ik trachtte, zoals ik al zei, alles te vergeten. Maar nu ik er zo met jullie over praat, schiet me iets door het hoofd... Ik wéét het natuurlijk niet zeker, maar ik ben bang, dat mijn voorvader de spiegel cadeau wil geven aan de Kristallen Dame...’

Bij de laatste woorden van de baron voer een schok van ontzetting door de troep dieren. Jock herinnerde zich het gesprek, dat hij indertijd met Marlotje had gehad en een angstig voorgevoel maakte zich ook van

hém meester. ‘Heeft iemand die Kristallen Dame ooit gezien...?’ vroeg hij zacht.

‘Nee... Nee...’ zeiden ze allemaal. Niemand had haar ooit gezien, want ze bestond uit kristal en dus keek je glad door haar heen. Maar ze wás er wel. Iedereen zei, dat ze er was. Ze woonde boven op het paleisdak en alles wat mis ging was háár schuld. Als het 's Zondags regende, kwam het door háár. Als er een huis afbrandde, had zíj het vuur aangestoken. Als er oorlog kwam, had zíj, onzichtbaar, hoog in de lucht, de mensen tegen elkaar opgestookt; als zij op de trommel sloeg, marcheerden van alle kanten de soldaten op elkaar in... Zij brak de takken van de rozenstruik. Zij vernielde de oogst. Alle narigheid in de wereld kwam door háár, zeiden ze.

Soms, 's morgens heel in de vroegte, loopt ze over de daken van de stad en speelt op een triangel. Dat klinkt wel vriendelijk. Maar vlieg er niet in. Het is levensgevaarlijk haar op te zoeken...

Ze kan de mensen veranderen in kolenkitten en braadpannen. Dat zeggen alle oude mannetjes van het oudemannetjeshuis. En díe kunnen het weten. Dat zeggen ze zélf.

XXV

Dat de oude mannetjes van het oudemannetjeshuis veel weten, is mogelijk, maar ze weten niet alles, en zeker weten ze niet alles van een zo geheimzinnig wezen als de Kristallen Dame. En daar hoeven ze zich gerust niet voor te schamen. Wie weet alles? Wie weet iets met zekerheid te zeggen van deze eeuwenoude spookverschijning?

In vergeelde halfvergane documenten en oorkonden wordt haar naam soms genoemd. Men legt verband tussen haar komst op aarde en de ramp, waarbij - tienduizenden jaren geleden - de Amethysten Vallei ontstond. In de papieren van het geslacht Laayenstein moet daar wel iets over te vinden zijn geweest. Maar die papieren zijn sinds lang verdwenen... In sagen en legenden, in oude kinderrijmpjes, in het sprookje, dat uit de oertijd stamt, óveral, als delen van een legplaat, liggen stukjes van het Kristallen Dame-verhaal. En wanneer de mensen ál die stukjes bij elkaar zouden graaien, wanneer ze alle gegevens zouden rangschikken? Dan zouden ze iets weten, maar nog niet álles.

Alles weet alleen de blauwe papegaai, die zijn nest heeft op de top van een zilverspar. Hij is eindeloos oud, en éénmaal in iedere honderd jaar moet hij verhuizen naar de top van een nieuwe zilverspar, want hij overleeft niet alleen de mensen, maar ook de bomen...

Zijn doffe ogen zien méér dan gewone ogen; ze zien de hele aarde, en de zon, en de maan... In elkaar gedoken, als een verfomfaaid bosje veren, zit hij tussen de sparretakken gehaakt. Hij laat zijn kop moedeloos

hangen op zijn witdonzen kraag. Het valt niet mee duizenden jaren oud te zijn en alles te weten... Morgen, of overmorgen, zal hij naar de zon vliegen, want hij verveelt zich op aarde, hij verveelt zich zo onbeschrijfelijk...

‘Blauwe papegaai...!’

Roept hij iets terug? Is dat zijn stem? Of is het de wind in de boomtoppen?

‘Blauwe papegaai, was Marlotje's vermoeden juist? Zijn de Kristallen Dame en de slechte godin, die tienduizenden jaren geleden van de maan gesmeten werd, één en dezelfde persoon? Ze kwam neer op de plek, die ze nu de Amethysten Vallei noemen, nietwaar? Het moet een vreselijke schok zijn geweest...’

‘Het was een ramp, veel en veel erger dan de zondvloed. Ik heb het allemaal zien gebeuren; ik had in die dagen mijn nest op de regenboog. Of Lobelia toen al bestond? Met die vraag heb ik me nooit bezig gehouden. Maar er woonden wel mensen in die streek... Sommigen van hen vlogen van de aarde áf. Anderen werden bedolven onder de bergen. De holbewoners, een dagreis het land in, hielden er het leven bij.

Maar met de mensen, die vlak náást de plaats des onheils woonden, gebeurde iets héél vreemds. Ze kwamen door de schok terecht tussen de ontwortelde bomen van een bos, mijlen verder. Star van ontzetting bleven ze dagenlang liggen in het wirwar van geknakte en gespleten stammen. Toen ze eindelijk, krakend, overeind kwamen, was hun angst, mét al het andere van vroeger, verdwenen. Ze waren nieuw, en hard, en

niet echt lévend meer; ze waren van hout geworden...

In die eerste tijden hing in de holle hoofden der houten mensen nog de naklank van wóórden. Hun spreken was echter alleen maar een wezenloos práten. Het eentonige geluid van dit praten klonk als een roffel op omfloerste trom. Op hun houten voeten klepperden ze, links rechts links rechts, door het lege land naar de plek waar ze vroeger, als gewone mensen, hadden geleefd. Niet dat ze zich daar nog iets van herinnerden. Werktuigelijk vonden ze hun weg, en ze staarden onbewogen naar de Amethysten Vallei zonder zich er rekenschap van te geven, dat die vallei er vroeger niet was geweest...

Ze zaten als houten poppen op de rotsen en verwonderden zich er niet over, dat daar in de diepte een onzichtbaar wezen liep te jammeren... Natuurlijk konden ze niet weten, dat het de stem van de onttroonde maangodin was, die ze hoorden. Maar al hádden ze dit geweten, het zou ze niet hebben beroerd.

‘Geen spiegel... Nooit meer een spiegel...’ jammerde de stem, en automatisch namen de houten wezens de woorden over en begonnen méé te jammeren: ‘Nooit meer een spiegel...! Nooit meer...’ Hun geweeklaag vervulde de lucht en werd overal in het land gehoord. En de mensen, die verderop woonden en die er het leven hadden afgebracht, zeiden: ‘Wat is dat toch voor geluid in de verte?’ en ze spitsten hun oren en werden bleek van eerbied omdat ze meenden dat de een of andere godheid uit het verleden tot hen sprak en hen verbood - op straffe van een nieuwe ramp - ooit nog in een spiegel te kijken.

‘Stel je voor, een nieuwe ramp...’ rilden de mensen. ‘Denk eens aan die laatste... Wat er tóen op aarde is neergesmakt mag de hemel weten! De achterlijke jongen, die de schapen hoedt, zingt al maar liedjes over een spook...

Maar al zóu die nieuwe ramp nu ook niet zó ontzettend zijn als de vorige, het blíjft altijd een rámp. Een eenvoudige meteoor kan al hard genoeg aankomen. Het is dus verstandiger het bevel van de goden op te volgen. *Weg met de spiegels!’*

En dat zou dan de reden zijn, dat Lobelia het land zonder spiegels is geworden.

Natuurlijk had de maangodin heel iets anders bedoeld met haar jammerklacht ‘Nooit meer een spiegel...!’ Ze was woedend en wanhopig geweest omdat zijzélf nu nooit meer een spiegel zou zijn...

Vergeet niet, dat het een ellendig gevoel voor een maanbewoner moet wezen: niet meer te kunnen spiegelen. Ze hebben dat spiegelvermogen van huis uit meegekregen. Het is voor hen het begin én het einde van alles.

Néé! Néé!! Néé!!! De maanbewoners zíén er niet uit als scheerspiegels of als zakspiegels of als de spiegelwanden van een duur restaurant. Je zou misschien het beste kunnen zeggen, dat 't 'm in hun ogen zit. Want op de bodem van hun ogen ligt de zuivere waarheid.

Is dat zo gek? Ze zien rode rozen als rode rozen, ze zien goed als góed en slecht als slécht en zichzelf en alle wezens zoals ze zíjn; volkomen eerlijk.

‘Maar die maangodin, die op aarde viel?’

‘Die spiegelde wel, maar ze spiegelde alleen de verkéérde dingen. Als er iets goeds kwam, kneep ze haar ogen stijf dicht. Zo werd ze een slechte godin. Ze loog en intrigeerde en bracht de maankoning tot het uiterste... Ze kon de waarheid verdraaien tot een wonderlijk kronkelding. Ze stookte iedereen op tegen iedereen, en ze nam de jonge maankinderen zomaar mee naar Mars, waar ze de lelijkste dingen leerden...

Toen de maangodin, de latere Kristallen Dame, zó slecht was geworden, dat er niets meer met haar te beginnen viel, werd ze van de maan gegooid.

Ik heb me wel eens afgevraagd of ze gedurende haar val door het luchtruim nog spiegelen kon... Als ze al iets spiegelde, zal het de bliksem zijn geweest, niet de zon... Maar in elk geval gebeurde er voor haar iets afschuwelijks toen ze op aarde neersmakte. Het meest wezenlijke van haar, haar vermogen om alles kristalhelder te kunnen weerkaatsen, ontviel haar op dat ogenblik voorgoed.

Tengevolge van de vloek, die over haar uitgesproken was, werd ze de Kristallen Dame, iemand door wie je héén kon kijken, maar op wie niets weerkaatste, geen licht of warmte, geen kleuren... En de plek, waar ze was neergekomen, werd een kil en somber oord, even misleidend van aard als zij. Het amethyst van de vallei namelijk is glad en blinkend, maar echt spiegelen kan het niet, daarvoor is het te hobbelig en te bobbelig, iets wat je pas merkt als je er bovenop loopt. Dan glijd je uit, naar alle kanten; de ene bobbel geeft je een zetje vooruit, de volgende bobbel geeft je een zetje terug...

Het is verstandiger daar niet om te lachen. De Amethysten Vallei ís niet grappig; ze is niet alleen een soort mislukte spiegel, maar ook een kwaadaardig stuk natuur, ze is de mensen vijandig gezind evenals de Kristallen Dame...

Kenners van het Lobeliaans verleden hebben zich afgepijnigd met de vraag waarom de vallei juist van amethyst werd en niet van rozenkwarts of aquamarijn... Er zijn er die aannemen, dat de maan die nacht rood van woede door blauwe nevels haar gevallen dochter nakeek. Maar het zou ook kunnen, dat de slechte maangodin haar dansjurk van lila seringenbloempjes nog aan had toen ze neerviel op aarde... Het zijn allemaal veronderstellingen. Zelfs een duizenden jaren oude papegaai als ik kan niet weten waarom de vallei van paars-en-lila amethyst werd.

En wil je nu nog de verdere levensgeschiedenis van de Kristallen Dame horen? Het is moeilijk die te beschrijven. In haar staat van verworden maangodin had ze een afkeer van spiegels gekregen. De herinnering aan haar eerste dagen op aarde, toen ze nog helemaal overstuur was geweest, omdat ze zelf niet meer spiegelen kon, haar wanhopig gejammer van: ‘Nooit meer een spiegel...!’ had haar aanvankelijk met schaamte vervuld. Maar toen ze later merkte hoe averechts de Lobelianen haar woorden hadden uitgelegd en hoe groot daardoor hun angst voor spiegels was geworden, begon ze er een kwaadaardig genoegen in te scheppen die angst - waar ze kon - aan te wakkeren.

Onzichtbaar begaf ze zich onder de mensen en

dreigde ze met de vreselijkste straffen... Ze had een schelle, gierende stem. Iedereen bleef staan waar hij stond als hij die stem hoorde. De mannen namen eerbiedig hun muts af, de vrouwen bogen het hoofd, en de kinderen kropen angstig bij elkaar en fluisterden: ‘Daar heb je er weer een...’ waarmee ze bedoelden, dat er weer een van het oude godenvolk aan het woord was...

Zó hield de Kristallen Dame de schrik er in. En na een eeuw of wat vond de bevolking het de gewoonste zaak van de wereld, dat er geen spiegels meer bestonden, wat echter niet weg nam, dat - nu hier, dan daar - er toch altijd nog waren, die peinsden over die goede oude oertijd toen het mensdom zich nog kon spiegelen in een rustig meer of in een gladde rotsschilfer...

Nu zorgde het Ministerie van Klotswezen er wel voor, dat de meren onrustig bleven en de gladde rotsschilfers waren uitgeroeid. Maar voor de rest was alles er op vooruit gegaan; ze hadden huizen met balkonnetjes en schemerlampen, ze hadden fluwelen stoelen, ze hadden roomsoezen en geborduurde pantoffels en piano's. Nee, ze mochten niet klagen.

En de Kristallen Dame? Wel, die liep zo langzamerhand voor gek met haar gescheld op spiegels, die er niet meer waren. Ze kon de Lobelianen daarmee geen schrik meer aanjagen omdat die, op dit ene punt, een gerust geweten hadden. Als ze haar gierstem hoorden, dachten ze nog altijd, dat de een of andere hogere macht tot hen sprak, en ze zeiden: ‘Het zal wel weer de godin van de nacht zijn of de godin van het nood-

weer... Wat praat ze toch van spiegels! Ze kan niet mee met haar tijd... Ze wordt oud.'

Toen de Kristallen Dame eindelijk met ontzettend gegil alle ramen van het stadhuis, die - als ze wat minder hobbelig waren geweest - zouden hebben kúnnen spiegelen, had doen springen, zonder dat iemand een spier van zijn gezicht vertrok, begreep ze, dat ze andere bezigheden moest zoeken om haar leven te vullen. Ze trok zich terug in de Amethysten Vallei en zon op kwaad.

Op kwaad hoef je nooit zo érg lang te zinnen, en al heel gauw had ze allerlei nieuwe plagerijen bedacht. Vreemd, dat ze niet eerder op het idee was gekomen, dat je de mensen nog voor ándere dingen dan spiegels bang kunt maken! Maar goed, beter laat dan nooit! Glinsterend van slechtheid toog ze aan het werk. Soms waren het maar kinderachtige streken, die ze uithaalde; ze brak theeserviezen, gooide inktpotten om, strooide zout over de appelbollen... Maar soms ook gebeurden er erger dingen, dan leefde haar kwaadaardigheid zich uit in moord en doodslag, dan vertoonde ze in maanloze nachten haar toverkunst en veranderde mensen in vals spiegelende stukken huisraad: in metalen ketels en kannen en kitten.

Als oud-godin was ze heerszuchtig, en toen ze het volk er weer onder had, sloeg ze het oog op de regerende klasse, en drong zich in aan het hof. Dat was in de dagen van Omozes XI. Men zegt, dat onze Hans II langs een jongere zijtak van deze heerser afstamt. Maar met zekerheid valt hierover, zelfs door míj, niets te zeggen. Wat is afstamming! De geschiedenis wemelt

van bastaards en ondergeschoven zonen! En Omozes zelf is een legendarische figuur, van wie we niet veel meer weten dan de naam en dat hij heeft bestaan...

Toen de Kristallen Dame met duivelskunsten en vlijerij van Omozes gedaan had weten te krijgen, dat hij haar in statie als zijn bruid het koninklijk paleis binnen voerde, kon het lieve leven pas goed beginnen. Onzichtbaar zat ze op haar troon en deed alles om Lobelia zo slecht en ongelukkig mogelijk te maken. Bij nacht en ontij joeg ze haar ongelukkige echtgenoot de stuipen op het lijf, en alle leden van de hofhouding - zelfs de kijkjonkers, die in die rauwe tijden toch nog kerels van stavast moeten zijn geweest - lagen voor haar in het stof. Op het paleisdak liet ze een tuin aanleggen, waarin alleen maar halfverwelkte bloemen mochten groeien. Daar speelde ze 's avonds op haar triangel, of smeet met handenvol dorre rozen en anjelieren naar de maan.

Toen Omozes XI eindelijk op zijn zilveren bruiloft, uit angst voor zijn vrouw, was gestorven, kwam zijn neef, Stamelis de Onmondige, aan het bewind.

Door deze Stamelis werd de Kristallen Dame verbannen naar het paleisdak. Ze mocht in de toren wonen, en ze mocht langs de paden van de verwelkte tuin wandelen tot aan de glazen koepel van de troonzaal, verder niet. Maar hoewel ze bewaakt werd door alle vleermuizen en vliegtorren van het land, zag ze toch kans om in het geheim zulke verschrikkelijke dingen te doen, dat de zoon van Stamelis, Kees de Kale, haar bij zijn troonsbestijging meteen maar weer de vrijheid gaf.

Ze ging niet terug naar de Amethysten Vallei, maar bleef wonen op het paleisdak, waar ze wilde bacchanaliën vierde met de oude roofridders... Ook de tegenwoordige ‘spookridder,’ een voorvader van de koude baron van Laayenstein, behoorde een tijdlang tot haar aanbidders. Van hém kreeg ze de diamanten diadeem met de groene veer...

Volgens de overlevering was die groene veer het enige kwetsbare aan de Kristallen Dame. Maar die lichte dreiging van gevaar scheen haar te amuseren. Wie zou het wagen het op te nemen tegen háár! Uitdagend wuifde de veer boven haar kristallen hoofd. Wilder en luidruchtiger werden de feesten op het paleisdak, en soms was het lawaai zó verschrikkelijk, dat de koning in de troonzaal onder de glazen koepel zijn hoofd niet meer bij het regeren kon houden, en door de toren naar boven klom om in vredesnaam maar mee te gaan hossen en schreeuwen.

Zó leefde ze er op los in de riddertijd. Sindsdien is de Kristallen Dame een eeuwtje ouder geworden. Haar uitspattingen behoren tot het verleden. Maar blijf op je hoede voor haar! Als ze in de vroege morgen over de daken van de stad loopt en op haar triangel speelt, loopt het onheil met haar mee.

Je hoeft niet te vragen: ‘Wat voor onheil, blauwe papegaai?’ want ik weet het niet. Ik weet alles van het verleden, maar van de toekomst weet ik niets. Ik kan je alleen dit zeggen: de Kristallen Dame is nog steeds kwaadaardig en onbetrouwbaar, en ze zou niets liever doen dan alle leven op aarde, dat toch altijd nog in kíem de spiegeling bevat, uitroeien...’

XXVI

De menigte onder de donkere bomen bij de theekoepel werd steeds onrustiger. De kleine blauwwollen baron liep met zijn handen op zijn rug heen en weer tussen de taxishaag en de jasmijnstruik; hij voelde, dat er iets gedaan moest worden, maar hij wist nog niet wát. De koekoek citeerde met voor een koekoek veel te hoge zenuwstem passages uit de encyclopedie. ‘Kristal... Kristallig... Kristallijn: wat van kristal is, figuurlijk: grote helderheid. Het kristallijn der vlieten... Kristalliseren...’ en al de anderen opperden, de een voor de ander na, de afschuwelijkste mogelijkheden.

Het allerafschuwelijkste echter wat de Kristallen Dame met de spiegel zou kunnen doen, voorzag Jock, niet uit hogere maanwijsheid maar gewoon omdat hij zijn spiegelhelder verstand gebruikte. Hij snakte naar adem in de duisternis van de tuin, hij gooide zijn hoofd achterover, en keek naar de top van de populier, waarachter zojuist de maan verdwenen was. Toen schreeuwde hij het uit: ‘Ze kan het licht van de zon terugkaatsen met de spiegel! Dan wordt de hele aarde koud en donker, en dan gaan we allemaal dood!!!’

‘Dood!!!’ gilde de egelvader. ‘Dacht ik het niet! Mag ik onmiddellijk stilte voor een interpellatie. Zou ik mogen attenderen op het feit...’ maar niemand lette op hem. Overal in de donkerte om de theekoepel jammerden de dieren. ‘We willen niet dood! We willen leven! Het leven is 't enige, dat we hébben... Laten we dan toch iets gaan begínnen!’ De koe knielde snikkend tussen de varens aan de rivieroever, Klein

Konijn wilde in de grond kruipen, de oude leeuwerikdame dicteerde haar testament aan een kraai... Pang leunde verstijfd van schrik tegen de witgepleisterde muur van de koepel. Alleen de giraffe, Jock en de baron hielden het hoofd koel.

‘Wat moeten we doen?’ mompelde de giraffe, en in één adem gaf hij zichzelf antwoord op die vraag. ‘We moeten níets doen. We moeten onszelf eerlijk bekennen, dat het uit is. Fini.’

‘We moeten dadelijk naar de paleistoren gaan om de Kristallen Dame gevangen te nemen,’ riep Jock. ‘Maar het is nog zo'n eind terug naar de stad... We halen het nooit vóór zonsopgang...’

‘We mogen blij zijn als we het voor zonsóndergang halen,’ zuchtte de baron. ‘Misschien is het dan te laat. Maar misschien ook komt ze niet meteen de eerste dag al op het idee het licht terug te kaatsen... Laten we er het beste van hopen.’ Hij werd plotseling heel actief. ‘Kijk eens hier: ik ga meteen naar de grens om Dolle Dorus en de kijkjonkers op te wachten. We zitten nu met z'n allen in hetzelfde schuitje. Als ze dat eenmaal inzien, zullen ze zeker niet weigeren mee op te trekken naar de paleistoren om de spiegel te pakken te krijgen. Eendracht maakt macht. Jullie blijven hier tot ik terug ben.’

‘Ik ga mee,’ zei Jock, maar de baron schudde krachtig het hoofd, wees met uitgestrekte hand naar Pang, en riep: ‘Meneer! U geeft zich blijkbaar geen rekenschap van het feit, dat een dáme aan onze zorgen is toevertrouwd. U zult een dame toch zeker niet midden in de nacht alleen willen laten met een kudde vee!’

Jock voelde zich even uit het veld geslagen. Wat wist hij toch weinig af van de gebruiken op aarde! Op de maan wáren geen dames, alleen godinnen, en die zorgden er gerust zélf wel voor, dat haar niets overkwam.

‘Ik had deze dame inderdaad midden in de nacht alleen willen laten,’ stamelde hij. ‘Ik wist niet, dat je een dame niet alleen mág laten midden in de nacht.’

‘Goed... Goed...’ De baron liep haastig het tuinpad af naar de grote weg.

Bij een rozenhaag, die je alleen maar rook en niet zag, wachtte het veulen.

‘Klim op mijn rug, goede baron,’ zei het dier. ‘Ik heb twee benen méér dan u. Als ik hard loop, zijn we er zo.’

‘Goed... Goed...’ Met een lenigheid, die je van zo'n dik mannetje niet verwacht zou hebben, sprong de baron te paard, en een minuut later draafde het veulen met zijn vier lange benen de grote weg op.

De grote weg is breed en recht. Hij begint bij het Houten Stadje, en hij eindigt bij de grens. Het is een goedonderhouden weg, die gemaakt is van eierschalen en apenoten. Links en rechts staan dennenbomen en witte kilometerpaaltjes.

De lucht was lichter geworden. Over de weg en onder de dennen hing morgennevel. Een slaperige vogel zat, nog wat onwennig, te kwinkeleren achter een struik.

Het veulen kreeg aardigheid in de razende rit; sneller en sneller stoof het de weg af in de richting van de grens, die bereikt werd bij het opgaan der zon.

De zon stond aan de heihorizon en keek met een rond vuurrood hoofd naar de grens: een bochtig kalklijntje tussen de landen Lobelia en Troje.

Het veulen voelde zich even teleurgesteld Waarom moest een grens een lijntje zijn? En waarom stonden bij iedere bocht van dat lijntje twee kanonnen recht tegenover elkaar?

Maar de baron was best in zijn schik, want behalve die kanonnen en de ijzeren soldaatjes, die er bij hoorden, was de grens leeg. ‘We zijn voor die Dolle Dorus in elk geval nog op tijd,’ zei hij. ‘We zullen nu langs het kalklijntje naar de uitgang van de Amethysten Vallei gaan om daar het gezelschap op te wachten. Rechtsaf, veulen.’

‘Ik zou graag willen, dat u me *paard* noemde,’ zei het veulen onder het draven, en toen hield het halt bij een spleet tussen twee hemelhoge paarse rotspilaren en las de naam op het blauw-emaille bordje: *Amethysten Vallei*.

De baron knikte tevreden. ‘We zijn er. Hoor je dat geklikklak? Dat zijn de hoeven van het spookpaard. Hoor je dat snerpende geluid? Dat is als het dier weer een eindje terug glijdt op de hobbels en bobbels van de weg. Maar ze zijn nu vlakbij... Ik denk, dat Dolle Dorus zo meteen wel zal verschijnen...’

En toen verschéén Dolle Dorus. Hij reed gillend en tierend op Egidius tussen de rotspilaren door de vallei uit. Hij had de grote rovershoed met een blauwkatoenen zakdoek op zijn hoofd gebonden. De zwarte pieken van zijn baard staken woest naar alle kanten uit en zijn ogen waren vol rood licht van de opkomende zon.

Toen hij het veulen met de baron zag, hield hij de teugels in en schoot tien keer zijn revolver af in de lucht.

De baron glimlachte even, en vroeg op gewone toon: ‘Waar gaat u heen?’ en Dolle Dorus zei: ‘Ik ga met een spiegel naar koning Dullores de Tiende van Troje,’ en de baron zei: ‘Dat gaat u niet. De spookridder heeft vannacht achter u aan gevlogen, en toen de spiegel van het zadel gleed, heeft híj hem opgevangen en meegenomen. Hij heeft het ongelukkige ding cadeau gedaan aan de Kristallen Dame...’

De roverhoofdman keerde zich met een ruk om en zag, dat er inderdaad geen rose kartonnen doos meer aan het zadel was gebonden... Hij ging in de stijgbeugels staan van schrik. ‘Die ellendige hansworst! Die grote stommeling! Eerst mijn spiegel stelen en die dan nog cadeau doen aan dat gevaarlijke doorzichtige mens! Toen hij nog leefde liep hij haar al na met z'n cadeau's. Die malle groene veer kreeg ze óók van hem! En dan maar flikflooien op het dak. Zedeloze bende!’ Hij plofte terug in het zadel en wilde het paard de sporen geven. ‘Wég voor mijn voeten! Fort! Ik zal dat kristallen kreng wel eens mores leren!’

De baron greep Egidius bij zijn staart. ‘Wacht even. Het is beter, dat we allemaal tegelijk gaan. Daar komen de kijkjonkers al...’

Dolle Dorus stond stil, en terwijl hij luisterde, kwam er een trek van diepe verachting op zijn gezicht. ‘Ja,’ zei hij schamper. ‘Daar komen de heren! Moet je die kouwe drukte horen...’

Het veulen ging op zijn hoefpunten staan en keek.

Met Katrienus voorop, lachend en schreeuwend, sprongen de zevenhonderdtwintig kijkjonkers van Hans II achter elkaar door de smalle rotsspleet op de hei. Hun kostbare uniformen van hermelijn en goudbrokaat glansden in het zonlicht. Hun ridderorden rinkelden. Hun, met strikken en veren versierde groenfluwelen hoeden, leken op verjaardagtaarten. Toen ze Dolle Dorus zagen, hieven ze een triomflied aan en begonnen hem te omsingelen. Maar toen ze hoorden, dat de spiegel in handen was van de Kristallen Dame, die er de hele aarde mee te gronde kon richten, vielen ze alle zevenhonderdtwintig flauw van schrik.

'Dat gaat zó toch maar niet,' bromde de baron, en met krakende commandostem riep hij: 'Bijkomen, heren!', maar de heren kwámen niet bij, ze hingen als zoutzakken in het zadel tot de gemzen er genoeg van kregen en ze neerlegden in een rij langs de weg, op hun mantels.

Toen knoopte Dolle Dorus de slippen van de mantels aan elkaar, en één slip van de mantel van Katrienus knoopte hij aan de staart van Egidius, waarna Egidius zich langzaam in beweging zette en - met de hulp van Dolle Dorus, de baron en het veulen - de lange rij kijkjonkers over de hei zeulde naar de theekoepel aan de rivier, waar Jock, Pang en de dieren stonden te wachten met haring en warme koffie.

XXVII

Toen de kijkjonkers de koffie roken, kwamen ze bij. Ze maakten de aan elkaar geknoopte mantels los, sloegen ze zwierig over hun goudbrokaten uniformen, en gingen aan de rivieroever zitten ontbijten.

Ze hadden nog wel de vage herinnering aan iets naars, maar waarom zouden ze zich daarin verdiepen! Eten was belangrijker. Ze begonnen brooddronken met haringstaartjes te gooien, ze gilden aanstellerig over velletjes in de koffie, ze kraaiden het uít van plezier over Katrienus, die zich verslikte in een graatje, en over Radbout, die een tand brak op een korst, en over Floris, die een vetvlek maakte op het roodsatijnen lint van de orde van het Alziend Oog...

Intussen had Dolle Dorus het spookpaard vastgebonden aan de deur van de theekoepel, en was begonnen zijn revolver op te poetsen met een handvol dorre rozenbladeren. Onder het poetsen door loerde hij om zich heen: naar Jock, Pang, de kleine blauwwollen baron, de dieren... Ook rustten zijn rossigzwarte ogen een ogenblik op de kijkjonkers, die - dom en oppervlakkig als ze waren - nog steeds luidkeels zaten te zwetsen of gierend van pret over elkaar heen rolden tussen de varens aan de rivieroever. Dolle Dorus verachtte hen diep. ‘We vormen een eigenaardig gezelschap,’ gromde hij. ‘Ik vertrouw niemand verder dan ik hem kan zien...’

Jock keek Dolle Dorus koel aan. ‘Wij vertrouwen óók niemand verder dan we hem kunnen zien...’ zei hij. ‘En daar hebben we onze redenen voor. Ik ben

met goede bedoelingen op aarde gekomen. Ik had de mensen hier weer langzaamaan willen wennen aan spiegels. Maar wie heeft er roet in het eten gegooid? U! U en de kijkjonkers! U wilde de spiegel verkopen. En de kijkjonkers wilden hem stukslaan...'

'Ach, stil toch,' zei de baron. Zijn stem klonk een beetje vermoeid. 'Wat doet dat er nu allemaal nog toe! Als we er niet in slagen de Kristallen Dame die spiegel afhandig te maken, is het immers toch na korter of langer tijd met ons en met iedereen gedaan. O zeker, ze kan nog jarenlang een spelletje van kat-en-muis met ons spelen... Maar eens zal ze haar slag slaan en de aarde door middel van de spiegel vernietigen. Tenminste als je gelijk hebt met dat teruggekaatste licht en de eeuwige duisternis...'

De eeuwige duisternis. De kijkjonkers aan de rivieroever, die juist een paar seconden stil zaten omdat Katrienus een zwaarddans zou gaan uitvoeren, vingen die woorden op en herinnerden zich plotseling, of ze wilden of niet, het vreselijke verhaal, waarmee de baron ze aan de grens had staan opwachten. Ze krabbelden halfhuilend overeind, wezen met bibberende witte wijsvingers naar Jock en riepen: 'Als er iets met ons gebeurt, is het zijn schuld! Hij heeft de spiegel naar Lobelia gebracht! Vader! Moeder! Help!', en Dolle Dorus, die klaar was met het poetsen van zijn revolver, gooide de dorre rozenbladeren naar het spookpaard, dat almaar stond te zeuren over zeventien suikerklontjes, richtte het wapen op de jammerende schare bij de rivier en riep: 'Stil!' waarna Katrienus en de zijnen onthutst in de houding sprongen en zwegen.

‘Stil!’ riep Dolle Dorus nog eens. Hij stak de revolver tussen zijn gordelriem, keek van de giraffe naar de baron, en van de baron naar Jock, en vroeg toen: ‘Wie is de aanvoerder?’

De giraffe haalde wat onzeker zijn schouders op. ‘Ik ben in dienst van de koning. - Leve de koning - Ik weet niet of mijn bevoegdheid...’

De baron had het om zo te zien warm gekregen. Hij bette zijn voorhoofd met de zijden zakdoek, draaide Klein Konijn, dat hem met ogen vol bewondering en vertrouwen zat aan te staren, de rug toe, tuurde met een diepe rimpel tussen zijn ogen voor zich uit en zweeg. Hij was geen lafaard, hij wilde best met de anderen mee ten strijde trekken. Hij was niet bang voor de eeuwige duisternis en de dood... Maar hij was wél bang om door de Kristallen Dame in een kolenkit te worden veranderd, wat waarschijnlijk kwam omdat hij nog maar net - als een kuiken uit zijn ei - uit het harnas was gekropen; hij wilde nu leven of sterven, maar hij wilde níet meer van metaal zijn. ‘Toch veronderstel ik, dat het mijn plicht is voorop te gaan...’ dacht hij, en hij zei gelaten: ‘Ik ben de oudste en de dikste... Ik zal de aanvoerder zijn.’ En hij liet er wat zachter op volgen: ‘Ze zal de aanvoerder het eerst van allemaal betoveren...’

‘Ik denk er niet aan een ander te laten opdraaien voor míjn stommiteit,’ riep Jock. ‘Ik ben de verantwoordelijke persoon. Ik had mijn spiegel niet in het kippenhok moeten achterlaten. Ik ben de aanvoerder en láát ze me dan maar betoveren!’ Hij lachte roekeloos.

‘Mag ik even iets zeggen?’ riep de koekoek uit de dakgoot van de theekoepel. ‘De mysticus Nostraheros schrijft in het Maandblad voor Occultisme en Techniek, dat de Kristallen Dame alleen kan toveren in het donker, dus 's nachts, als de maan niet schijnt.’

‘Ik begrijp niet waarom iemand die toveren kan alleen maar toveren kan in het donker,’ zei Jock. ‘Maar nu ja, góed. Overdag houdt ze zich schuil, we zullen dus trachten haar bij maanlicht te overrompelen. Al met al lijkt het me een gevaarlijk grapje. Ik vertrouw de Kristallen Dame niet, niet bij zonlicht en niet bij maanlicht. Ze is een spook en ze gaat over lijken. Ik wil, dat iedereen zich daar rekenschap van geeft. Ik wil niemand dwíngen mee te gaan. Vrijwilligers vóór!’

Weg suisde de witte muis met de rode ogen. Hij zigzagde door een kudde schapen, hij roetsjte boom in boom uit achter de apen aan, hij was bij de vogels op het dak van de theekoepel, en bij de papegaaien in de ligusterlaan, en bij de ratten onder de taxishaag; hij was bij de koe en de paarden en het hert met de egelfamilie... ‘Vrijwilligers vóór!!!’ Hij stoof van de muggen naar de magere wolf, en van de magere wolf naar de kijkjonkers aan de rivier. ‘Vrijwilligers! Vrijwilligers vóór!!!’

Jock stond met de giraffe, Pang, de baron en Dolle Dorus op het grasveld tussen de lege koffiekopjes te wachten of er nog iemand gevolg zou geven aan zijn oproep. Aangaande de opofferingsgezindheid van de dieren en de jonkers maakte hij zich geen enkele illusie. ‘We zullen de zaak, zoals we hier staan, met z'n vijven

moeten aanpakken,' zei hij. 'Het is wel een héél klein leger...' Toen zweeg hij en luisterde...

Het vage gezoem en gebrom, dat al die tijd, dichterbij en verderaf, de lucht had vervuld, leek plotseling toon en rhythme te hebben gekregen. Een geluid van zachte marsmuziek werd gaandeweg sterker. De gelijkmatige tred van duizenden voeten dreunde als de tamtam in de wildernis.

Kleine Pang in haar houten kleertjes hield haar zaagselkleurige krullenbol stijf rechtop; ze spitste haar oortjes en haar voeten bewogen op de maat van de muziek mee. 'Daar heb je de dieren,' zeurde haar eentonig stemmetje, 'daar komen ze an...'

Ja, daar kwámen ze an. Ze liepen en vlogen in rijen van vier. De eerste, die zich meldde, was Klein Konijn. 'Present generaal,' zei Klein Konijn.

'Ik dacht, dat je bang was, Klein Konijn,' zei Jock, en Klein Konijn zei, dat hij zó bang was, dat hij tóch niet banger meer worden kon.

'Wat moet, dat moet. Present generaal.' Met gebogen kop passeerde de koe. Ze durfde Jock niet aan te kijken omdat ze voor hem niet wilde weten, dat ze huilde van ellende. Ze had haar leven lang gedroomd van bergweitjes en vergeetmijnietjes en vrede-op-aarde. Of zulk soort dingen ook werkelijk nog bestonden, wist ze niet. Maar droomweitjes of echte weitjes, ze zou er voor vechten. Ze snoof haar tranen op. Tussen haar tanden droeg ze een klavervier.

'Present generaal.' Vier aan vier trekken de Deense doggen langs, en de Ierse wolfshonden, en de Argentijnse zwijnen, en de Siamese katers, en de ezeltjes

van de Mansenaris, die achterstevoren lopen om in geval van nood sneller te kunnen vluchten... De apen zwaaien hun lange armen. Ze zijn gewapend met gilette-mesjes en vleesvorken. Hun gezichten dragen een zorgelijke uitdrukking. Ze hebben, door de eeuwen heen, al zovéél verloren, een heel oerwoud met lianen en orchideeën... Nu willen ze houden wat ze nog hebben. De jonge apen wuiven met hun kleine rose handjes en zingen het lied van Chassé. De magere wolf heeft níets meer te verliezen. Zijn oranje ogen kijken even naar Jock; hij heeft zijn bovenlip opgekruld, zijn tanden blikkeren en het is of hij lacht. Het hert met de egelfamilie loopt wat ongedisciplineerd te springen als gevolg van het feit, dat de jonge egeltjes de scherpte van hun pennen beproeven op zijn nek. En de witte muis met de rode ogen, die zesmaal sneller loopt dan de anderen, passeert voor de zesde maal de revue.

Een ridderordengerinkel kondigt de nadering aan van de kijkjonkers. Met geelbleke gezichten, dicht opeengedrongen, als een enorme bos asperges, schuift de groep over het grasveld. ‘Present generaal...’ Met overslaande stem melden ze zich. Ze zouden, elk voor zich, zo graag de vlucht nemen, maar in ieder van die kleine mannetjes is íets, dat ze daarvan terughoudt, een speldeknopklein restantje van eer of fatsoen of gezond verstand... Met de moed der wanhoop trekken ze ten strijde. Katrienus, middenin, heft zijn nikkelen zwaard ten hemel. ‘Ceux qui vont mourir...’

Jock was een beetje stil geworden. ‘Ik wist niet, dat er zóveel zouden komen...’ zei hij. ‘Ik dacht, dat alle mensen en dieren bang zouden zijn...’ En de giraffe

zei: ‘Alle mensen en dieren zíjn ook bang... De een meer, de ander minder... Maar het gaat nu om de verdediging van een groot, gemeenschappelijk goed: het licht van de zon...’

‘Ja,’ zei de baron, ‘de warmte en het licht.’

‘De kleuren en de bomen,’ zei Pang.

‘Het eten en het drinken,’ gromde Dolle Dorus. Met zijn revolver in de linkerhand sprong hij op het spookpaard. ‘Ik ben klaar voor de aanval, generaal!’

‘Op de plaats rust!’ commandeerde Jock. Staande op de rug van de giraffe overzag hij de menigte. ‘Ik verwacht, dat iedereen zijn plicht zal doen!’ Het leger gromde en bromde, en wuifde met handen en poten en zwaarden. En toen kon de tocht beginnen. ‘Voorwaarts mars!’

Met Jock op de hoge giraffe aan de spits, zetten de troepen zich in beweging. Het muziekcorps van groene reuzenkikkers marcheert op uit de varens bij de rivier. ‘Rataplan, rataplan, rataplan!’

Een bruin paard en een wit paard en een veulen. Met verbeten hoofden staren ze voor zich uit. ‘We kunnen harder. En we moeten harder.’

De langzaam lopende dieren gaan weer mee op de rug van de harder lopende. De trommels van de reuzenkikkers beuken weer een marslied. ‘Rataplan. Rataplan. Rataplan.’ Alle ratten uit het land trekken in slagorde op. Meeuwen en blauwe reigers en kanariepieten. Hoor je het suizend geluid van al die wiekslagen? Zie je de oude wijze koppen van de papegaaien? Zie je die wolken muggen en bijen en libellen? De trommels slaan. De jonge lammetjes heffen een krijgs-

zang aan. Het zijn ineens geen jonge lammetjes meer, het zijn grote wilde dieren geworden; over hun ogen trekt een rossig waas; ze hebben hun boterbloemkransen in de rivier geslingerd. De jonge apen zijn tot in de voorste gelederen geslopen. Men heeft ze geen wapens gegeven, maar hun kleine rose handen zijn sterk... Ze kunnen worgen met hun kleine rose handen... En de trommels slaan maar en slaan. De trommels slaan de angst en alle andere gevoelens weg. Katrienus en zijn kijkjonkers marcheren in dicht opeen gedrongen rijen. De koe vermorzelt een pasgeboren sparretje onder haar hoeven. Ze heeft de klavervier ingeslikt.

Ze trekken over de heide; door het Houten Stadje, dat nog uitslaapt van het feest; door het betoverde bos, waar de spookridder rondvliegt tussen de dennentoppen en waar - aan het eind van een donkere zijlaan - twee vlierheksen doodstil zitten te turen in een laaiend vuur van takkenbossen

Tegen de middag bereikten ze het open veld. Heel in de verte lag de stad. Je kon het kerkdak zien, en de korte schoorsteen van de boendertjesfabriek, en de toren van het paleis...

Daar, in die paleistoren, woonde de Kristallen Dame... Als regel hield ze zich schuil overdag, maar ieder ogenblik zou het kunnen gebeuren, dat ze te voorschijn kwam... Ieder ogenblik zou het kunnen gebeuren, dat ze de spiegel zó hield, dat al het zonlicht werd terug gekaatst... Dan zou Lobelia donker worden en verdorren en doodgaan.

‘We leven onder het zwaard van Damocles...’ dacht

de baron, en hij gaf zijn rijdier, het veulen, een lichte tik. ‘Harder, mijn jongen.’

‘We hebben geen seconde te verliezen!’ riep Jock. Hij sloeg zijn armen steviger om de lange hals van de giraffe. ‘Loop wat je lopen kunt, Let niet op mij, ik houd me wel in evenwicht.’ Hij keek een ogenblik over zijn schouder naar het leger. ‘Sluit de gelederen! In de stormpas vooruit!’

‘Rataplan, rataplan, rataplan.’ De marsmuziek van de reuzenkikkers sloeg over in een wilde galop. De grond dreunde. In razende vaart ging het op de paleistoren aan.

Toen ineens zagen ze allemaal hoe uit de richting van de stad een stofwolk naderde...

De stofwolk kwam dichterbij. Je kon twee herauten op witte paarden onderscheiden... Je zag een platte met muilezels bespannen wagen, waarop een verguld kanon stond... En daarachter zag je nóg een platte met muilezels bespannen wagen, een versíerde, en daarop zat, gehuld in hermelijn en rood fluweel, met een gezicht bleek van angst, koning Hans II van Lobelia.

XXVIII

‘Daar heb je de koning...!’ riep de giraffe verschrikt. ‘Leve de koning!’, en al de andere dieren riepen ook: ‘Daar heb je de koning...!’ en ze keken angstig en struikelden over hun poten en vleugels en staarten. En de kijkjonkers, die zich ineens herinnerden dat ze zonder verlof uit het paleis waren weggelopen, begonnen fluisterend te beraadslagen over de vraag wat ze hun heer op de mouw zouden spelden...

Inmiddels waren de voorhoede van het leger en de spits van de koninklijke stoet elkaar tot vlakbij genaderd. De herauten brachten hun paarden tot stilstaan en de muilezeldrijvers, die naast de wagens hadden voortgerend, hielden hun vaart in, rukten aan de leidsels en riepen: ‘Ho!’

Jock zag, dat de koning woeste gebaren maakte in zijn richting. Hij dacht: ‘Wat wil dat mannetje?’ en een beetje geërgerd door het oponthoud, beval hij het leger halt te houden.

Hans II trapte tegen de versiering, waartussen zijn sleepmantel van rood fluweel blijkbaar zat vastgehaakt, tuimelde van de wagen, strompelde zo snel hij kon op zijn goudleren pantoffels langs de muilezels en de herauten naar voren, en begon met een opgewonden gilstem te spreken. Hij was zo overstuur, dat er geen touw vast te knopen viel aan zijn verhaal; hij had het over de Kristallen Dame en het jongetje van de maan, dat hem helpen moest, over zijn moeder en zijn Pekinezen en zijn familiejuwelen, die in een reisbrandkastje op de versierde auto stonden... Zijn gezicht was bleek

van angst, zijn kroon hing op één oor, zijn handen frommelden zenuwachtig aan een slip van zijn mantel. Hij zag er meer zielig dan gevaarlijk uit. De dieren en de kijkjonkers herademden.

‘Zoekt u iets, Majesteit?’ vroeg Jock ten laatste.

Het was alsof de koning schrok van die plotselinge vraag; hij zweeg, zette zijn kroon recht en keek de jongen een beetje schaapachtig aan. ‘Ja,’ zei hij toen, wat kalmer, ‘ik zoek jóu... En ik zoek mijn volk. Maar mijn volk is weg... Ik wil óók weg... Ik wil naar de maan.’

De muilezeldrijvers hadden intussen het reisbrandkastje, een keurig groengelakt en met immortellen versierd voorwerpje, van de wagen gehaald en als hulptroon achter de koning neergezet.

Zijne Majesteit nam breeduit plaats. Hij was zichzelf nu weer zowat meester. Hij zou dat maanjongetje wel dwingen hem te helpen. Als hij maar eenmaal goed en wel op de maan zat, kon de aarde wat hem betreft vergaan. Hij knikte minzaam tegen de jonge apen en de lammetjes. Hij voelde zich een vriendelijk, genadig vorst, een verlicht heerser... Deze menigte hier had recht op de waarheid. ‘Ik zal jullie alles vertellen...’ Hij werd breedsprakig van goedertierenheid en kwam met een heel verhaal...

Het bleek, dat de gemzen van de kijkjonkers hem die morgen voor dag en dauw waren komen vertellen, dat de spiegel in handen was van de Kristallen Dame op het paleisdak... De berichtgeving van de gemzen was wel zeer volledig geweest en zij hadden de koning geen ogenblik in het onzekere gelaten over het gevaar-

lijke van de situatie. Hoewel hij, zo goed als alle andere Lobelianen, wist, dat het spook zich overdag schuil hield, was hij meteen maar op het balkon gaan staan en had zijn onderdanen bevolen de Kristallen Dame, de spiegel, of beide te vuur of te zwaard te verwoesten... Buitenom, over de brandladder, moesten ze de paleistoren bestormen. Hij, de vorst, zou in de eetzaal wachten en aan hen denken. ‘In de looppas omhoog!’ had hij met gesmoorde stem uitgeroepen. Het volk van Lobelia echter ging niet in de looppas omhoog, maar omlááág... Iedereen kroop meteen onder de grond van angst, zodat een paar minuten na de oproep des konings, de hele stad leeg was geweest. Hans II had toen natuurlijk óók onder de grond kunnen kruipen, maar uit het verhaal van de gemzen had hij begrepen, dat het zelfs dáár in geval van nood niet veilig zou zijn. Hij nam dus het besluit weg te gaan, niet alleen weg van het paleis en de stad, maar van de áárde... Hij vertelde, dat hij na veel zoeken eindelijk nog een paar herauten had gevonden achter het keukenfornuis, en een paar muilezeldrijvers onder het platform in de troonzaal, en dat hij met die mensen, en het brandkastje, en het eerste het beste kanon, dat hem voor de hand was gekomen, hals over kop was vertrokken om hém te zoeken, Jock...

‘Want jij moet me helpen, jongetje,’ zei de koning. ‘Ik zei je al: ik wil naar de maan...’

Jock, op de girafferug, glimlachte uit de hoogte. ‘Maar dat gaat zó maar niet, majesteit. Dat gaat eigenlijk helemáál niet...’

De koning stond op van het brandkastje. Hij was

nu niet bang meer, hij was ook niet vriendelijk meer, hij was boos. ‘Vergeet niet tegen wie je spreekt, snotneus! Mijn geleerden zijn geen kwajongens! Ze weten wat ze weten. Ze weten, dat de maankinderen die op aarde zijn gegooid later in een onzichtbaar schepnet weer omhoog worden gehaald. Ik wil ook in een onzichtbaar schepnet omhoog worden gehaald. Begrepen? Ik eis van jou, dat je die zaak voor me in orde brengt. Als er geen extra schepnet beschikbaar is, zal ik gebruik maken van het jouwe... Jij krijgt dan als vergoeding mijn brandkastje en mijn kanon en mijn kroon.’

Jock dacht: ‘Dit is te gek om los te lopen. Die koning moet wel heel dom zijn te veronderstellen, dat ik in de gegeven omstandigheden nog naar zijn pijpen zal dansen...’ en hij zei een beetje sussend: ‘Maar mijn goede beste Majesteit, u is toch het hoofd. U kúnt immers niet weg, u moet regeren...’

‘Bemoei je met je eigen zaken,’ gromde de koning. ‘Er ís niets meer te regeren. Ik zei je toch, dat ze allemaal onder de grond zijn gekropen. Allemaal! Nu ja, op één na...’

Bliksemsnel schoot de witte muis naar voren. ‘Wát zegt u me daar? Op één na?’ Hij ging vlak voor de goudleren pantoffels zitten, gooide zijn kopje in de nek, en keek de koning met zijn rode oogjes verontwaardigd aan. ‘En zou u die ene dan zomaar aan zijn lot willen overlaten!!!’

De boze bui van de koning was ineens voorbij; hij trok verlegen aan de slippen van zijn blauwsatijnen das en mompelde zoiets van: ‘Nu ja, die ene... Dat

was maar een arm oud vrouwtje... Ik zag haar van mijn balkon zitten op de bank bij de goudvissenvijver... Toen ik het bevel gaf de paleistoren te bestormen, kroop ze niet zoals de anderen onder de grond... Ze stond op, en liep tot vlak onder het balkon... Haar gezicht stond strak en ze vergat een buiging voor me te maken.... Ze zei: ‘Ik heb altijd gezegd, dat de Kristallen Dame niet bestond... Maar ik wist, dat ze wél bestond. Ik heb geleefd als een struisvogel, met mijn kop in het zand. Maar ik wil niet stérven als een struisvogel. Geef me een wapen, koning. Ik ben een oud mens, maar ik ga vechten met dat beroerde spook!’ Zoiets zei ze, of daar kwam het in elk geval op neer... Ik gaf haar een blikopener, en daarmee is ze langs de brandladder omhoog geklommen. We zullen haar wel nooit meer terug zien... Ze heette Marlotje...’

Jock en de dieren hadden in stijgende onrust naar het verhaal van de koning geluisterd, en toen hij zweeg brak een oorverdovend gefluit en gehuil en geschreeuw los. Marlotje, het vriendelijke, wijze vrouwtje dat bij de goudvissenvij ver op ze zou wachten, had het bestaan op haar eentje het spook te gaan bestrijden! Maar ze had toch immers geen schijn van kans? De Kristallen Dame zou haar gevangen nemen, of betoveren, of vermoorden... Het was misschien vreemd om - waar de hele aarde in gevaar verkeerde - je zo druk te maken over het lot van één oud mensje. Maar vreemd of niet, Jock en de dieren kregen nu nog méér haast om bij het paleis te komen.

‘In de stormpas voorwaarts!’ commandeerde Jock met schorre stem.

De koning greep het brandkastje en sprong verschrikt uit de weg. De groene reuzenkikkers, op de rug van een Russische hazewind, zetten een mars in, die klonk als het rikketik van machinegeweren. Jock op de giraffe, Dolle Dorus op het spookpaard, de baron op het veulen, Pang en de witte muis op de koe, en de zevenhonderdtwintig kijkjonkers - die de koning in zijn verwarring niet eens had gezien - op ezels en wilde zwijnen daverde de stoet op de stad aan.

‘Ik weet niet wie Marlotje is,’ zei de baron. ‘Maar we kunnen haar niet láng alleen laten daar op dat dak. We hádden al haast, maar het is nu een erekwestie geworden... We moeten zien, dat we er vóór de nacht zijn. Je kúnt een vrouw niet alleen laten op een dak met een spook. En zéker niet 's nachts. Al mijn voorvaderen zouden zich in zo'n geval het vuur uit de sloffen hebben gelopen. Harder!’

‘Ik doe wat ik kan,’ hijgde het veulen. ‘U ziet toch, dat ik doe wat ik kan... Ik weet wél wie Marlotje is.’

‘Marlotje weet bijna alles,’ zei de witte muis tegen Pang. ‘Als je haar ziet, zul je haar erg aardig vinden. Ze is beleefd en vriendelijk tegen iedereen. Zelfs tegen een zo klein iemand als ik ben. Ze heeft me eens op een winteravond, toen mijn poten bevroren waren, ontdooid bij haar petroleumlamp... 's Zomers groeit er lathyrus in haar dakgoot. Ze legt altijd kruimeltjes neer voor de manke merel, en de kruimeltjes, die de manke merel niet lust, zijn voor míj...’

‘Marlotje is het mens dat onze sokken stopt...’ riepen de kijkjonkers elkaar toe. De ezels en wilde zwijnen, waarop ze reden, legden er nog een stapje op.

Er was geen houden meer aan. Of ze wilden of niet, in razende vaart werden de doodsbange kijkjonkers meegevoerd in de stoet.

Dolle Dorus gromde in zijn baard. ‘Ik ken die Marlotje wel... Ze heeft eens een kolengruisje uit mijn oog gehaald. Waarom is dat malle mens als een kip zonder kop op het dak geklommen!’

Jock had zijn armen weer om de nek van de giraffe geslagen. De lucht gierde in zijn oren. Er was een wereld in gevaar, en er was een oud vrouwtje in gevaar...

En er was een domme bange koning, die met een scheefgezakte kroon en een bleek gezicht op een versierde muilezelwagen, helemaal in de achterhoede, in vredesnaam dan maar mééreed, terug naar de stad...

XXIX

Soms lijkt iets heel dichtbij, maar als je het grijpen wilt, blijkt het verder af te zijn dan je denkt. Zo was het ook met de stad, die Jock en de dieren in de verte zagen liggen. Ze draafden uren en uren over de open vlakte, en bereikten eerst tegen donker de ophaalbrug, waarmee de stad begon.

De ophaalbrug was al lang geen echte ophaalbrug meer; ze hadden haar alleen maar zo gelaten om het aardige gezicht. De oude, smeedijzeren kaarslantarens, links en rechts, wierpen een dansend schijnsel over het houtwerk.

‘Sluipend voorwaarts!’ commandeerde Jock.

De reuzenkikkers, op de rug van de hazewind, lieten de trommelstokken rusten en tuurden met bolle ogen voor zich uit. De planken van de brug kraakten. In een lange, vierdubbele rij trok de stoet over de droge gracht de stad binnen.

In de straten heerste doodse stilte. De huizen waren donker, alleen hier en daar schemerde licht door een sousterrainraampje of een kelderluik.

Egidius, het spookpaard, brieste minachtend. ‘Die koning heeft nog gelijk gehad óók. Alle mensen zijn onder de grond gekropen. Zoiets zou in de riddertijd niet zijn voorgekomen...’

‘Was dan in de riddertijd gebléven,’ grauwde Dolle Dorus. ‘Hier heb je alleen te lopen en je mond te houden.’

‘In de riddertijd,’ ging Egidius onverstoorbaar verder, ‘zouden ze er met brandende pekfakkels op uitge-

trokken zijn...' Hij zweeg plotseling omdat ergens een torenklok het halve uur begon te spelen.

De maan was opgekomen. Groot en rond en zilver stond hij boven het paleisdak... Jock hield even op met piekeren over Marlotje en de spiegel, hij keek onder het voortgaan omhoog en zag, dat de maanbergen die nacht wit waren. Hij zag het kristallen kasteel van de maankoning, en als hij zijn ogen bijna helemaal dicht kneep en scherp tuurde, kon hij in de tuin van het kasteel het kleine huisje van groen glas onderscheiden... Hij herinnerde zich zijn jeugd. Alles in dat huisje was groen geweest, zijn hobbelpaard, zijn pap, zijn kleren. Maar als je naar buiten stapte in de kasteeltuin, stond je ineens midden in een feestelijk gerinkel en geschitter van licht... Hij rilde. Op aarde was het donker en gevaarlijk, de mensen konden er niet diep genoeg onder de grond kruipen.

'Ik vraag me af waar de koning - Leve de koning - is gebleven,' mompelde de giraffe.

De baron fluisterde het veulen zijn levensgeschiedenis in het oor. 'Ik heb altijd een harnas gedragen, ik heb het altijd koud gehad... En ik heb altijd in angst gezeten voor de tocht en voor de muizen en voor de vergelding, omdat ik mijn kasteel heb opgestookt... Als kleine jongen had ik een vader... Met Oudejaar mocht ik opblijven. Dan brandden er honderd kaarsen in de eetzaal en de spookridder liet de champagnekurken knallen naar de gebeeldhouwde engeltjes tegen het plafond. De champagne in mijn glas was bevroren en de oranje vlammen van het houtvuur waren ijskoud. Ik nam het zilveren harnas uit de wapenkamer,

en trok dat aan. Ik heb geleefd als een paddestoel in een onderaards gewelf: alleen, in kou en duisternis. Weet je wat dat zeggen wil, paard, ‘alleen’? Het is met je rug tegen de muur staan en almaar vechten tegen de kou en de tocht en de muizen en de angst... Ik vond niets meer aan mijn leven en ik was doodmoe. En toen kwamen jullie. We zijn nu met z'n állen, we staan of vallen met z'n allen. Het is heel gek, maar ik geloof dat ik bijna gelukkig ben...’

Het veulen keek even schichtig om naar zijn berijder. Het maanlicht glansde op het kale hoofd van de baron; zijn gezicht was in de schaduw, maar je kon duidelijk zien, dat de tressen van zijn blauwwollen pyama versleten waren. Vreemd, dacht het veulen, dat je gewoon praatte en gewoon keek naar de tressen van een pyama terwijl het gevaar almaar dichterbij kwam.

Heel zacht begonnen de reuzenkikkers weer op hun kleine, groene trommels te roffelen. En heel langzaam trok het leger door de donkere stad. Eénmaal struikelde de giraffe over een koolstronk. Pang, die met de witte muis nog steeds op de rug van de koe zat, keek naar Jock, die zo moedig aan de spits van het leger reed. ‘Hij is de mooiste, dapperste jongen van de hele wereld,’ dacht ze. Maar toen moest ze meteen tranen wegknipperen uit haar ronde ogen, want ze begreep heel goed, dat Jock zovéél aan zijn hoofd had, zovéél mensen en dieren. Als hij omkeek, keek hij naar allemáál, níet naar haar alléén. Wat betekende één klein meisje met houten kleertjes voor een zoon van de maan!

In de achterhoede zuchten de kijkjonkers. Zullen

ze omkeren en weggaan? Maar wat zou het geven? Het gevaar is immers overal. ‘En we houden nog zoveel van het leven,’ huilen ze. ‘En we zijn nog zo jong...’ ‘Kop op!’ grommen de zwarte schapen. ‘Laten we onze huid duur verkopen...’

Rataplan, rataplan, rataplan... Een giraffe. Een wit paard en een bruin paard en een veulen met een baron. Ze zetten hun voeten bedachtzaam neer op de straatkeien, hun staarten zwiepen onophoudelijk, en soms is het één seconde of ze terugdeinzen voor iets... Een meisje en een muis op de rug van een koe, die almaar langzamer gaat lopen...

‘Aansluiten! Bij elkaar blijven!’

Ratten en reigers en honden. De witte honden kun je zien, ze lopen met hun kop langs de grond; de zwarte honden zijn stukjes van de nacht. Vóór Jock en de giraffe uit zoemen wolken muggen door de verlaten straten, door de Knipperdakstraat, en de Hoogstraat, en de Marktstraat.

‘Waar is de koning - Leve de koning - gebleven?’

De koning is in de droge stadsgracht, onder de ophaalbrug, gekropen. Laten de reuzenkikkers het volkslied spelen. In de houding apen en ezels en Siamese katers! Leve ons dierbaar vaderland! Leve Lobelia!

Ze waren op het Hofplein aangekomen. ‘Stil eens even...’ riep Jock. Het leger stond meteen onbeweeglijk en luisterde...

De nachtwind jengelde door de gebarsten vensters van de oude Waag. Als de nachtwind even zweeg, hoorde je ver weg, hoog in de lucht, een bibberig stemmetje, dat heel zacht een liedje zong, een slaapliedje...

XXX

Jock had zich van de giraffe laten glijden.

‘Het is Marlotje...’ zei hij zacht. ‘Ze zingt. Dáár...’ Hij wees schuin omhoog, waar - boven het donker geboomte van het koninklijk park - de paleistoren met weerhaan en carillonklokken zich zilverwit tegen de hemel aftekende.

Allemaal stonden ze angstig te luisteren naar het bibberende oude stemmetje. Zong Marlotje in haar slaap? Maar hoe kon iemand slapen op dat dak, vlakbij die toren en die dorre anjelierentuin?

Dolle Dorus krabde onder de blauwkatoenen zakdoek waarmee hij zijn hoed op zijn hoofd had gebonden. ‘Als je het mij vraagt,’ gromde hij, ‘is het een sein. De arme ouwe ziel wil ons laten horen waar ze is.’

‘Wat een tóestand!’ jammerde de koe. ‘Wat had dat góeie móedertje ook bij dat lóeder op dat vervlóekte dak te zóeken?’

‘Ze is naar dat dak gegaan, omdat de koning het bevolen had,’ zei de baron. ‘Zij schijnt de enige te zijn geweest, die het bevel heeft opgevolgd. Zij was de enige, die durfde... Ik ken de dame in kwestie niet, maar uit het verhaal van Hans II meen ik te begrijpen, dat ze een gewoon oud vrouwtje is. Eigenlijk kan ik daar met mijn verstand niet bij: een gewoon oud vrouwtje dat durft... Douairières misschien, maar gewone oude vrouwtjes... Maar hoe dan ook, nú is het onze beurt. Nu moeten wíj...’ Hij zuchtte.

‘Wacht 's,’ zei Jock. ‘Hoe komen we op dat dak?’

Hij kneep zijn ogen dicht en trachtte zich de ligging en de buitenzijde van het paleis duidelijk voor te stellen. Dit lukte hem wonderwel, en hij riep: ‘Juist! De brandladder loopt van het bordes naar de gootrand. Is iedereen gereed voor de aanval?’

De giraffe deed een stap voorwaarts, maar zijn poten bibberden zó, dat hij even moest leunen tegen de broodwinkel *De suikervlinder*. Hij rekte zijn lange hals uit alsof hij over het gevaar héén wilde kijken; zijn angstige ogen staarden door een raam van de eerste étage in de slaapkamer van de bakker en in het ouderwetse ledikant met de groene kwasten en gordijnen, dat leeg was... Toen bracht hij zijn schouders met een ruk naar achteren en begon manmoedig in de richting van het paleis te marcheren. Jock liep naast hem.

‘We gaan niet door de hoofdingang van het park. Ik meen me van gisteren een paadje tussen lijsterbesbomen en vlierstruiken te herinneren. Hier is het! Het is het paadje voor de leveranciers.’ Hij opende een klein roestig hekje, dat ontzettend knarste.

‘Stil...!’ siste de jongen verschrikt. ‘Rothek...’

‘Wát stil?’ grauwde het hekje. ‘Brutale aap! Wat moet die hele rij daar? Zijn dat soms leveranciers?’

‘O nee, nee...’ In allerijl trachtte Jock de zaak uit te leggen, maar het hekje was niet tot rede te brengen, het bléét knarsen en grauwen. Het knarste en grauwde nóg, toen alle mensen en dieren de achteringang van het paleis hadden bereikt.

Marlotje, op het dak, zong niet meer. Maar het hekje krijste nog steeds moord en brand, het krijste zó hard, dat het keukenpersoneel, verscholen in de appel-

kelder, verschrikt door de sousterrainraampjes kwam hangen om te zien wat er aan de hand was.

Jock stond op de keukenstoep. Hij gaf een kort bevel: ‘Omsingel het paleis.’

‘Rataplan, rataplan, rataplan,’ roffelden de reuzenkikkers.

‘Wat zal ons nü overkomen?’ De doperwtendoppers, de roomkloppers, de taartenmakers, de soepknechtjes, allemaal verdrongen ze zich voor de kleine raampjes, en toen ze in het heldere maanlicht Dolle Dorus voorbij zagen galopperen, meenden ze ineens alles te begrijpen: de rovers uit de Kale Bergen waren gekomen om de schatkist te stelen! Zonder zich een ogenblik te bedenken begonnen de koksmaatjes griesmeelpuddingen en kalfsoesters door de raampjes te smijten. En de chef-kok, die een witte muts van één meter vijftig droeg, liep met dreunende stappen de wenteltrap op, greep een hakmes, en keek woedend om de hoek van de keukendeur naar buiten... Maar toen de zevenhonderdtwintig kijkjonkers van de koning in zicht kwamen, sloeg de stemming van het keukenpersoneel helemaal om. De koksmaatjes hielden op met gooien en riepen: ‘Hoera!’ en de chefkok legde het hakmes neer, en ging op de stoep staan buigen.

‘Goeienacht,’ zei Jock. ‘Ik ben de aanvoerder. We zijn hier om Marlotje en de spiegel te halen.’

De chef-kok, die in zijn enthousiasme voor de kijkjonkers Jock niet had opgemerkt, deed onthutst een stapje achteruit.

‘We zijn bezig het paleis te omsingelen,’ zei Jock.

‘Als u wilt, kunt u meedoen,’ maar de chef-kok zette zijn scheefgezakte muts recht en riep: ‘Ik dénk er niet aan me daarmee te bemoeien. Ik doe niet aan politiek,’ en toen vertelde hij, dat ze even na zonsondergang een vreselijk lawaai hadden gehoord op het dak. De Kristallen Dame moest die oude sokkenstopster van de kijkjonkers achterna hebben gezeten tussen de schoorsteenpijpen, om de glazen koepel, en in de anjelierentuin. Er waren dakpannen en vogelnestjes naar beneden gevallen. ‘Het dreunde zó, dat het hele plafond van de eetzaal naar beneden is gekomen. Later meenden we te horen, dat het ouwe vrouwtje de wijk nam naar het plat aan de achterkant. Daar is het afdakje met de etensbel. Toen het daarna helemáál stil werd, is ze slaapliedjes gaan zingen, als noodsignaal...’

‘Is de Kristallen Dame nu nóg op het dak, denkt u?’ vroeg Jock, en de chef-kok zei zuchtend: ‘Natuurlijk is ze nog op het dak. Maar ze is op allerlei andere plaatsen óók. Dat is het hem juist: ze is overal tegelijk.’

‘Dát is bijgeloof,’ zei Jock. ‘Dát kan niet.’

‘Ze is in de broeikas bezig de muskaatdruiven te vernielen...’ zei de tuinman, met zijn hoofd boven de rand van de lege regenput, waarin hij zat weggescholen; en de koetsier, opduikend uit een bed varens, zei: ‘Ze is in de stal. Het is háár schuld, dat de stamboekhengst zijn voet heeft verstuikt...’; en drie moeders, die op handen en voeten te voorschijn kwamen uit een groep rhododendrons, zeiden: ‘Ze is bij ons thuis. Ze heeft het theeservies gebroken. En ze heeft onze kinderen verkouden gemaakt. En ze heeft de aardappels laten aanbranden...’; en de minister van het geld, die

de hele tijd op zijn hurken onder een treurroos had gezeten, zei: ‘Ze heeft alle kwartjes van het land veranderd in centen. Dat is ontzettend. Een ijsje-van-vijf is nu vijf en twintig maal duurder geworden...’

‘Dat begrijp ik niet,’ zei Jock.

‘Dat begrijpt niemand,’ zei de minister. ‘Maar denk er om, de Kristallen Dame verandert niet alleen kwartjes in centen, ze verandert ook mensen in braadpannen...’

‘Is dat ooit bewezen...?’ vroeg Jock wat onzeker. ‘We moeten alles redelijk bekijken, nietwaar?’

‘Zeker, zeker,’ zei de minister hoffelijk. ‘Maar daar schiet me iets te binnen... U bent, geloof ik, nog niet eens aan mij voorgesteld! Het is een tijd van rampen, maar toch...’

XXXI

‘Ouwe zeur,’ zei Jock binnensmonds. Wat deed het er toe, dat alle kwartjes in centen waren veranderd! De Kristallen Dame kende gevaarlijker toverkunsten. ‘Ik moet naar het dak,’ dacht hij. ‘Ik moet naar Marlotje,’ en hij riep: ‘Is dat paleis nu omsingeld ja of nee? Kan ik gaan?’

‘Voorzichtig...’ fluisterden de moeders uit de schaduw van de rhododendronstruiken. ‘Ze kan iedereen betoveren... 's Nachts, als de maan verdwenen is...’

Over een half uur zóu de maan verdwenen zijn, dan zou hij achter de bruine beuk staan. Met wapperende zilveren haren rende Jock langs de zijmuur van het gebouw, langs op wacht staande honden, kijkjonkers, katten, paarden... naar het bordes met de brandladder.

Maar toen Jock de treden van het bordes was opgestoven, bleef hij stokstijf staan. In de hoogte, tegen de gevel van het paleis, was iets heel eigenaardigs te zien... Daar, aan het bovenste deel van de - helemaal met clematis en kamperfoelie begroeide - brandladder, vlak bij de dakgoot, hing het spookpaard met Dolle Dorus op zijn rug!

‘Ha, ha!!!’ riep de roverhoofdman honend. ‘Ben jij daar, jongetje van de maan! Net een beetje te laat, hè! Jij mag straks de ouwe juffrouw van het dak halen, maar ík haal de spiegel! Míjn spiegel, begrijp je? Hup, Egidius!’

‘Jij zegt maar: hup!’ mopperde Egidius. ‘Jij hebt geen pootvleugels, die tussen de kamperfoelie haken...’ Moeizaam wurmde het dier eerst zijn voor-

pootvleugels los, en toen zijn achterpootvleugels, en toen wéér zijn voorpootvleugels; en toen zei Dolle Dorus nog eens ‘Hup!’ en toen zei de brandladder ‘Krak!’ en tuimelde met een heel stuk muur vol clematis- en kamperfoelieranken op het bordes, en toen wás er geen brandladder meer...

Egidius en Dolle Dorus, die met de brandladder mee naar beneden waren gekomen, briesten en gilden van schrik. En de baron, die bij al zijn angst en verwarring toch nog een beetje grappig wilde wezen ook, zei: ‘Natuurlijk, zo'n ding is berekend op mensen, niet op paarden...’

‘Wat een tóestand, wat een tóestand,’ lamenteerde de koe. ‘Hoe komen we nu op dat vervlóekte dak?’

‘Vergiffenis!’ jammerde Dolle Dorus, die door de schok ineens een beter mens was geworden. Hij riep met trillende stem, dat hij geen rover meer wilde zijn, dat hij knecht wilde worden in de broodwinkel *De suikervlinder*, dat hij cadetjes en halve maantjes en gemberbolusjes wilde bakken, zijn hele verdere leven lang... Maar niemand lette op wat hij zei. Alles blafte, mauwde, hinnikte, huilde en gilde door elkaar. ‘We hebben nog maar acht en twintig minuten! Over acht en twintig minuten is de maan verdwenen, dan verandert ze Marlotje en iedereen, die haar te na komt, in een braadpan!’

Jock dacht: ‘Wat maken ze hier op aarde toch van alles een drama. Moet je dat misbaar horen!’, en hij baande zich met zijn ellebogen een weg door de menigte en riep: ‘Opzij, huilebalken! Ik ga wel binnendoor naar het dak!’

Maar dat was makkelijker gezegd dan gedaan, want alle luiken en deuren van het paleis zaten potdicht.

‘De keukendeur!’ schreeuwde de giraffe, maar toen hij en Jock daar aankwamen, bleek ook díe toegang versperd te zijn, de chef-kok had haar aan de binnenkant gebarricadeerd met de schatkist, het fornuis en de frigidaire.

Terwijl Jock en de giraffe onder gesmoorde kreten de keukendeur probeerden open te trappen, scheerden een vleermuis en twee nachtuilen laag over het paleisdak.

‘We zien Marlotje!’ riep de vleermuis. ‘Ze zit op het platje naast de etensbel. Ze heeft zich verschanst achter een berg lege bloempotten...’

De nachtuilen krasten iets tegen elkaar; hun gele, schietschijfachtige ogen staarden één seconde in ontzetting over de daklijst en verdwenen toen weer. ‘We zien een groene veer... We zien een diadeem zonder hoofd... We zien een mantel zonder mens... We zien níet de Kristallen Dame zélf, maar we zien wél de kleren, die ze draagt. Ze houdt de rose kartonnen doos met de spiegel in haar handschoenen...’

‘Oei, oei...’ jammerde de koe tegen Pang en de witte muis op haar rug. ‘Hoe moet dat mens zich nu wel vóelen?’ Toen bleef ze staan, en wees met een bibberende voorpoot schuin naar boven, naar het platje met de etensbel, waar - boven een soort lage, gekanteelde borstwering - het hoofd van Marlotje zichtbaar was geworden.

Het oude vrouwtje gluurde heel voorzichtig naar beneden. Toen ze Jock en de dieren herkende, riep ze

‘Pst!’ en begon tekens te geven, en allemaal gaven ze tekens terug, en Marlotje krabbelde een briefje op het binnenzooltje van haar pantoffel, en gooide dat naar Jock, en Jock las: ‘Doorzichtig mens sterker dan ik. Kan alléén spiegel niet veroveren. Breng alle dieren mee. Neem brandladder naar het dak.’

Neem brandladder naar het dak? Maar er wás immers geen brandladder meer.

En Marlotje zat daar maar alleen... En als de maan straks weg zou zijn, konden er de vreselijkste dingen gebeuren. Zo vlug hij kon, rende Jock, die nu toch werkelijk angstig was geworden, terug naar het bordes, en trachtte zich omhoog te hijsen aan de kamperfoelieranken. Maar de kamperfoelieranken braken af. Hij probeerde uit de top van de bruine beuk het dak te bereiken. Maar de sprong mislukte; hij viel en bleef met een gescheurd jasje hangen aan een tuinparasol. Hij stormde weer op het paleis af en beukte met zijn vuisten op de luiken en op de vensters van onbreekbaar glas, hij trapte tegen de ijzerhouten deuren, hij rammeide de hoofdpoort, hij probeerde zich naar binnen te wringen door een schietgat... Zijn gezicht zat vol schrammen en zijn handen bloedden. Wat gaf 't of ratten, spinnen en muizen bij honderden langs de paleismuur omhoog klommen? Wat kon de afdeling zwarte katten, die juist de dakgoot had bereikt, uitrichten? Alleen híj kon de Kristallen Dame de spiegel afpakken, alleen hij - als maanmens - had, misschien... een redelijke kans haar te verslaan. En het moest allemaal zo snél gebeuren; vóór de maan onderging moest hij - mét of zónder spiegel, maar in elk geval mét

Marlotje - weer van het dak af zijn. Laat die witte muis dan toch de luiken van de appelkelder openknagen! Laat die dikke duizendpoot door het luchtrooster glippen, en de paleispoort voor me ontgrendelen! Heeft hij poten of heeft hij géén poten? Zien jullie dan niet, dat de maan al bijna weg is? Ik móet naar het dak, binnendoor of buitenlangs! In zijn ellende was Jock weer teruggedraafd naar de achterkant van het paleis, waar, heel in de hoogte, Marlotje in nood verkeerde.

'Buitenlangs,' klonk plotseling heel rustig haar stem, en toen Jock verrast naar boven keek, zag hij hoe ze - ver over de borstwering hangend - een vreemd soort lijn omlaag liet zakken. Waar ze eerst nauwelijks 'Pst!' had durven roepen, scheen ze nu, door de aankomst der spinnen, ratten, muizen en zwarte katten op het dak, moed te hebben gevat, ze durfde tenminste weer te praten. 'Ze vertellen me,' riep ze, 'dat de brandladder is bezweken. Ik heb alle sokken uit mijn hengselmand aan elkaar geknoopt. Gebruik ze als klimtouw. Het uiteinde zit stevig vast aan het afdakje van de etensbel.'

'Het zijn ónze sokken!' zeiden de kijkjonkers. Hun angst maakte plaats voor een gloeiende verontwaardiging. 'Het zijn onze goeie zijden sokken!' Maar toen niemand een blijk van meeleven gaf, tuimelden ze terug in hun staat van starre ontzetting. Wat er verder ook mocht gebeuren, hún wereld was al ingestort.

'De ratten, de spinnen, de muizen en de zwarte katten zijn al op eigen gelegenheid naar het dak gegaan. Alle anderen wachten voorlopig beneden nadere bevelen af,' riep Jock. 'Ik kom nu...'

‘Wacht even...’ Dolle Dorus doorbrak een cordon Deense doggen, en duwde de jongen zijn revolver in de hand.

‘Neem mee dat ding! Ik heb het als bakkersknecht tóch niet meer nodig. Als je het groene veertje raakt op de diadeem van de Kristallen Dame, verandert ze in een luchtballonetje en verdwijnt. Dat heeft de blauwe papegaai me eens verteld. Misschien loog hij, maar het is te proberen...’

‘Een dergelijk verhaal vertellen ze ook op de maan,’ zei Jock. ‘Hartelijk dank,’ en toen klauterde hij met de revolver tussen zijn tanden, zo snel hij kon, langs het sokkentouw omhoog naar het platje met de etensbel.

XXXII

Toen Jock op het plat was aangeland, greep Marlotje hem bij een mouw en fluisterde: ‘Pas op. Ze heeft ons in de gaten.’

Met de revolver in zijn hand overzag de jongen snel het terrein. Bij het licht van de maan, die nog maar als een klein, oranje kapje uitstak boven de beuk, kon hij de etensbel onderscheiden, en de barricade van lege bloempotten, en het oude vrouwtje, dat met grote ogen langs hem heen staarde naar een hoger gelegen gedeelte van het dak, en toen ook hij in die richting keek, zag hij tussen verdroogde rozen en anjelieren, vlak bij de koepel, een wuivende veer, een rode mantel, en twee zwartgaren klauwen, die de doos met de spiegel zwaaiden. Maar voor Jock op de veer kon aanleggen, had de schaduw van de koepel zich al uitgerekt en alles aan het gezicht onttrokken.

Naar de koepel! Met alle ratten, spinnen en muizen achter zich aan, geflankeerd door afdelingen zwarte katten, bestormden Jock en Marlotje een lage dakpanhelling. Dakpannen vielen kletterend op het plat en op de keukenstoep. Marlotje slaakte een kort gilletje. De Kristallen Dame, in de verte, bij de paleiskoepel, lachte met het geluid van een gebarsten klok.

Jock en Marlotje waren nu aangeland op het paleisdak, tussen de gestorven rozenstruiken, die kwaadaardig ritselden of met een vermoeide zucht tot stof ineenvielen als je naar ze keek, Onwillekeurig bleef de jongen staan... De Kristallen Dame lachte weer.

Intussen verkeerde de menigte beneden in grote op-

winding. ‘Oéi! Oéi!’ loeide de koe. ‘Móetje dat lóeder horen jóedelen! Als dat góed gaat, gaat er meer góed...’

‘De maan is bijna onder...’ huilde Pang. ‘Als Jock een braadpan wordt, wil ik ook een braadpan worden...’

De giraffe en de baron, die beiden naar het dak wilden, vochten bij het sokkentouw om de voorrang. De kijkjonkers, die tegen de zijmuren leunden, hieven diep bewogen het volkslied aan.

Dolle Dorus, die al op weg was naar *De suikervlinder*, kwam nog even terug en riep: ‘Schiet dan toch dat veertje stuk, sufferd!’ Maar Dolle Dorus had makkelijk praten. Toen Jock door de muur van dode rozen was gedrongen, stond de Kristallen Dame niet meer bij de koepel, maar aan het uiterste eind van het dak, bij de paleistoren. En er was nog maar zo weinig maanlicht, dat je op die afstand helemaal niets meer van het veertje kon zien.

De nachtuilen hadden zich opgesteld tussen de klokken van het carillon. Ze gluurden omhoog naar de wijzerplaat van de torenklok, en riepen: ‘We hebben nog maar vier minuten! Nog maar vier...’

Van de koepel naar de toren liep door de daktuin een kronkelend pad. Voorzichtig, dekking zoekend achter zwarte palmen en lispelende ligusterhagen, gingen ze voorwaarts: Jock en Marlotje; de ratten, de spinnen en de muizen; en de zwarte katten met zúlke staarten van opwinding.

‘Als ik dichterbij ben, zal ik schieten,’ fluisterde Jock. ‘Als ik wat meer kan zien...’

‘Laat je staart wat zakken,’ fluisterde Marlotje tegen

een grote, zwarte kater. ‘De Kristallen Dame mag niet zien, dat we er aankomen...’

Maar de Kristallen Dame had al lang álles gezien, ze barstte in een vals geschater uit, en begon te spreken. Hard en koud als hagelstenen op een zinken dak, kletterden haar woorden door de stilte. ‘Wacht maar! Als de maan zo meteen weg is, zal ik jullie eens laten zien wat ik kan! Dan zal ik het eerst van alles het maanjongetje betoveren! Het ellendige maanjongetje, dat gekomen is om mij te bestrijden. Zal ik hem veranderen in een koperen ketel? Of in een tinnen schaal, die rinkelend zal neervallen op het bordes? Of zal hij een braadpan worden? Een zilveren braadpan? Een gouden braadpan? Wat doet het er toe! Morgenochtend zal de zon tóch niet meer opgaan over dit vervloekte land!’

‘Nog drie minuten...’ riepen de nachtuilen in de toren.

Hij hoefde zich nu niet meer te verbergen. Niets deed er meer toe. Jock stond rechtop met de revolver in de vuist en tuurde in de steeds dichter wordende duisternis.

‘Het veertje! Mik dan toch op het veertje!’ smeekte Marlotje.

Maar hoe kón iemand op een veertje mikken als hij dat veertje niet zag! Juist nam Jock het wanhopige besluit om de revolver neer te gooien, en zonder meer op de spookverschijning los te stormen, toen er iets gebeurde...

Over het dak viel plotseling een fel, schijnwerperachtig licht en boven de rand van het heel kleine stukje

maan uit keek een rond, wit jongenshoofd met zilveren piekharen en met ogen, die glinsterden als de diamantjes in grootmoeders ring.

XXXIII

Allemaal keken ze naar het zonderlinge natuurverschijnsel.

‘Het is zijn grote broer...’ fluisterde Marlotje tegen de zwarte katten. ‘Het is Nikkelglim. Hij is gekomen om Jock in het onzichtbare schepnet veilig terug te brengen naar de maan...’

Jock had zijn hand met de revolver laten zakken. Hij zag de rode en groene en gouden dierenogen, hij zag de magere handen en de ronde rug van het oude vrouwtje, hij hoorde het angstige loeien van de koe, het geharrewar van de giraffe en de baron, het hulpeloos gezang van de kijkjonkers, en het stemmetje van Pang, en hij dacht: ‘Als ik de Kristallen Dame nú níet de spiegel afpak, zullen ze morgen allemaal verloren zijn, dan zal Lobelia donker worden en verdorren en verdwijnen...’ En de nachtuilen in de toren riepen: ‘Nog twee minuten!’ en Jock riep: ‘Ik kán niet weg gaan! Ik blijf op aarde!’ en boven de rand van het restje maan was nu ook een arm in een zilverblauw gestreepte pyamamouw te voorschijn gekomen en een witglinsterende hand wees, óver de bruine beuk, naar de plek bij de paleistoren, waar de Kristallen Dame stond.

Het was of het felle schijnsel van een zoeklicht over de spookverschijning viel. Alles wat er zichtbaar aan haar was, werd zichtbaar: de zwartgaren handen, die de doos met de spiegel omknelden, de rode mantel, de diadeem en... de groene veer.

Jock deed een sprong naar voren, en schoot zijn

revolver af, maar onervaren als hij was, miste hij doel. De kogel ketste tegen een ijzeren schoorsteenbout, suisde - rakelings langs de spiegel - door de deksel van de kartonnen doos, en verdween een eind verderop in het dakraam van het legermuseum.

‘Mis!!! Meters er naast!!!’

De Kristallen Dame danste dol van vreugde in het rond. De stukken karton van de doorschoten doos woeien weg over het dak. Het felle licht blikkerde op de spiegel, die ze met beide handschoenen boven haar hoofd heen en weer zwaaide.

‘Nog één minuut...’ riepen de nachtuilen in de toren.

‘Nog één minuut, dames en heren!’ Het leek of de Kristallen Dame, die dit honend geroepen had, een overdreven eerbiedige buiging maakte voor het lichtende jongenshoofd boven de bruine beuk.

Toen moeten haar doorzichtige, kristallen ogen toevallig één seconde in de spiegel hebben gekeken... Wát die ogen zagen, zal niemand ooit weten, maar vast staat, dat op dat ogenblik een geheimzinnige fluittoon aanwoei over de stad; dat de stemmen van alle mensen en dieren, die leefden en ooit geleefd hadden, gezamenlijk fluisterden van zonde en ellende, en dat de Kristallen Dame, temidden van al dit gelamenteer, met een afschuwelijke kreet de spiegel uit haar handschoenen liet glijden, en op de plaats zelf onder een oorverdovend gerinkel ineenstortte.

Toen Jock en Marlotje even later voorzichtig naderbij kwamen, vonden ze - naast de spiegel - alleen nog maar wat oude kleren: een versleten rode mantel,

twee zwartgaren handschoenen, een halfvergane zwartkanten sjaal, een geknakte groene veer...

‘Ze is weg...’ prevelde het oude vrouwtje, en de nachtuilen verlieten hun zitje tussen de carillonklokken, vlogen naar beneden, en riepen: ‘Ze is weg!’, en de menigte op het bordes begon heel zacht en schor te juichen, en heel zacht, met bibberpootjes, zetten de reuzenkikkers een roffel in.

‘De maan is óók weg,’ zei Jock. Toen bukte hij zich en nam behoedzaam de spiegel op. ‘Het is donker,’ zei hij. ‘We kunnen met teruggaan beter wachten tot het dag is.’

‘Hoor ze beneden in het park eens juichen,’ zei Marlotje. ‘Ze willen jou zien, Jock.’

Jock stapte naar de rand van het dak, en wuifde met een witte zakdoek naar de menigte.

Maar de menigte wuifde niet terúg...

De menigte lette niet op Jock, ze danste in een wijde kring om de frigidaire, die de koksmaatjes naar het midden van het bordes hadden gesleept. Naast de frigidaire stond de chef-kok, die boven zijn hoofd een zilveren kandelaber met twaalf brandende kaarsen hield. En op de frigidaire zat, met een boeket rose rhododendrons in zijn hand, Hans II van Lobelia...

Een koning bij kaarslicht is erg mooi om te zien. De baron en Pang, de giraffe, de koe, de ezels, allemaal hadden ze geen ogen meer voor iets anders dan voor hém. Ze vergaten, dansend rondom zijn geïmproviseerde troon, aan welk gevaar ze nog maar zo juist op het nippertje waren ontsnapt, en ze vergaten ook, dat hun vorst al die tijd onder de ophaalbrug had gezeten,

ze riepen: ‘Wat is hij prachtig! Wat glimt hij kolossaal!’ en ze jubelden het uit. ‘Lang zal hij leven! Leve de koning!’

Jock knipperde met zijn ogen. ‘Nu ja...’ zei hij toen. ‘Vooruit dan maar... Leve die koning.’

De zwarte katten en de andere dieren, die deel hadden genomen aan de expeditie, verlieten ijlings het dak om mee te gaan feestvieren. Alleen Jock en Marlotje bleven achter.

Marlotje ging zitten met haar rug tegen een schoorsteen, en sloeg de omslagdoek wat steviger om haar schouders. ‘Ik zou wel eens willen weten...’ zei ze. ‘Je hebt allerlei godinnen, nietwaar? Een godin van de wijsheid, een godin van de liefde, een godin in herten en hazen... Waarin was de Kristallen Dame godin toen ze nog op de maan woonde?’

Jock legde de spiegel voorzichtig onder een dorre rozenstruik, en nam naast het oude vrouwtje plaats. Hij vond dit een moeilijke vraag, het was allemaal al zo lang geleden. ‘Ze kan de godin zijn geweest van het ijs...’ meende hij. ‘Of de godin van de parelmoeren nevelkring om de maan... Ik weet het niet. Maar ik weet wél, dat ze een spook van leugen en bedrog werd. Maar die doorzichtigheid heb ik nooit begrepen. Er zijn er, die doorzichtig zijn van goedheid, maar bij haar was het net andersom.’

‘Ik zou wel eens willen weten...’ begon Marlotje weer. ‘Toen jullie aankwamen bij het paleis en ik over de dakrand hing, zag ik een klein meisje, dat telkens naar je keek...’

‘O, dat is Pang maar,’ zei Jock. ‘We hebben haar

meegenomen uit het Houten Stadje. Ik geloof, dat ze veel van me houdt. En dat móet ook. Iederéén moet nu veel van me houden, iedereen móest het tenminste...' Hij luisterde even naar het lawaai beneden en glimlachte. 'Maar ik geloof, dat ze me allemaal vergeten zijn. Niet dat het me wat schelen kan. Ik wen al een beetje aan de aarde. De maan is zo totaal anders, ziet u. De maan bewaart alles en vergeet níet.'

Marlotje voelde zich doezelig worden. De maan bewaarde alles? Zij bewaarde ook alles: zilverpapiertjes, en lege lucifersdoosjes en oude kranten voor kachelaanmaken... En welk dier was dat ook weer, welk dier vergeet niet...?

'De olifant!' mompelde ze. 'De olifant vergeet niet. Ik vergeet wél. Maar jóu zal ik altijd onthouden... Morgen zullen we je spiegel op de bank bij de goudvissenvijver zetten. Er groeien daar reseda en heliothroop. De orgeldraaier zal komen met alle kinderen uit de Boendertjessteeg...' Ze begon te neuriën, een slaapliedje.

'De maan zíet ook alles...' zei Jock. 'Ze hebben gezien, dat de Kristallen Dame in elkaar rinkelde... De Maankoning heeft bevolen de witzilveren vlag van Maanland in top te hijsen. Als de Maankoning beveelt, is het een uur lang stil in het heelal, zó stil, dat de maanbewoners hun eigen hart horen slaan en hun eigen gedachten zien voorbijtrekken... Dat zeggen ze tenminste. Ik heb zoiets nog nooit meegemaakt, ik ben nog te jong. Toen ze me van de maan gooiden, gaven ze me een klein valschermpje mee. Ze zeiden: 'We gooien je naar Lobelia, maar we weten niet precies

wáár je daar neer zult komen...' Er speelden kinderen blindemannetje in de steeg... Toen ik klein was, in dat groenglazen huisje, speelde ik blindemannetje met mijn hobbelpaard. Het was een groen hobbelpaard, en als ik huilde, waren mijn tranen groen. Ik zei: 'Wat moet ik doen met al die groene tranen?' En zij zeiden: 'Bewaar ze in het groene melkkannetje. Bewaar alles...' Waarom zeiden ze dat? En waarom kan ik het zingen van een nachtegaal niet bewaren? Waarom smelten de ijscootjes in de zon? Waarom kan er niet één kwartiertje van de tijd worden opgeborgen in het groene melkkannetje...?' Hij gaapte. 'Waarom?'

Marlotje, half in slaap, begreep iets te moeten antwoorden. 'Dáárom!' zei ze ferm, en om te laten zien hóe wakker ze was, liet ze er nog op volgen: 'Die Kristallen Dame, hè? Ze gaf de mensen slechte gedachten in. Zelfs als ik een enkele keer van haar droomde, was ik al slecht. Ik heb haar mishandeld in mijn droom. Ik hoop, dat het nooit meer gebeuren zal...'

'Het zal nooit meer gebeuren...' murmelde Jock.

In de donkere lucht begonnen de carillonklokken het wijsje van het hele uur te spelen. Toen het wijsje uit was, waren de jongen en het oude vrouwtje, tegen elkaar geleund, in slaap gevallen.

Het feest op het paleisbordes duurde de hele nacht. En niet alleen op het bordes werd gehost en gezongen. Zodra het bericht, dat het gevaar geweken was, zich verspreidde, waren overal de bewoners juichend uit hun schuilplaatsen te voorschijn gekropen. Fakkeloptochten waren door de straten getrokken. Er hadden

draaiorgels gespeeld op de pleinen. Overal wapperde het rood-wit-grijs van de Lobeliaanse vlag, overal waren ijskarretjes en haringstalletjes en wafelkraampjes. Aan Jock en Marlotje dacht eigenlijk niemand meer. Wél hadden Pang, de koe, de witte muis, de baron, de giraffe en het veulen er even over gesproken ze in optocht van het dak te halen, maar toen was er een muziekcorps gekomen, en Dolle Dorus, die niemand meer herkende, zó goedaardig glom zijn gezicht, en zó stipt hield hij zijn hand tegen zijn pijnlijke rug, was rondgegaan met een schotel vers gebakken gemberbolusjes, en de koning had gestrooid met centen en dubbeltjes, en toen was de vleermuis komen vertellen, dat Jock en Marlotje sliepen, en toen was de hele tocht dan maar afgelast.

De kijkjonkers zeiden: ‘De spiegel zal wel, tegelijk met de Kristallen Dame, verdwenen zijn’, en de koning zei: ‘Zo'n spiegel kan beter weg zijn dan in verkeerde handen. Het is natuurlijk wél jammer, dat ik hem nu niet krijg... Maar ik heb jullie tenminste weer allemaal, mijn moedige jonkers! Is de verkoudheid over? Staat mijn kroon goed?’

En de kijkjonkers riepen: ‘Uw kroon staat prachtig, Majesteit! U is de mooiste koning van de wereld!’

En toen werd de hemel rood en parelmoer. De nacht was voorbij, en - net als andere ochtenden - kwam de zon op over Lobelia.

XXXIV

De volgende morgen, toen het helder licht was, klauterden Jock en Marlotje voorzichtig met de spiegel langs het sokkentouw naar beneden.

Nog wat slaperig van het feest, hingen de mensen en dieren op het bordes en in het park om. Maar toen ze Jock en Marlotje langs zagen komen, werden ze ineens klaar wakker.

'Wat gaan jullie doen?' vroeg de giraffe, en toen zei Jock, dat ze de spiegel gingen neerzetten op de bank bij de goudvissenvijver. 'Dan kan iedereen er in kijken. Dat had jij toch zo bedacht?'

De giraffe, die op de bank onder de bruine beuk zat, sprong verheugd overeind, dook onder de takken uit en brabbelde van alles door elkaar, zó blij en verbaasd was hij, dat de spiegel niet tegelijk met de Kristallen Dame was verdwenen. 'Ik dacht al,' zei hij, 'wat heb je daar onder je arm. Ja, ja, we gaan ieder op zijn beurt...' Maar toen liet hij er plichtsgetrouw op volgen: 'Daarna moeten we het ding dan wel meteen afleveren aan het paleis. Bevel van de koning! Leve de koning.'

'Nu ja, daarna...' Het veulen, dat had liggen slapen tussen de frambozenstruiken, sprong met een verrukt hinnikje overeind. 'Ieder op zijn beurt! Marlotje heeft de hare natuurlijk al gehad.'

Maar Marlotje zei: 'Nee hoor. Ik heb eerlijk gewacht op jullie. Mijn beurt is pas helemaal aan het eind.'

De baron, die een kamer had gehuurd in hotel *Het Zilveren Hoofd*, kwam aangewandeld langs de helio-

throop en de reseda. ‘Wie is dat jongetje ook weer? zei hij toen hij Jock zag. ‘Ik meen me te herinneren, dat ik een dergelijk jongetje al eens eerder heb gezien...’ Hij had een pelsjas geleend van een minister. Hij zette zijn kraag op en rilde. Het was koud in de zon.

‘Het is Jock,’ zei Pang. ‘Het is het jongetje van de maan... Hij is naar het dak gegaan om te vechten met de Kristallen Dame. En hij heeft de spiegel mee terug gebracht...’ Ze streek met haar handjes het gladde houten schortje nog gladder; ze boog haar houtwollen krullenbol en keek naar haar schoentjes, die versleten waren van het dansen...

‘Dacht ik het niet!’ riep de baron, plotseling een en al jovialiteit. ‘Beste kerel, dat moet een nachtje voor je zijn geweest daar op dat dak! Overigens had je bij de hofmaarschalk een vergunning moeten aanvragen om daar te mogen zijn. Als alle onderdanen van Zijne Majesteit zomaar op Zijn dak zouden klimmen, is het eind er immers van weg. Zijne Majesteit had dat nu wel bevolen, maar een dak is een dak, en de hofmaarschalk is een neef van me en geen kwaje jongen. De omstandigheden echter in aanmerking genomen... Je hebt nuttig werk gedaan. En gisteren was de toestand zó, dat zelfs ik er niet aan heb gedacht je te waarschuwen voor mijn neef. Als er moeilijkheden komen, mag je mijn naam noemen. En wáár is nu die spiegel?’

‘Hier,’ zei Jock. Hij had de spiegel neergezet op de bank bij de goudvissenvijver. De reuzenkikkers stapten twee aan twee, nog een beetje draaierig van het feest, uit het riet, en zetten een kruispolka in. En toen begon het défilé.

Eerst de giraffe. Maar toen de giraffe zichzelf zag, schrok hij van zijn lange hals. En de baron schrok van zijn pyama, en Pang van haar houten jurk, en de witte muis van zijn staartje, en de koe van haar ogen...

De honden vonden zichzelf te klein, en de paarden vonden zichzelf te groot, en de ezels keken onthutst naar hun oren. Het veulen werd helemaal bedroefd toen het zijn onnozel, verwonderd hoofd en zijn raar geplaatste lange benen zag, en de ratten tuimelden wenend in elkaars poten omdat ze - ieder voor zich - nooit geweten hadden, zó lelijk te zijn...

De mensen en dieren vielen zichzelf niet mee. Stil dropen ze af, naar alle kanten.

En toen zag de koning, die voor een raam aan de zonzijde zat te regeren, de spiegel staan op de bank bij de goudvissenvijver! Het ding was dus niet, zoals de kijkjonkers hadden gemeend, tegelijk met de Kristallen Dame verdwenen? Des te beter. Hij holde op zijn klepperende, goudleren muilen naar buiten, passeerde de baron, die wanhopige pogingen deed zijn pyama te verbergen achter een, uit het gazon gerukte tuinparasol; een volksoploop van gedesillusionneerde slingerapen; een den, waarnaast Pang rechtop stond te huilen; een spoedvergadering van ratten, die zichzelf wilden verdelgen door middel van rijst met kerry en arsenicum; en de koe, die haar ogen trachtte te camoufleren met een bril van judaspenningblaadjes.

Bij de bank aangekomen, duwde de koning Marlotje, die juist - als laatste - aan de beurt was, opzij en schreeuwde: ‘Wie waagt het in mijn spiegel te

kijken!', en toen keek hij er zélf in en zag een klein, dom, armzalig mannetje met een te wijde hermelijnen mantel en een te grote kroon...; en hij deinsde terug en gilde: 'Ben ik dat!', en de kijkjonkers, die bleek van schrik kwamen aanrennen uit het Turkse bad, riepen: 'O nee, Sire! Dat is iemand ánders!', en de koning liet zich door de toegesnelde lijfwacht op een klaptafeltje zetten, keek met verwilderde ogen om zich heen en gaf trillend van verontwaardiging bevel de spiegel in stukken te slaan.

XXXV

‘Niet doen!’ gilde Jock.

‘Wacht even...’ smeekte Marlotje.

Maar eer er nog iemand aan te pas had kunnen komen, had de giraffe - die een erg koningsgezind dier was - al een stevige trap gegeven tegen de spiegel, die in honderd scherven neerviel op het stenen pad bij de goudvissenvijver.

‘Ha, ha!’ De kleine, dikke koning op het klaptafeltje begon luidruchtig te lachen, maar echt vrólijk zag hij er toch niet uit. Hij was nog rood en bibberig van boosheid. ‘Ha, ha!’ Met een nijdige beweging schudde hij het haar uit zijn gezicht en deed tegelijkertijd een greep naar de kroon, die helemaal op zijn achterhoofd hing.

‘Goed zo! Weg met een spiegel, die mij lelijk maakt, míj de koning!’ Hij moest zijn ogen dicht knijpen, omdat overal om hem heen het zonlicht blikkerde op de spiegelscherven.

Toen hij zijn ogen weer open deed, zag hij hoe Marlotje één van die scherven in haar hand hield en zichzelf in dat kleine restje spiegel aandachtig stond te bekijken.

‘Oooooh!’ hoorde hij haar zeggen. ‘Ben ík dat? Ben ík dat mooie, wijze, oude vrouwtje?’ Hij zag hoe ze stralend omkeek naar Jock, en hij werd bozer dan hij nog ooit van zijn leven was geweest. Wat wás dat voor een kwaadaardig toverding, dat een kóning lelijk, en een gewoon oud vrouwtje móói maakte? Hij sprong van het klaptafeltje, rende - ieder ogenblik

struikelend over zijn hermelijnen mantel - naar het paleis, greep een gouden alarmtoeter, en blies daar op, heel hard en heel lang.

Het geluid van de gouden alarmtoeter schalde over de paleistuin, over de stad, en over het hele land. Als de koning zó hard en zó lang toeterde, betekende dat: *Allemaal aantreden!*, en omdat ze wisten, dat de koning ze nu niet meer naar het dak zou sturen om de Kristallen Dame gevangen te nemen, traden ze allemaal aan, alle mensen en alle dieren. Groepsgewijs marcheerden ze langs het bordes, waar de koning zijn bevelen stond uit te delen.

‘Het zal wel weer een storm in een glas water zijn,’ meenden de apen.

‘Krachtverspilling...’ fluisterde de koekoek. ‘Psycho-technisch bezien, onvergeeflijk... Volgens de wijsgeer Li Ping.’

De egelfamilie op het hert rebelleerde. ‘Dit is in strijd met de grondwet,’ riep de egelvader. ‘Dit is onrecht! Aan deze mobilisatie had een volkstelling en een volksstemming vooraf moeten gaan. Ik protesteer!’

‘Laat het leger het terrein bij de goudvissenvijver omsingelen!’ beval de koning. ‘Laat de giraffe het oude vrouwtje haar scherf afnemen!’

‘Laten de mensen van het Houten Stadje de scherven aan splinters slaan!’

‘Laten de rovers uit de Kale Bergen, onder aanvoering van hun nieuwe hoofdman: Bleke Broer, de splinters aan gruis schieten!’

‘Laten de kijkjonkers het gruis begraven in een diepe kuil!’

‘Laten de koksmaatjes de kuil dichtgooien met appelschillen en andijviestruiken!’

‘En laat de tuinman van het koninklijk park een vergiftige stekelroos planten op die plaats!’

Alles wat de koning bevolen had, gebeurde. Het gebeurde op de maat van vrolijke marsmuziek. ‘Links, twee, drie, vier. Links, twee, drie, vier...’ Je kon niet horen wat Marlotje, die het scherfje stevig in haar handen hield geklemd, zei; je kon óók niet horen wat ze ríep toen de giraffe het haar afgriste; en je kon helemáál niet horen wat ze flúisterde toen het dier het stukje spiegel nog gauw even in tweeën beet voor hij het liet vallen. Het trompetgeschal en tromgeroffel overstemde alles. Het muziekcorps van de groene reuzenkikkers speelde bij de vijver, maar er waren zeker nog wel tien ándere muziekcorpsen aan het toeteren en blazen. En overal in het land beierden de klokken. En de vergiftige stekelroos groeide, naar boven, naar links en naar rechts en naar alle kanten...

De koning op het bordes zwol van trots en tevredenheid. Dat had híj toch maar allemaal voor elkaar gekregen! De afschuwelijke spiegel was verdwenen. En de Kristallen Dame was ineengestort op het dak van zíjn paleis. Het nageslacht zou hem Hans de Grote noemen. Hij hief een van zijn dikke knuistjes omhoog ten teken, dat de muziek moest ophouden.

Toen het stil was geworden, haalde de koning uit zijn kroon een stuk papier, waarop niets stond, en las voor:

‘In verband met het vernietigen van de spiegel en het doden van de Kristallen Dame, die - als staat in

een staat - allang politiek gevaarlijk was en een doorn in mijn oog, benoem ik tot Grootmeester in de Huisorde van Lobelia baron Kalorus Frigorus Hendrikus Marinus Teutonus van Laayenstein; tot Commandeur in de IJzeren Orde der Kijkjonkers: mijn lijfdienaar Katrienus, die daar naar ancienniteit ook het meeste recht op heeft; en tot Officier in de Orde der Onbehuisden de anonieme Koe, die vannacht het spits heeft afgebeten bij de bestorming van mijn paleis. Laat het dier zich melden.'

Marlotje werd rood van verontwaardiging. 'Schandelijk!' riep ze. 'Die geschifte baron! En Katrienus, die zo bang is als een wezel! En de koe met haar huilogen!' Ze greep Jock, die beduusd stond te luisteren naar het gejuich van de menigte, bij de hand. 'Kom mee,' zei ze. En tegen het leger zei ze: 'Laat ons door. We hebben niets met dit alles te maken.' En het leger trok zijn schouders op en ging een eindje opzij, en het oude vrouwtje en het jongetje van de maan liepen dwars door allerlei stoeten marcherende mensen en dieren naar de Boendertjessteeg, die helemaal uitgestorven was.

Nee, toch niet helemáál uitgestorven. Op de stoep, voor Marlotje's deur, zat Pang.

Toen het kleine meisje Marlotje zag, maakte ze een stijve buiging. 'Ik ben Pang,' zei ze. 'De witte muis heeft me hier gebracht. Hij zei, dat Jock zéker met u mee zou komen. Als u het goed vindt, zou ik graag afscheid van hem nemen. Mijn oom en tante uit het Houten Stadje zijn gekomen om me terug te halen...'

'Je moet je verstoppen,' zei Jock. 'Marlotje zal je

verstoppen. Wat doe jij, als levend meisje, tussen houten mensen?'

Pang keek geheimzinnig. 'De houten mensen schijnen niet meer helemáál van hout te zijn...' zei ze. 'Mijn oom en tante hebben gewone ogen gekregen.... En ze kunnen praten... Dat is een hele verbetering. Ze zeggen, dat de Amethysten Vallei groen en vruchtbaar is geworden, en dat er al schapen grazen... Het zal nu niet meer zó erg zijn om in het Houten Stadje te wonen. Ik ga dus maar, ik moet toch érgens heen...' Ze zocht in de zak van haar houten schortje, en haalde er een grillig gevormd stuk boomwortel uit. 'Dit vond ik jaren geleden in het betoverde bos,' zei ze. 'Het is het mooiste wat ik heb. In het donker kun je het blauw en groen zien lichten. Het is voor jóu.'

Jock was blij, dat de zaak van Pang zo geregeld was. Maar wat moest hij met dat stuk hout? 'Ik wil het niet in het donker zien lichten,' zei hij.

'Nu ja...' zuchtte het meisje, 'kijk er dan alleen maar 's naar, sóms...' Toen draaide ze zich snel om, en draafde op haar klepperschoentjes de steeg uit.

XXXVI

‘Het is zo stil’, zei Jock. ‘Slapen alle kinderen uit de steeg?’

‘O nee,’ zei Marlotje. ‘Ik heb kleine Geertje van de voddenman en Jan uit het schoenmakerskeldertje en domme Henk en Annemarietje en alle vondelingen met kleine geweren en toetertjes over het Hofplein zien marcheren. Ze kwamen rakelings langs ons, maar ze zagen niets. Laten we naar boven gaan. Maar loop zacht want het kán zijn, dat mijn buurman, de goochelaar, te veel feestborreltjes heeft gedronken in het cafeetje op de hoek en nu behoefte heeft aan slaap.’

Ze klommen voorzichtig al de trappen op naar het dakkamertje, en stapten over de vensterbank in de goot, waar de manke merel tussen de lathyrusranken zat te kijken naar de ondergaande zon.

‘Toen ik hier voor het eerst was, ging de zon óók onder. De zon gaat hier altíjd onder,’ zei Jock.

‘Welkom thuis!’ riep de manke merel beleefd. Hij keek schichtig naar Marlotje. ‘De witte muis was hier om kruimeltjes te halen. Hij heeft me alles verteld van uw vreselijk avontuur... Het is een veilig idee, dat de Kristallen Dame nu weg is. Maar het spijt me van de spiegel. Het is schandelijk, dat de koning hem stuk liet slaan. Ik meende, dat het mijn plicht was deze avond in mineur te zingen...’

Marlotje glimlachte. ‘Kom...’ zei ze. ‘Mineur? Mineur? Het is niet allemaal narigheid. Ik heb nog net éven kans gehad mezelf te zien. Ik ben mezelf erg meegevallen. Ik ben eigenlijk wel vrolijk...’ En de manke

merel, die een opgewekte natuur had en zichzelf vreselijk geweld had moeten aandoen om somber te zijn, begon met stralende oogjes uit volle borst te trilleren. En alle echo's uit de Boendertjessteeg trillerden mee: ‘Doremifasol!!! Er is een oud vrouwtje vrolijk!!! Solfamiredo!!!’

‘Wat een mooie trillertjes.’ Marlotje knikte vriendelijk naar de zingende vogel en naar de echo's, links en rechts. Toen bedacht ze, dat ze koffie moest gaan zetten en dat ze nog erg oudbakken broodkorstjes had. Als broodkorstjes erg oudbakken zijn, worden het knapperwafeltjes. Knapperwafeltjes is een feest-eten. ‘Een feest-eten?’ dacht ze. Ze keek even tersluiks naar Jock. Voor hém was het vanavond zéker geen feest... Maar de knapperwafeltjes zouden hem misschien opvrolijken. Haastig verdween ze in het kamertje.

Jock steunde met zijn ellebogen op het ijzeren hek, dat langs de dakgoot liep, en keek wat verstrooid naar de oranje en gele vegen in de avondhemel. Hij merkte niet, dat de manke merel ‘Wees toch eens vrrrolijk...’, tegen hem zei, en hij merkte ook niet, dat het dier, na die mislukte poging tot een gesprek, ‘Dooie dienderrrrr!’ riep, en beledigd wegvloog naar het dak van de bakkerij aan de overkant. De toestand was lang niet plezierig voor de jongen; hij was zijn spiegel kwijt en zou straks wel terug moeten naar de maan omdat het nu geen zin meer had op aarde te blijven. Waarom hadden ze hier ook niet begrepen, dat hij het goed meende met iedereen? Waarom hadden ze de koe een ridderorde gegeven en niet hém? Waarom deden ze wat een domme koning zei? Waar-

om was híj geen koning? O nee, hij zou geen kroon dragen, en iedereen zou je en jij tegen hem zeggen, en Jock. Hij zou het hele paleis veranderen; alle lakeien werden clown in het kindertheater, de eetzaal werd een spiegelglazen cafeteria en de troonzaal zou veranderen in een wintertuin, waar de oude besjes uit het Oude-Besjes-Huis konden wandelen tussen dadelpalmen en lotusbloemen. En de spiegel zou in een kristallen lijst aan de buitenmuur hangen! En Lobelia zou in de spiegel kijken en de zuivere waarheid zien. En op de maan zouden ze zeggen: ‘Het is daar in dat land even licht en helder als hier. Zou die Jock van ons dat allemaal hebben gedaan? Het is kolossaal!’

Jock zuchtte zo verschrikkelijk, dat de kop van de manke merel onthutst boven de daklijst van de bakkerij uit kwam kijken. Het was wel héél anders uitgekomen! Alle kinderen, die van de maan werden gegooid, kregen wat mee om op aarde ten algemenen nutte te gebruiken. Maar was er ooit een kind met een spiegel naar de aarde gegooid? In een brooddronken bui moesten ze hem die rose kartonnen doos in de handen hebben geduwd. Wat zouden ze lachen als hij met de kous op zijn kop thuis kwam! Natuurlijk, hij had de zaak in het begin al verkeerd aangepakt. De fout begon bij het kippenhok van de burgemeester... Een kip blijft een kip, dat had hij moeten weten...

‘Ziezo, daar ben ik weer.’ Marlotje zette de koffie en de wafeltjes in de goot, en ging op het roodfluwelen kussen zitten breien aan een kruikezak voor een klant. ‘Wat sta je daar te hangen, jongetje. Is er wat?’

Jock keerde zich om en keek het vrouwtje met zijn

doorzichtige grijze ogen somber aan. ‘Ja,’ zei hij. ‘Ik ben dom geweest. Het is meer geluk dan wijsheid, dat het nog zo is afgelopen. De Kristallen Dame is weg, maar de spiegel is óók weg. De mensen en dieren in Lobelia hebben geen tijd gehad aan het ding te wennen, ze zijn er geen zier wijzer door geworden. Ik heb er alleen maar onrust mee veroorzaakt. Dat is alles.’

‘Zo? Is dat alles?’ Marlotje keek bijna beledigd. ‘Vind je het niet de moeite waard, dat je míj een plezier hebt gedaan met je spiegel? Nu ik in dat scherfje heb gekeken, weet ik wie ik bén. Dat is een hele rust. Het heeft me echt goed gedaan...’

Jock gromde wat. ‘U is maar één mens, en één mens is te weinig...’

‘Eén mens is het begin,’ zei het vrouwtje. ‘Alles begint met één.’ Ze zweeg en keek met een verschrikkelijke frons naar een gevallen steek in haar breiwerk. ‘Weet je wat jij doet?’ ging ze verder. ‘Jij gaat straks, als het schepnet mocht komen, gewoon naar boven...’

‘Allicht ga ik straks, als het schepnet mocht komen, gewoon naar boven...’ viel Jock haar in de rede. ‘Ik zal wel móeten. Wat dóe ik op aarde zonder spiegel?’

‘Best. Maar wat ik zeggen wilde is dít: Je gaat naar de maan, en over een poosje kom je terug met een nieuwe spiegel. Je moet de moed nooit opgeven. En het hoeft niet eens zo'n erg grote spiegel te zijn. Een kleintje lijkt me net zo goed. Voor mij was een enkel schertje al voldoende’

Marlotje legde haar breiwerk neer. ‘Drink je koffie warm op,’ zei ze. ‘En neem nog een wafeltje.’ Ze voelde zich ineens wat bedroefd. Jock zou weg gaan... Ze

zou de herinnering aan hem bewaren tussen al het andere, tussen portretten en wiegeliedjes, lege lucifersdoosjes, zilverpapier en oude kranten.

Jock merkte niet, dat het vrouwtje haar ogen afveegde met de kruikezak. Hij zei: ‘Ja... Misschien heeft u gelijk...’ En toen kwam de schemer met de avondster, en toen - een paar uur vroeger dan anders - kwam de maan.

Doodstil stond de jongen in het witte licht. Ze zouden hem naar huis halen, en hem uitlachen... Hij zou niets zeggen; hij zou alleen vragen het nog eens te mogen overdoen.

‘Als ik terug kom, oud vrouwtje, zal ik het op een andere manier proberen! Ik zal met mijn spiegel op een grote, blauwe reiger door de lucht vliegen. De mensen zullen omhoog kijken, in de spiegel, en vragen: ‘Wat is dat voor een gezicht tegen de hemel?’ En dan is het hun éigen gezicht...’

Marlotje was opgestaan. ‘Dat is een goed idee,’ zei ze. ‘En als ik er tegen de tijd dat je komt niet meer ben, wat dan nóg? Als ík niet meer naar je wuiven kan als je overvliegt, zal een ander dat doen. Er zal altijd op aarde íemand zijn, die op je wacht.’ Ze zweeg. Op het Hofplein speelde een draaiorgel en ze staken vuurwerk af in de paleistuin.

‘Ze komen!’ Jock deed een stap achteruit en wees naar de maan, die statig kwam aandrijven over de huizen van de Boendertjessteeg.

‘Pas op!’ Marlotje bukte zich snel toen - rakelings langs de lathyrus en Oost Indische kers - het schepnet over de dakgoot zwiepte.

Sommige gebeurtenissen zijn zó verward, dat er later moeilijk iets van na te vertellen valt. Jocks vertrek had plaats in een chaos van licht en klanken. Het was of de maan zelf mee wirwarde met de rode en groene zonnen van het vuurwerk. Het was of de muziek van het draaiorgel almaar lawaaiiger werd, lawaaiiger en dommer. De manke merel op het dak van de bakkerij trillerde noodsignalen. Je hoorde kinderen huilen, en het lachen van mannen; je hoorde trompetklanken, en de bel van de draaimolen en de bel van de kerk en het gieren van vliegwielen en sirenes. Beneden leek de stad in brand te staan door het rossige schijnsel van fakkels en vetpotjes, en boven was de witte maan heel dichtbij.

Wéér zwiepte het schepnet over de dakgoot. Jock en Marlotje keken elkaar één seconde aan. Er was nog zoveel te zeggen en te vragen, maar het lawaai en het licht overstemden alle woorden en alle gedachten.

En toen zwiepte het schepnet voor de derde keer...

‘Ik kom terug, Marlotje!’ Langzaam, als gedragen door de wind, zeilde de jongen weg over de daken van de stad.

Marlotje keek hem na. Ze zag hoe zijn zilveren haren om zijn hoofd wapperden. Boven de schoorsteen van de boendertjesfabriek keerde hij zich nog even om naar haar en de aarde. Toen zwierde hij met een wijde boog omhoog tussen de draaisterren en de vuurpijlen, en verdween in het blinkende, spiegelgladde licht van de maan.